

Up4Diversity

Ενδυνάμωση των νέων και των
εργαζομένων στον τομέα της
νεολαίας για να γίνουν ενεργοί
υπερασπιστές στην πρόληψη της
βίας προς τα LGBTIQ+ άτομα στην
ψηφιακή εποχή

This training document was funded by the European Union's Rights,
Equality and Citizenship Programme (2014-2020)

REC-RDIS-DISC-AG-2019

Agreement nº 881918 – UP4Diversity.

Εισαγωγή

Δομή του παρόντος εκπαιδευτικού υλικού

Η βία και οι διακρίσεις στα διάφορα ιδρύματα εκπαίδευσης νέων αποτελεί μια ανησυχητική πραγματικότητα και ταυτόχρονα επηρεάζει βαθύτερα τις πιο ευάλωτες ομάδες, όπως την ΛΟΤΑΚΙ+ κοινότητα. Το ευρωπαϊκό έργο Up4Diversity, που χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα REC, έχει αναπτύξει τις παρούσες παιδαγωγικές ενότητες (βιβλιογραφικά τεκμηριωμένες) με σκοπό να εκπαιδεύσει επαγγελματίες που εργάζονται με τη νεολαία, έτσι ώστε να αποκτήσουν γνώσεις και δεξιότητες σχετικά με το πώς να συνεισφέρουν επιτυχώς στον τερματισμό και την πρόληψη της βίας κατά των νέων ΛΟΑΤΙ+ στο εκάστοτε εκπαιδευτικό πλαίσιο. Σκοπός των εννοιών που έχουν σχεδιαστεί δεν είναι να ακολουθηθούν αναλλοίωτες από επαγγελματίες σε πιθανές εκπαιδεύσεις τους. Αντιθέτως, αποτελούν έναυσμα για περαιτέρω ανάλυση και προσαρμογή στην εκάστοτε εκπαίδευση επαγγελματικής κατάρτισης.

Όπως φαίνεται στις ενότητες, παραθέτουμε το σχετικό θεωρητικό περιεχόμενο ούτως ώστε οι επαγγελματίες να γνωρίσουν τα επιστημονικά στοιχεία που ελλοχεύουν στις διάφορες εκπαιδευτικές δράσεις που υλοποιούν. Σκοπός είναι η αποφυγή μιας μηχανικής εφαρμογής πρακτικών χωρίς νόημα και λόγο. Όπως υποδηλώνουν επιστημονικά στοιχεία, η βία και ο εκφοβισμός δεν μπορούν να ξεπεραστούν με μεμονωμένες δραστηριότητες. Αντιθέτως, μόνο μια ολιστική και συλλογική αλλαγή, μια αλλαγή που διαπερνά όλους τους χώρους και τις στιγμές του εκπαιδευτικού ιδρύματος, μόνο μια τέτοια αλλαγή μπορεί να έχει μακροπρόθεσμη επίδραση στη δημιουργία ασφαλέστερων χώρων για τους νέους LGBTI+ αλλά και για όλη τη κοινότητα γενικότερα. Χώρους όπου η βία καταπολεμάται και αποθαρρύνεται με επιτυχία.

Η υλοποίηση των εκπαιδευτικών δράσεων που προτείνονται σε αυτή την κατάρτιση δεν εξ υπακούει την αφαίρεση χρόνου από το υφιστάμενο περιεχόμενο του εκάστοτε προγράμματος σπουδών. Η εφαρμογή αυτών των στοιχείων στο υφιστάμενο πρόγραμμα σπουδών μπορεί στην πραγματικότητα, να αποτελεί ένα πολύ σημαντικό πυλώνα της βελτίωσης του περιβάλλοντος όπου θα ενισχυθεί η μάθηση.

Αυτό το έγγραφο μπορεί να διαβαστεί ατομικά, παρόλο που προτείνουμε τη διεξαγωγή παιδαγωγικών διαλογικών συγκεντρώσεων μεταξύ επαγγελματιών και ενηλίκων στο εκπαιδευτικό ίδρυμα σε διαφορετικές συνεδρίες.

Σε κάθε ενότητα του παρόντος υλικού, υπάρχουν προτάσεις διαφόρων πηγών για τη συνέχιση της μελέτης και την εμπάθυση στη γνώση που εξηγείται. Στόχος είναι να βοηθήσει στη δημιουργία χώρων προβληματισμού γύρω από την πρακτική, έχοντας πάντα τη θεωρία ως έναυσμα για να δοθεί νόημα και ταυτόχρονα να βοηθήσει στην καλύτερη κατανόηση των πράξεων των νέων.

Το θέμα αυτής της εκπαίδευσης και αυτού του έργου γενικότερα είναι αρκετά ευαίσθητο, καθώς επικεντρώνεται στη βία που υφίσταται μια ευάλωτη συλλογικότητα, όπως είναι τα άτομα ΛΟΤΑΚΙ+ και ειδικά οι νέοι ΛΟΤΑΚΙ+. Οποιαδήποτε εκπαίδευση ή εφαρμογή θα πρέπει να πραγματοποιείται δημιουργώντας έναν ασφαλή χώρο όπου οι διοργανωτές ενημερώνουν ότι δεν θα γίνει ανεκτή καμία μορφή διάκρισης ή αλληλεπιδράσεις εξουσίας και ότι οι συμμετέχοντες δεν χρειάζεται να μοιραστούν προσωπικές εμπειρίες, είτε ως θύματα, είτε ως παρευρισκόμενοι είτε ως σύμμαχοι.

Αυτό το εκπαιδευτικό υλικό, στην πραγματικότητα, χρησιμοποιήθηκε για την ανάπτυξη εκπαιδευτικών εργαστηρίων κατά τη διάρκεια ζωής του έργου Up4Diversity στο Βέλγιο, την Κύπρο, τη Δανία, την Ιρλανδία και την Ισπανία, με άτομα που εργάζονται από πολύ διαφορετικά προφίλ: καθηγητές σχολείων και γυμνασίων, καθηγητές πανεπιστημίου, εκπαιδευόμενοι εκπαιδευτικοί, εθελοντές σε εκπαιδευτικά ιδρύματα και ΜΚΟ, συγγενείς νέων, κ.λπ.. Η βασισμένη στην βιβλιογραφία προσέγγιση, διευκολύνει τη δυνατότητα μεταφοράς του περιεχομένου σε πολλά διαφορετικά πλαίσια.

Οι επαγγελματίες ή τα ιδρύματα που ενδιαφέρονται για περισσότερη εκπαίδευση σχετικά με τα στοιχεία που παρέχονται στο υλικό μπορούν να επικοινωνήσουν με το **up4diversity@gmail.com**.

Δείκτης

Η Ενότητα 1	6
εισάγει και εξηγεί την πραγματικότητα των LGBTIQ+ ατόμων και νέων και της Ευρώπης, με ορισμένες βασικές έννοιες και ένα πολιτικό πλαίσιο.	
Η Ενότητα 2	15
περιγράφει τον εκφοβισμό και τη βία κατά των ΛΟΤΑΚΙ+ Νέων στην ψηφιακή εποχή, εμβαθύνοντας στα μοναδικά χαρακτηριστικά τέτοιων περιβαλλόντων.	
Η Ενότητα 3	25
είναι ο πυρήνας της εκπαίδευσής μας, καθώς εξηγεί την προσέγγιση UPSTANDER των παρευρισκόμενων και των θεατών που υπερασπίζονται τα θύματα της ΛΟΑΤΚΙ+ βίας.	
Η Ενότητα 4	40
δίνει μια περίληψη των κοινωνικών λόγων για τους οποίους η διαπροσωπική βία και η βία που βασίζεται στην εξουσία συνεχίζεται. Αναλύεται η προληπτική κοινωνικοποίηση σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα.	
Η Ενότητα 5	48
περιγράφει πώς η συμμετοχή της κοινότητας στην επεξεργασία και τη αποδοχή των κανόνων μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη της βίας.	
Η Ενότητα 6	53
εισάγει ορισμένες στρατηγικές, υλικά και προγράμματα που δείχνουν αποτελέσματα στη μείωση και την πρόληψη της βίας.	

Ενότητα 1.

LGBTIQ+: αντιλήψεις και πολιτικό πλαίσιο

Πριν την εισαγωγή του όρου upstander και την συζήτηση για το πώς μπορείτε να αναπτύξετε περαιτέρω τις δεξιότητές σας σε αυτόν τον τομέα, είναι σημαντικό να είστε ξεκάθαροι όσον αφορά το για «ποιον» και «περί τίνος» μιλάμε. Επομένως, αυτή η πρώτη ενότητα θα σας εισαγάγει σε βασικές έννοιες σχετικά με την LGBTIQ+ κοινότητα. Ακολουθεί επίσης αναφορά στα δικαιώματα της ΛΟΤΑΚΙ+ κοινότητας και τα σχετικά πλαίσια πολιτικής, ιδίως σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η ενότητα βασίζεται στη θεωρία και την έρευνα, αλλά παρέχει επίσης ένα ευρύ φάσμα παραδειγμάτων και απεικονίσεων.

Για να σας βοηθήσει να ασχοληθείτε με αυτές τις θεωρητικές βάσεις, αυτή η ενότητα προσφέρει επίσης προτεινόμενες «δραστηριότητες» που σας ενθαρρύνουν να εξερευνήσετε αυτά τα ζητήματα μόνοι σας, και πάντοτε σχετικά με το προσωπικό και επαγγελματικό σας πλαίσιο. Πολλές από αυτές τις δραστηριότητες μπορούν εύκολα να προσαρμοστούν με γνώμονα τους νέους. Τέλος, η ενότητα καλεί τους εκπαιδευτικούς και όσους εργάζονται με την νεολαία να χρησιμοποιήσουν εκπαιδευτικές αναφορές που έχουν αναπτυχθεί σχετικά με την οικοδόμηση της ευαισθητοποίησης και της κατανόησης της σεξουαλικής διαφορετικότητας.

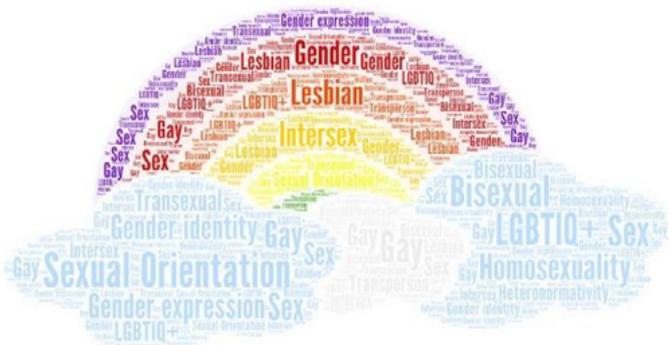
Πριν ξεκινήσουμε, μια γρήγορη σημείωση. Μπορεί να είναι δύσκολο να αντιμετωπίσετε ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+, ειδικά τις

πρώτες φορές που το κάνετε. Το ίδιο μπορεί να ισχύει και για τους νέους με τους οποίους συνεργάζεστε: κάποιιοι θα χρειαστούν περισσότερη υποστήριξη από άλλους για να συμμετάσχουν στη συζήτηση, να μιλήσουν για τις δικές τους απόψεις ή να αντιμετωπίσουν το ζήτημα με σεβασμό. Δεν είναι εύκολο να παραμείνεις συγκεντρωμένος! Για να σπάσετε τον πάγο, σας προσκαλούμε να εξετάσετε την ακόλουθη δραστηριότητα:

Homo'poly: The Game

Είστε έτοιμοι να γυρίσετε τον τροχό και να συνεργαστείτε με τους συναδέλφους σας για να ολοκληρώσετε και τα 8 βήματα; Στο «Homo'poly – The game» οι παίκτες πρέπει να ολοκληρώσουν 8 ενέργειες ή «εμπειρίες ζωής», όπως να παντρευτούν, να αγοράσουν ένα σπίτι και να κάνουν ένα ταξίδι σε όλο τον κόσμο. Η δυνατότητα να κάνετε μια συγκεκριμένη ενέργεια εξαρτάται από τον χαρακτήρα που είστε και οι χαρακτήρες αλλάζουν κάθε γύρο. Αυτό το παιχνίδι βοηθά τους μαθητές να συνειδητοποιήσουν τις δυνατότητες, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα που μπορεί να έχει κάποιος λόγω του σεξουαλικού προσανατολισμού ή/και της ταυτότητάς του. Το παιχνίδι εστιάζει μόνο στην κοινότητα ΛΟΑ, αλλά θα μπορούσε να προσαρμοστεί ώστε να περιλαμβάνει την πλήρη κοινότητα ΛΟΤΑΚΙ+.

Βασικές έννοιες και ορισμοί

Είναι σημαντικό να ξεκινήσουμε προσδιορίζοντας με σαφήνεια τι καταλαβαίνουμε ως «ΛΟΤΑΚΙ+». Μια γρήγορη διαδικτυακή αναζήτηση αποκαλύπτει ότι υπάρχουν πολλοί ορισμοί και ότι δεν είναι ασυνήθιστο οι ερμηνείες να αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου. Θα ξέρετε επίσης ότι η γλώσσα είναι πολύ σημαντική: οι μικρές αποχρώσεις κάνουν μεγάλες διαφορές και μέρος του σεβασμού και της αναγνώρισης της κοινότητας ΛΟΤΑΚΙ+ περιλαμβάνει την υιοθέτηση των όρων και των ορισμών που προτιμά η ίδια η κοινότητα.

Agencia Δεδομένου ότι το UP4Diversity είναι αποτέλεσμα Ευρωπαίων εταιρών, το παρόν υλικό θα χρησιμοποιεί διεθνώς αναγνωρισμένες πηγές για τη σχετική ορολογία. Πρώτον, για τις ευρύτερες έννοιες της σεξουαλικής ταυτότητας και του σεξουαλικού προσανατολισμού, υιοθετούμε τους ορισμούς που παρέχονται από τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης: (1)

Ο σεξουαλικός προσανατολισμός αναφέρεται στην «ικανότητα κάθε ατόμου για βαθιά συναισθηματική, στοργική και σεξουαλική έλξη και σεξουαλικές σχέσεις με άτομα διαφορετικού φύλου ή του ίδιου φύλου ή περισσότερων από ένα φύλων». Ο σεξουαλικός προσανατολισμός αναφέρεται στην ταυτότητα (είναι), στη συμπεριφορά (ενεργώ) και στο πώς σχετίζεστε με άλλα άτομα (διαπροσωπικές σχέσεις). Γενικά θεωρείται ότι τα άτομα είναι είτε ετεροφυλόφιλα (προσανατολισμός προς άτομα διαφορετικού φύλου), είτε ομοφυλόφιλα (gay ή λεσβίες, προσανατολισμός προς άτομα του ίδιου φύλου) είτε αμφιφυλόφιλα (προσανατολισμένα και προς τα δύο φύλα).

Η ταυτότητα φύλου αναφέρεται στη βαθιά αισθητή εσωτερική και ατομική εμπειρία του φύλου κάθε ατόμου, η οποία μπορεί να αντιστοιχεί ή να μην αντιστοιχεί με το φύλο που έχει απονεμηθεί κατά τη γέννηση, συμπεριλαμβανομένης της προσωπικής αίσθησης του σώματος (η οποία μπορεί να περιλαμβάνει, εάν επιλεγεί ελεύθερα, τροποποίηση της σωματικής εμφάνισης ή της λειτουργίας με ιατρικά, χειρουργικά ή άλλα μέσα) και άλλων εκφράσεων φύλου, συμπεριλαμβανομένης της ενδυμασίας, του λόγου και των τρόπων συμπεριφοράς». Εκείνοι των οποίων η ταυτότητα φύλου δεν αντιστοιχεί στο φύλο που έχει αποδοθεί κατά τη γέννηση αναφέρονται συνήθως ως τρανς άτομα. Αυτή η ομάδα περιλαμβάνει άτομα που επιθυμούν κάποια στιγμή στη ζωή τους να υποβληθούν σε θεραπείες αλλαγής φύλου (συνήθως αναφέρονται ως τρανσεξουαλικά άτομα), καθώς

και άτομα που «ζουν στο μέσω» ή άτομα που δεν θέλουν να είναι ή δεν θέλουν να θεωρούν τον εαυτό τους ούτε ως «άντρες» ούτε ως «γυναίκες».

Η έκφραση φύλου αναφέρεται στην εκδήλωση της ταυτότητας φύλου ενός ατόμου, για παράδειγμα μέσω «αρσενικής», «θηλυκής» ή «gender variant» συμπεριφοράς, ένδυσης, κούρεμα, φωνής ή σωματικών χαρακτηριστικών.

Εκτός από αυτές τις βασικές έννοιες, το γλωσσάρι της Ευρωπαϊκής Περιφέρειας της Διεθνούς Ένωσης Λεσβιών, Ομοφυλόφιλων, Αμφιφυλόφιλων, Τρανς και Διαφυλικών - ευρέως γνωστή ως ILGA-Europe - περιλαμβάνει τους υπόλοιπους ορισμούς μας. Το γλωσσάρι της ILGA-Europe ενημερώνεται τακτικά και εκτείνεται πέρα από τους όρους που αναφέρονται εδώ. Για το πλήρες σύνολο των ορισμών, μπορείτε να μεταβείτε στο γλωσσάρι(2):

Αμφιφυλόφιλος: όταν ένα άτομο έλκεται συναισθηματικά ή/και σεξουαλικά από άτομα με περισσότερα από ένα φύλα.

Γκέι: ένας άντρας που ελκύεται σεξουαλικά ή/και συναισθηματικά από άντρες. Ο όρος «γκέι» μερικές φορές χρησιμοποιείται επίσης ως γενικός όρος για να καλύψει τις λεσβίες και τους αμφιφυλόφιλους καθώς και τους ομοφυλόφιλους άνδρες. Ωστόσο, αυτή η χρήση έχει αμφισβητηθεί από ένα μεγάλο μέρος της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ και ως εκ τούτου ο ομοφυλόφιλος χρησιμοποιείται εδώ μόνο όταν αναφέρεται σε άνδρες που έλκονται συναισθηματικά ή/και σεξουαλικά από άνδρες.

Φύλο: αναφέρεται στην εσωτερική αντίληψη και εμπειρία των ανθρώπων για την αρρενωπότητα και τη θηλυκότητα, και την κοινωνική κατασκευή που κατανέμει

ορισμένες συμπεριφορές σε ανδρικούς και γυναικείους ρόλους.

Ετεροκανονικότητα: αναφέρεται σε πολιτιστικές και κοινωνικές πρακτικές όπου οι άνδρες και οι γυναίκες οδηγούνται να πιστεύουν ότι η ετεροφυλοφιλία είναι η μόνη πιθανή σεξουαλικότητα. Υπονοεί ότι η ετεροφυλοφιλία είναι ο μόνος τρόπος να είσαι «φυσιολογικός».

Ετεροφυλόφιλοι: άτομα που έλκονται από άτομα του άλλου φύλου: γυναίκες που έλκονται από άνδρες ή άνδρες που ελκύονται από γυναίκες.

Ομοφυλόφιλος: Οι άνθρωποι ταξινομούνται ως ομοφυλόφιλοι με βάση το φύλο τους και το φύλο του σεξουαλικού τους συντρόφου. Όταν το φύλο του συντρόφου είναι ίδιο με του ατόμου, τότε το άτομο κατηγοριοποιείται ως ομοφυλόφιλος. Συνιστάται η χρήση των όρων λεσβίες και γκέι αντί για ομοφυλόφιλους. Οι όροι λεσβία και γκέι θεωρούνται ουδέτεροι και θετικοί και η εστίαση είναι στην ταυτότητα.

Intersex: ένας όρος που σχετίζεται με μια σειρά φυσικών χαρακτηριστικών ή παραλλαγών που βρίσκονται μεταξύ στερεοτυπικών ιδανικών ανδρών και γυναικών. Τα intersex άτομα γεννιούνται με φυσικά, ορμονικά ή γενετικά χαρακτηριστικά που δεν είναι ούτε εξ ολοκλήρου θηλυκά ούτε εξ ολοκλήρου αρσενικά (ή συνδυασμός θηλυκού και αρσενικού, ή ούτε θηλυκό ούτε αρσενικό).

Λεσβία: μια γυναίκα που έλκεται σεξουαλικά ή/και συναισθηματικά από γυναίκες.

Queer: έχει γίνει ένας ακαδημαϊκός όρος που περιλαμβάνει άτομα που δεν είναι ετεροφυλόφιλα - περιλαμβάνει λεσβίες, γκέι άνδρες, αμφιφυλόφιλους

και τρανς άτομα. Η θεωρία queer αμφισβητεί ετεροτυπολογικούς κοινωνικούς κανόνες σχετικά με το φύλο και τη σεξουαλικότητα και ισχυρίζεται ότι οι ρόλοι των φύλων είναι κοινωνικές κατασκευές.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1

Επιλέξτε μερικούς από τους παραπάνω όρους και δημιουργήστε τους δικούς σας ορισμούς. Ήσασταν εξοικειωμένοι με όλους αυτούς; Ποιες έννοιες είναι πιο κοινωνικά αποδεκτές, ποιες λιγότερο; Και ποιες έννοιες πιστεύετε ότι είναι πιο εξοικειωμένοι οι νέοι; Εάν αισθάνεστε άβολα με (μερικούς από) αυτούς τους όρους, σκεφτείτε γιατί συμβαίνει αυτό.

Πριν προχωρήσουμε στην εξερεύνηση του πλαισίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ας σταματήσουμε εν συντομία στην επιστημονική έρευνα – ή την έλλειψή της – σχετικά με την ΛΟΤΑΚΙ+ κοινότητα. Σχεδόν ανεπαρκής μέχρι πολύ πρόσφατα, και επομένως με μεγάλο χάσμα μεταξύ έρευνας και πραγματικότητας, η επιστημονική βάση αποδεικτικών στοιχείων για τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα φύλου είναι στην καλύτερη περίπτωση αποσπασματική. Ως αποτέλεσμα, παραμένουν αναπάντητα σημαντικά ερωτήματα. Ευτυχώς, έχουμε αυξανόμενα ερευνητικά στοιχεία για την κατάσταση των ΛΟΤΑΚΙ+ νέων. Επίσης η έρευνα εστιάζει τα τελευταία χρόνια στις «συνέπειες» των γάμων μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου. Αντίπαλοι υποστηρίζουν ότι ο γάμος μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου είναι επιβλαβής για τα παιδιά και ότι υπονομεύει τη δύναμη της οικογένειας ως θεσμού. Ωστόσο, πρόσφατη έρευνα (3) δείχνει ότι τα παιδιά που μεγαλώνουν από γονείς του ίδιου φύλου από τη γέννησή τους έχουν καλύτερες επιδόσεις από τα παιδιά που μεγαλώνουν από γονείς διαφορετικού φύλου τόσο στην πρωτοβάθμια όσο και στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και ότι τα παιδιά σε οικογένειες του ίδιου φύλου αντεπεξέρχονται όπως και τα παιδιά σε οικογένειες διαφορετικών φύλων στην αγορά εργασίας (4). Αυτά τα ευρήματα παρέχουν στους παρευρισκόμενους

ισχυρά επιχειρήματα για να επιχειρηματολογήσουν υπέρ των γάμων μεταξύ ατόμων του ίδιου φύλου.

Ανθρώπινα Δικαιώματα για ΛΟΤΑΚΙ+

Τα ανθρώπινα δικαιώματα βρίσκονται στον πυρήνα της φιλοσοφίας, της θρησκείας και της πολιτικής σκέψης. Η βασική ιδέα είναι ότι όλα τα ανθρώπινα όντα έχουν κάποια αναπαλλοτρίωτα δικαιώματα που δεν μπορούν να αφαιρεθούν και, επομένως, πρέπει να προστατεύονται. Κάθε άτομο τα κληρονομεί εν τη γενέσει του: «Τα ανθρώπινα δικαιώματα δεν είναι προνόμια και δεν μπορούν να παραχωρηθούν ή να ανακληθούν. Είναι αρχές αναπαλλοτρίωτες και οικουμενικές» (5). Στον απόηχο του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η ιδέα για τα ανθρώπινα δικαιώματα απέκτησε μεγάλη επιρροή στο δίκαιο, ιδίως σε διεθνές επίπεδο. Η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΟΔΑΔ), που εξακολουθεί να βασίζεται σε μεγάλο μέρος του σημερινού διεθνούς δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1948. Το ίδιο το έγγραφο δεν είναι νομικά δεσμευτικό, αλλά έχει αποτελέσει τη βάση για μια αυξανόμενη σειρά νομικά δεσμευτικών μέσων σε εθνικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

Αυτό μας φέρνει σε ένα σημαντικό σημείο: τη διάκριση μεταξύ «καθολικών» και «νόμιμων» δικαιωμάτων και τις συνέπειες αυτής της διάκρισης για τα δικαιώματα και την προστασία της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας. Όταν υιοθετήθηκε για πρώτη φορά η ΟΔΑΔ, η ομοφυλοφιλία ήταν ποινικό αδίκημα στις περισσότερες από τις υπογράφοντες χώρες και τα δικαιώματα των τρανσέξουαλ ή των ιντερσεξ ήταν ανήκουστα. Η «ελευθερία της έκφρασης που παρέχεται στη Διακήρυξη δεν επεκτάθηκε για να συμπεριλάβει την ομοφυλοφιλική ή αμφιφυλόφιλη συμπεριφορά στα έγγραφα που μετέφρασαν αυτά τα καθολικά δικαιώματα σε νόμιμα δικαιώματα σε επίπεδο χώρας. Αυτό εξακολουθεί να ισχύει σε ορισμένα μέρη του κόσμου σήμερα: είναι μια απελπιστική πραγματικότητα ότι η ομοφυλοφιλία εξακολουθεί να τιμωρείται με θάνατο σε μερικές χώρες ή ότι η γνώμη των μαθητών και των δασκάλων είναι συχνά εχθρική (6, 7). Σε πολλά άλλα κράτη, ορισμένα από τα καθολικά δικαιώματα που έχουν όλα τα άτομα βάσει της Διακήρυξης είτε είναι περιορισμένα είτε δεν κατοχυρώνονται καθόλου νομικά.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Δείτε τα παρακάτω βίντεο:

- **Βίντεο:** «Τα ανθρώπινα δικαιώματα σε δύο λεπτά»
- Βίντεο:** «Τι είναι τα καθολικά ανθρώπινα δικαιώματα;»

Αναλογιζόμενος αυτό, καταγράψτε 5 ανθρώπινα δικαιώματα που σχετίζονται με τον σεξουαλικό προσανατολισμό και την ταυτότητα (για παράδειγμα: αυτοέκφραση). Όταν τα γράψετε, ρωτήστε τον εαυτό σας –ή τους συναδέλφους σας– εάν τα άτομα που αναγνωρίζονται ως ομοφυλόφιλοι, τρανς ή ιντερσεξ στη χώρα σας απολαμβάνουν στην πράξη αυτά τα δικαιώματα. Αν ναι, ίσχυε πάντα αυτό; Αν όχι, τι εξηγεί αυτό; Πιστεύετε ότι αυτό είναι δίκαιο;

Ανθρώπινα Δικαιώματα στην Ευρώπη

Στην Ευρώπη, έχουν ληφθεί πολλά βήματα για να διασφαλιστεί ότι τα άτομα LGBTIQ+ απολαμβάνουν τα ίδια νομικά δικαιώματα με άλλους. Κεντρική από

αυτές είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1950. Η Σύμβαση – μεταξύ άλλων – ίδρυσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Κάθε άτομο που πιστεύει ότι τα δικαιώματά του έχουν παραβιαστεί μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο και όλα τα πορίσματα του Δικαστηρίου είναι νομικά δεσμευτικά και πρέπει να εκτελεστούν.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Εξερευνήστε την ενότητα «how does it work» του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Προσπαθήστε να βρείτε παραδείγματα υποθέσεων μέσω των οποίων το Δικαστήριο προστάτευσε τα δικαιώματα της LGBTIQ+ κοινότητας (8). Πιστεύουν ότι το Δικαστήριο έκρινε δίκαια; Υπάρχει κάτι που θα κάνατε διαφορετικά;

1. Ο αγώνας του ανθρώπου οδηγεί στη νομιμοποίηση της ομοφυλοφιλικής στην Ιρλανδία (πλήρης μελέτη περίπτωσης εδώ)
2. Τα νομικά πρότυπα άλλαξαν μετά την άρνηση της επιμέλειας του παιδιού του σε έναν ομοφυλόφιλο πατέρα (πλήρης μελέτη περίπτωσης εδώ)
3. Η νομική μάχη οδηγεί σε ισχυρότερα δικαιώματα των τρανς (πλήρης μελέτη περίπτωσης εδώ)

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η Σύμβαση συνεχίζει να αναθεωρείται, ουσιαστικά από την αρχική της υιοθέτηση το 1948. Η ακόλουθη διάταξη, κρίσιμη για τα δικαιώματα της LGBTIQ+ κοινότητας στην Ευρώπη, θεσπίστηκε το 1999:

«Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλίσουν, σύμφωνα με το άρθρο 10 της Σύμβασης, ότι το δικαίωμα στην ελευθερία της έκφρασης μπορεί να κατοχυρωθεί αποτελεσματικά, χωρίς διακρίσεις λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού ή ταυτότητας φύλου, συμπεριλαμβανομένης της ελευθερίας λήψης και μετάδοσης πληροφοριών για

θέματα που αφορούν τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου». (9)

Αυτή η διάταξη όχι μόνο δηλώνει ότι οι άνθρωποι πρέπει να μπορούν να εκφράζουν ελεύθερα τον σεξουαλικό προσανατολισμό ή την ταυτότητα φύλου τους, αλλά προστατεύει επίσης όσους υπερασπίζονται την κοινότητα ΛΟΤΑΚΙ+. Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων δημιουργεί το σταθερό έδαφος για τις αρχές και τις πρακτικές των υπερασπιστών. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με το άρθρο 10, επισκεφθείτε τον ιστότοπο του Συμβουλίου της Ευρώπης εδώ.

Το πλαίσιο πολιτικής της ΕΕ για LGBTIQ+

Οι πολιτικές πρακτικές αποτελούν καθοδήγηση για την επίτευξη στόχων. Όπου οι νόμοι υπαγορεύουν τι είναι «δίκαιο» ή «σωστό» στην κοινωνία, οι πολιτικές πρακτικές προσφέρουν κανόνες και κατευθύνσεις για να οργανωθεί η κοινωνία ακολουθώντας αυτούς τους νόμους και επιδιώκοντας τα ιδανικά που εκφράζονται σε αυτούς τους νόμους. Οι πολιτικές πρακτικές ισχύουν σε όλα τα επίπεδα, από σχολεία έως πόλεις έως χώρες και εταιρείες.

Η πολιτικές πρακτικές για ΛΟΑΤΚΙ+ θέματα, επίσης, μπορεί να υπάρχουν σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους τύπους ιδρυμάτων και οργανισμών. Οι διαδικασίες για τη «δημιουργία» πολιτικής πρακτικής είναι όλο και πιο περίπλοκες: εν μέρει επειδή υπάρχουν περισσότεροι κανόνες και κανονισμοί που πρέπει να ληφθούν υπόψη, αλλά και επειδή αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι οι άνθρωποι πρέπει να έχουν λόγο στις πολιτικές πρακτικές που τους επηρεάζουν. Ως αποτέλεσμα, πολλές πολιτικές πρακτικές περνούν τώρα από μια διαδικασία «δημόσιας διαβούλευσης». Μεμονωμένοι πολίτες, οργανισμοί, εταιρείες και άλλοι μπορούν να χρησιμοποιήσουν αυτές τις διαδικασίες για να προσπαθήσουν να επηρεάσουν το αποτέλεσμα της πολιτικής γενικότερα.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Σκεφτείτε τρία εμπόδια που αντιμετωπίζουν η κοινότητα και οι ομάδες ΛΟΑΤΚΙ+ όταν προσπαθούν να εφαρμόσουν προσεγγίσεις που βασίζονται στην έρευνα. Γιατί πιστεύετε ότι συμβαίνει αυτό; Τι είναι αυτό που δυσκολεύει ορισμένους οργανισμούς ή ομάδες να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν πολιτικές γύρω από την ΛΟΑΤΚΙ+;

Υπάρχουν έντονες διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ όσον αφορά την ισότητα των φύλων: ενώ μαθητές και δάσκαλοι από το Βέλγιο, τη Γερμανία και την Ολλανδία αποδέχονται αρκετά τα ζητήματα ΛΟΑΤΚΙ+, οι ίδιες αυτές ομάδες αισθάνονται πολύ πιο αρνητικά για αυτά στην Πολωνία και την Ουγγαρία (6, 7, 10, 11). Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι εδώ και καιρό ηγέτης στην ισότητα των φύλων, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας και της προώθησης των δικαιωμάτων ΛΟΑΤΚΙ+ μέσω της προληπτικής χάραξης πολιτικής. Η Ursula von der Leyen, Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μίλησε έντονα για τη δέσμευσή της στην ισότητα:

"I will not rest when it comes to building a Union of equality. A Union where you can be who you are and love who you want – without fear of recrimination or discrimination. Because being yourself is not your ideology. It's your identity. And no-one can ever take it away."

Ursula von der Leyen, President of the European Commission
State of the Union 2020

Οι υποσχέσεις μετατράπηκαν σε πολιτική με τη δημοσίευση της πρώτης στρατηγικής της ΕΕ για την ισότητα LGBTIQ 2020 - 2025. Αυτή η στρατηγική σκιαγραφεί τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ σχεδιάζει να προχωρήσει προς μια «Ένωση Ισότητας» που αναγνωρίζει, σέβεται και ανταποκρίνεται στις ανάγκες της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας(12). Η στρατηγική βασίζεται σε 4 πυλώνες:

1. Αντιμετώπιση των διακρίσεων σε βάρος των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.
2. Διασφάλιση της ασφάλειας των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων.
3. Οικοδόμηση κοινωνιών χωρίς αποκλεισμούς για ΛΟΑΤΚΙ άτομα και
4. Ηγέτης της έκκλησης για ισότητα ΛΟΑΤΚΙ+ σε όλο τον κόσμο.

Πρόκειται για φιλόδοξους στόχους που αντικατοπτρίζουν τις επανειλημμένες εκκλήσεις για δράση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των κορυφαίων παραγόντων της κοινωνίας των πολιτών. Παρέχουν συγκεκριμένες, απτές συστάσεις που, εάν εφαρμοστούν σωστά, θα βελτίωναν σημαντικά τη βιωμένη πραγματικότητα της κοινότητας LGBTIQ+ σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ωστόσο, η «υλοποίηση» δεν είναι τόσο απλή. Αυτό οφείλεται εν μέρει στο ότι πρόκειται για περίπλοκα και προκλητικά ζητήματα που χρειάζονται χρόνο και χώρο για να αναπτυχθούν: η νομοθεσία μπορεί να οδηγήσει, αλλά οι καρδιές και τα μυαλά μπορεί να χρειαστούν πολύ χρόνο για να ακολουθήσουν. Ωστόσο, εν μέρει οφείλεται επίσης στο ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ εξακολουθούν να έχουν σημαντικό περιθώριο στον καθορισμό των δικών τους πολιτικών και πρακτικών: η ευρωπαϊκή νομοθεσία και κανονισμοί ενδέχεται να μην επεκτείνονται σε όλους τους τομείς της πολιτικής πρακτικής. Πηγαίνοντας ακόμη ένα βήμα παραπέρα, οι τοπικές κυβερνήσεις, οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, οι εταιρείες και ούτω καθεξής, με τη σειρά τους, έχουν (κάποια) ελευθερία στον καθορισμό των πολιτικών τους.

Ως αποτέλεσμα, παρά τα σημαντικά βήματα προόδου στο νομικό και πολιτικό πλαίσιο σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η κατάσταση των ατόμων ΛΟΑΤΚΙ+ σε πολλές χώρες εντός των συνόρων της ΕΕ - και ένας αυξανόμενος αριθμός εκτός των συνόρων της ΕΕ - χειροτερεύει, αντί να καλυτερεύει. Η

τελευταία έκθεση της ILGA-Europe δείχνει ότι είναι και πάλι λιγότερο ασφαλές για τους ανθρώπους να αναγνωρίζονται ως ομοφυλόφιλοι, αμφιφυλόφιλοι ή τρανς, ιδίως στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη(13). Για να διασφαλιστεί η πλήρης προστασία των δικαιωμάτων ΛΟΑΤΚΙ+ και να σταματήσει αυτή η παρακμή, απαιτείται ενεργή και προορατική χάραξη πολιτικής σε όλα τα επίπεδα, από τους ευρωπαϊούς φορείς λήψης αποφάσεων στις Βρυξέλλες μέχρι τους διευθυντές σχολείων και τους τοπικούς αθλητικούς συλλόγους.

Υπάρχει ευρεία αναγνώριση του ρόλου που διαδραματίζει η εκπαίδευση στην οικοδόμηση της ευαισθητοποίησης, της κατανόησης και της ένταξης της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ+. Η έρευνα του FRA επιβεβαιώνει ότι τα σχολεία διαδραματίζουν ισχυρό ρόλο στη διαμόρφωση στάσεων, όχι μόνο στα

εκπαιδευτικά πλαίσια (1). Είναι σημαντικό, επίσης, ότι επιβεβαιώνει το γεγονός πως οι νέοι «βλέπουν περισσότερα άτομα να υπερασπίζονται τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα σε σχολεία - και ακούνε περισσότερους λόγους για θέματα ΛΟΑΤΚΙ ζητήματα σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα» (1). Η έρευνα παρείχε επίσης ορισμένα αποθαρρυντικά στατιστικά στοιχεία σχετικά με τον ψηφιακό εκφοβισμό: μεταξύ 7% και 15% των ερωτηθέντων δηλώνουν ότι έχουν βιώσει διαδικτυακή παρενόχληση. Μια αναπάντεχη αλλά ανησυχητική εικόνα είναι ότι η νεότερη ομάδα (15-17 ετών) βιώνει περισσότερο διαδικτυακό εκφοβισμό (15%) από τις μεγαλύτερες ομάδες και το 38% των ερωτηθέντων σε αυτό το ηλικιακό εύρος δηλώνουν ότι ο δράστης ήταν έφηβος ή ομάδα εφήβων. Είναι σαφές, λοιπόν, ότι περισσότερη ευαισθητοποίηση γύρω από αυτά τα ζητήματα είναι ζωτικής σημασίας και ότι οι συνεχείς προσπάθειες ενός αυξανόμενου αριθμού σχολείων θα πρέπει να ενθαρρυνθούν και να επιτραπούν.

Ως εργαζόμενος με νέους, δάσκαλος ή επαγγελματίας εκπαίδευσης, η ικανότητά σας να επηρεάζετε άμεσα τα πλαίσια πολιτικής μπορεί να είναι περιορισμένη, αλλά μπορείτε να αναλάβετε δράση στο δικό σας περιβάλλον. Οι συστάσεις του FRA που παρατίθενται παρακάτω απευθύνονται στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, αλλά προσφέρουν πολύ τροφή - και πολλές πιθανές ενέργειες και δραστηριότητες:

- Ενθάρρυνση και υποστήριξη των κρατών μελών της ΕΕ να διασφαλίσουν ότι όλα τα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, ιδίως τα σχολεία, παρέχουν ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον, απαλλαγμένο από εκφοβισμό και βία, για όλα τα ΛΟΑΤ παιδιά και τους νέους. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει την ανάπτυξη και την εφαρμογή μέτρων, σε στενή συνεργασία με τους δασκάλους και τις διοικήσεις των σχολείων, που αντιμετωπίζουν τον εκφοβισμό ΛΟΑΤΙ μαθητών και δασκάλων.

- Ενθάρρυνση και υποστήριξη των κρατών μελών να εξετάσουν το ενδεχόμενο αναθεώρησης των προγραμμάτων σπουδών και του υλικού εκπαίδευσης και κατάρτισης, ώστε να μην παρουσιάζουν τα ΛΟΑΤΚΙ άτομα σε χροιά με παθολογία, η οποία κινδυνεύει να παραπληροφορήσει και να τροφοδοτήσει το μίσος και τη θυματοποίηση εναντίον τους. Θα πρέπει επίσης να συμμορφώνονται με τα πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τον ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, αναθεωρώντας τα όπου χρειάζεται. Φορείς ισότητας και θεσμικά όργανα του Διαμεσολαβητή, καθώς και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, θα μπορούσαν να συμμετάσχουν σε αυτές τις μεταρρυθμίσεις.

- Ενθάρρυνση και υποστήριξη των κρατών μελών να αναπτύξουν τη μάθηση από ομότιμους μεταξύ των σχολείων και των επαγγελματιών της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής καλών εκπαιδευτικών πρακτικών, για την αντιμετώπιση του ομοφοβικού και τρανσφοβικού εκφοβισμού. (FRA 2020, σελ. 19)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Διαβάστε αυτές τις συστάσεις πολιτικής με τους συναδέλφους σας. Πώς θα μπορούσατε να τα εφαρμόσετε στην τάξη σας, στο σχολείο σας, στον οργανισμό σας; Ποιες συγκεκριμένες ενέργειες θα μπορούσατε να κάνετε για να προωθήσετε καθεμία από αυτές τις τρεις συστάσεις; Τι θα χρειαστείτε για να τα εφαρμόσετε;

Βιβλιογραφική αναφορά

1. Agencia de Derechos Fundamentales de la UE (2020). LGBTI Europe II. A long way to go for LGBTI equality. Extraído de <https://fra.europa.eu/en/publication/2020/eu-lgbti-survey-results> el 12 de marzo de 2021.

2. Glosario de ILGA Europe (2015). Extraído de <https://tandis.odihr.pl/handle/20.500.12389/21138> el 18 de agosto de 2022.
3. Mazrekaj, D., De Witte, K. y Cabus, S. (2020). School Outcomes of Children Raised in Same-Sex Families: Evidence from Administrative Panel Data. *American Sociological Review* 85 (5). 830-856.
4. Palmaccio, S., Mazrekaj, D. y De Witte, K. (2021). Early Labor Market Outcomes of Children Living With Same-Sex Parents: Evidence from Population Data. LEER Working Paper
5. Berta, B. (2015) What are the universal human rights? Recuperado de <https://www.youtube.com/watch?v=nDgIVseTkuE> el 26 de abril de 2021.
6. De Witte, K., Iterbeke, K. y Holz, O. (2019). Teachers' and pupils' perspectives on homosexuality. A comparative analysis across European countries. *International Sociology*, 34 (4), 471-519.
7. De Witte, K., Holz, O. y Geunis, L. (Eds.) (2018). Somewhere over the rainbow – Discussions on homosexuality in education across Europe. Waxmann. ISBN 978-3-8309-3747-0. Pp. 168.
8. Consejo de Europa (2021) Impact of the Convention on Human Rights. Estudios de caso extraídos de <https://www.coe.int/en/web/impact-convention-human-rights> el 16 de junio de 2021.
9. Consejo de Europa (2013) Convenio Europeo de Derechos Humanos. Obtenido de https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf el 26 de abril de 2021.
10. De Witte, K. y Holz, O. (2013). Gender Specific Education in 12 European countries – A comparison. En Holz, O. y Shelton, F. (Ed.). *Gender-Specific education in different countries. Historical aspects – Current trends*. Waxmann, München – New York. pp. 159-175. ISBN: 978-3-8309-2868-3.
11. Holz, O. y Shelton, F. (2013). *Gender-Specific education in different countries. Historical aspects – Current trends*. Waxmann, München – New York. pp. 159-175. ISBN: 978-3-8309-2868-3.
12. Comisión Europea (2020) Estrategia de Igualdad LGBTIQ 2020-2025. Obtenido de <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52020DC0698> el 26 de abril de 2021.
13. ILGA-Europa (2021). Informe anual 2021. Extraído de <https://www.ilga-europe.org/annualreview/2021> el 26 de abril de 2021.
14. Homo'poly (2016 - 2019), todos los recursos disponibles en www.homopoly.eu.

Ενότητα 2: Εκφοβισμός και βία κατά των νέων ΛΟΑΤΚΙ+ στην ψηφιακή εποχή

Για να κατανοήσουμε τις ιδιαιτερότητες του ψηφιακού ή ψηφιοποιημένου εκφοβισμού, πρέπει πρώτα να κατανοήσουμε το «κλασικό» ή αναλογικό πλαίσιο και την εννοιολόγηση του εκφοβισμού, και στη συνέχεια τη γεφύρωση αυτού με τις ξεχωριστές ψηφιακές αρένες. Επιπλέον, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε πώς ειδικά οι νεότερες γενιές έχουν μετατρέψει τις διαπροσωπικές πτυχές του εκφοβισμού σε διάφορα εικονικά περιβάλλοντα.

Ο εκφοβισμός, που κατανοείται ως μια συνεχιζόμενη διαπροσωπική και σκόπιμη επιθετικότητα, έχει οριστεί από τη δεκαετία του 1970 ως όλες οι κακόβουλες αλληλεπιδράσεις μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων, όπου η μία πλευρά στοχεύει συγκεκριμένα και συνεχώς την άλλη. Υπάρχει μια πραγματική ή αντιληπτή ανισορροπία δύναμης μεταξύ των εμπλεκόμενων ατόμων, όπου το θύμα θα είναι σε ευάλωτη

θέση και θα αισθάνεται ανίκανο να υπερασπιστεί τον εαυτό του¹. Η πρόσφατη έρευνα^{2,3} έχει μεταρρυθμίσει έκτοτε αυτό τον ορισμό έτσι ώστε να συμπεριλαμβάνει μια εστίαση προσανατολισμένη στην ομάδα και το περιβάλλον, η οποία με τη σειρά της επιτρέπει μια πολύ ευκολότερη κατανόηση του εκφοβισμού σε ένα ψηφιακό περιβάλλον.

Κατανοώντας τον εκφοβισμό ως κοινωνικό φαινόμενο και όχι ως διαπροσωπικό ζήτημα:

1. Επιτρέπεται η εστίαση στη δέσμευση UPSTANDERS για τον μετριασμό ή την επίλυση κακόβουλων κοινωνικών δυναμικών και
2. οι λύσεις μπορούν να εξεταστούν στο πλαίσιο της «θεραπείας» ή της μεταρρύθμισης των κοινοτήτων, αντί να στοχεύουν τους δράστες.

Αυτοί οι παράγοντες προάγουν μια υγιή και συλλογική στρατηγική κατά του εκφοβισμού και μετριάζουν ορισμένους από τους κινδύνους στην ενθάρρυνση των UPSTANDERS να (αντι)σταθούν και να πάρουν θέση στη μέση των συγκρούσεων.

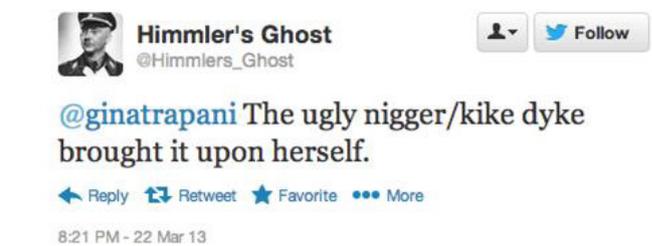
Είναι σημαντικό να καταλάβουμε ότι τα πιο στοχευμένα χαρακτηριστικά στον εκφοβισμό είναι η «ετερότητα». Δηλαδή, οποιαδήποτε διακριτά χαρακτηριστικά που διαφοροποιούν τα θύματα από τους δράστες (σε μια κλασική

αντίληψη του εκφοβισμού) ή οποιαδήποτε διαφορά μεταξύ των δύο όσον αφορά τους κοινωνικούς κανόνες (στη νεότερη κατανόηση του όρου). Στην ψηφιακή εποχή, αυτό μπορεί να είναι είτε αναγνωρίσιμα χαρακτηριστικά από τις ελάχιστες πληροφορίες που είναι διαθέσιμες στις πλατφόρμες των μέσων κοινωνικής δικτύωσης (χρώμα δέρματος και μαλλιών, ρούχα, πολιτικός ή σεξουαλικός προσανατολισμός, ταυτότητα φύλου, έκφραση φύλου κ.λπ.), είτε από όσα είναι γνωστά για το θύμα από άλλα περιβάλλοντα (συχνά είναι σεξουαλικός προσανατολισμός, κοινωνικοοικονομική κατάσταση, δημοτικότητα μεταξύ συνομηλίκων ή άλλοι συγκρίσιμοι παράγοντες) που χρησιμοποιούνται κακόβουλα στο διαδίκτυο.

Σε μια έρευνα σε σχεδόν 140.000 ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα στην Ευρώπη, μεταξύ 7 και 15% δηλώνουν ότι έχουν βιώσει διαδικτυακή παρενόχληση⁴, με τη νεότερη ηλικιακή ομάδα (15-17 ετών) να αντιμετωπίζει περισσότερη διαδικτυακή παρενόχληση (15%) από τις μεγαλύτερες ηλικιακές ομάδες (12%, 18-24 ετών), 9% (25-54 ετών) και 7% (55+ ετών) αντίστοιχα). Για τους νεότερους ερωτηθέντες (ηλικίας 15-17 ετών) το 51% των περιστατικών παρενόχλησης αφορούσαν δράστες με τους οποίους συνδέονταν κατά κάποιο τρόπο – δηλαδή μέσω

του σχολείου, του κολεγίου ή του πανεπιστημίου. Επιπλέον, σε αυτή την ηλικιακή ομάδα, το 38% δηλώνει ότι ο δράστης ήταν έφηβος ή ομάδα εφήβων. Αυτό υπογραμμίζει τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζουν οι δάσκαλοι και οι εκπαιδευτικοί στην πρόληψη της παρενόχλησης και του εκφοβισμού κατά των νέων LGBTIQ+.

Οι ενήλικες, είτε πρόκειται για επαγγελματίες είτε για γονείς, βλέπουν συχνά τον «διαδικτυακό εκφοβισμό» και άλλους τύπους κακόβουλης ψηφιακής συμπεριφοράς, λιγότερο σοβαρές από τους «πραγματικούς» ομολόγους τους. Πολλοί ενήλικες πιστεύουν ότι οι ψηφιακές πτυχές της ζωής των παιδιών και των εφήβων μπορούν απλώς να απενεργοποιηθούν. Ωστόσο, αυτό συμβαίνει σπάνια, έως ποτέ. Για τα περισσότερα παιδιά και εφήβους, είναι πολύ σημαντικό να συμμετέχουν σε ορισμένες πλατφόρμες μέσων κοινωνικής δικτύωσης, αν θέλουν να είναι μέρος κοινοτήτων και κύκλων με τους συνομηλίκους τους και αν θέλουν να διατηρήσουν στενές κοινωνικές σχέσεις μαζί τους. Ακόμη και οι κοινότητες που βασίζονται σε τοπικά περιβάλλοντα έχουν ένα ψηφιακό στοιχείο (π.χ. τοπικός ποδοσφαιρικός σύλλογος, το σχολείο ή απλώς μια ομάδα Snapchat που βασίζεται στην τάξη), δημιουργώντας μια προσδοκία για τη νεολαία να είναι πάντα παρούσα, και επομένως πάντα online και πάντα προσιτή. Υπάρχει μια σαφής κοινωνική πίεση να είσαι διαθέσιμος και ενεργός σε μέσα όπως το Instagram, το Snapchat, το TikTok, σε μικρότερο βαθμό το Facebook

και, ειδικά για τα αγόρια, τις υπηρεσίες τυχερών παιχνιδιών. Αυτή η κοινωνική πίεση επιβάλλει επίσης μια ψηφιακή προσκόλληση στην οποία τα παιδιά και οι έφηβοι χρήστες δεν μπορούν να απέχουν από τη συμμετοχή σε δυνητικά περιβάλλοντα εκφοβισμού, χωρίς επίσης να απέχουν από την κοινωνική σύνδεση με τους συνομηλίκους τους.

Ως παράδειγμα αυτού, πολλοί νέοι χρησιμοποιούν το Instagram για να συνδεθούν με τους φίλους και τους συνομηλίκους τους, για να μοιράζονται φωτογραφίες από τη ζωή τους και για να σχολιάζουν ο ένας τις αναρτήσεις του άλλου. Ωστόσο, το Instagram μπορεί επίσης να είναι ένα μέρος για δημόσια και ιδιωτική ταπείνωση και παρενόχληση. Για παράδειγμα, εάν ένα άτομο δημοσιεύει μια φωτογραφία μιας ομάδας φίλων, όπου όλοι έχουν επισημανθεί, εκτός από εσάς, αυτό μπορεί να είναι ένα σαφές μήνυμα που λέει: "Μπορεί να βρίσκεστε σε αυτήν τη φωτογραφία, αλλά δεν είστε μέλος της ομάδας". Επιπλέον, μπορούν να δημιουργηθούν σελίδες μίσους που στοχεύουν μεμονωμένα άτομα. Αυτό παρατηρείται ιδιαίτερα με τα άτομα ΛΟΑΤΚΙ+, τα οποία είναι επίσης συχνά στόχοι μίσους, μεροληπτικών, υποτιμητικών ή/και εξευτελιστικών αναρτήσεων και σχολίων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Τα άμεσα μηνύματα (AM) μπορούν επίσης να είναι η πηγή θετικού όσο και αρνητικού περιεχομένου. Για παράδειγμα, τα AM μπορεί να είναι η άμεση επαφή και ο πρωταρχικός τρόπος διατήρησης κοινωνικών σχέσεων ή μπορεί να είναι η πηγή εκφοβισμού, παρενόχλησης ή «φαντοσματο-ποίησης»

(δεν απαντά στα μηνύματα του θύματος). Με αυτόν τον τρόπο, τα περισσότερα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έχουν τόσες θετικές όσο και αρνητικές πλευρές, ανάλογα με την κοινωνική σας θέση στην ομάδα των συνομηλίκων σας και στην κοινωνία γενικότερα.

Ο ψηφιακός εκφοβισμός ως νέος κανόνας

Ο επαναπροσδιορισμός του εκφοβισμού ως κοινωνικού φαινομένου αντισταθμίζει μια από τις κύριες αδυναμίες της κλασικής προσέγγισης - ότι η επιθετικότητα σταματά όταν το θύμα απομακρυνθεί από το συγκρουσιακό περιβάλλον (π.χ. τάξη, λέσχη νέων, αθλητική εκδήλωση κ.λπ.). Οι νέοι αναμένεται να συμμετέχουν συνεχώς σε ψηφιακά περιβάλλοντα και επομένως δεν μπορούν απλώς να «απομακρυνθούν» από ένα κρίσιμο πλαίσιο. Ακόμη και όταν δεν χρησιμοποιούν ενεργά κοινωνικά μέσα ή εφαρμογές παιχνιδιών, οι νέοι είναι έμμεσα διαθέσιμοι μέσω υπηρεσιών ανταλλαγής μηνυμάτων που είναι ενσωματωμένες στις περισσότερες εφαρμογές, π.χ. μέσω απευθείας μηνυμάτων (οι περισσότερες εφαρμογές), «τοιχών» (όπως στο Facebook), δημόσιας έκθεσης (ετικέτες όπως στο Twitter) ή σε δημόσιες αναρτήσεις που περιέχουν το όνομα του θύματος (όπως στο Jodel* και άλλα). Επιπλέον, ο ψηφιακός εκφοβισμός μπορεί να συμβεί εν αγνοία του θύματος, καθώς μπορεί να συνιστάται στη διάδοση φημών ή στην κοινή χρήση φωτογραφιών χωρίς τη συγκατάθεση του θύματος.

Οι επαγγελματίες που εργάζονται στον τομέα της ψηφιακής φροντίδας νέων αναφέρουν ότι παιδιά και νέοι εκφράζουν την τάση να στραφούν σε ψηφιακά περιβάλλοντα για να εκφοβίσουν ή για να εμπλακούν σε διαφορετικούς τύπους παρόμοιας συμπεριφοράς. Το χαρακτηρίζουν ως εύκολο και σχετικά χωρίς συνέπειες για τον δράστη, ενώ ταυτόχρονα έχουν τη δυνατότητα μεγάλης εμβέλειας και γρήγορης έλξης.

Ο ψηφιακός εκφοβισμός μπορεί να περιλαμβάνει

1. Παρενόχληση (προσβολές ή απειλές)
2. Διάδοση φημών
3. Πλαστοπροσωπία
4. Κακόβουλη έκθεση και τεχνάσματα (κερδίζοντας την εμπιστοσύνη ενός ατόμου και στη συνέχεια χρήση διαδικτυακών μέσων για τη διανομή των μυστικών του) ή/και
5. Αποκλεισμός (αποκλεισμός ατόμου από δραστηριότητες, όπως παιχνίδια).

Ο ψηφιακός εκφοβισμός μπορεί επίσης να γίνει κατανοητός ως ένα συγκεκριμένο είδος κοινωνικά ευκαιριακής κακίας. Για παράδειγμα, ένα τρανς άτομο που δημιουργεί βιντεολόγια στο YouTube σχετικά με το να τι σημαίνει να είσαι τρανς, τι σημαίνει να είναι ανοιχτός στον περίγυρο του, τι σημαίνει μετάβαση φύλο κ.λπ. μπορεί να έχει μια (μεγάλη) κοινότητα ανθρώπων που τον υποστηρίζει και τον κατανοεί, αλλά αυτό δεν τον καθιστά ανοσία στα τρολ, τα οποία μπορεί συνεχώς να δημοσιεύουν εξευτελιστικό ή υποτιμητικό περιεχόμενο. Αυτό μπορεί να δυσκολέψει ιδιαίτερα το τρανς άτομο, το οποίο βρίσκεται ήδη σε ευάλωτη και πολύ εκτεθειμένη θέση.

Ψηφιακές συνθήκες που ευνοούν ευάλωτες καταστάσεις που μπορεί να διευκολύνουν τη βία

Αποστασιοποίηση

Η ψηφιακή απόσταση μπορεί να κάνει τους χρήστες να υπερβάλουν τα συναισθήματά τους, για να βεβαιωθούν ότι είναι κατανοητοί. Όταν πραγματοποιούν άτυπη επικοινωνία μέσω ψηφιακού μέσου, οι περισσότεροι συγγραφείς διέπονται από μια τάση να υπερβάλλουν τα συναισθήματα και τις προτάσεις που εκφράζονται, γεγονός που ενέχει τον κίνδυνο τα αστεία, τα μιμίδια ή τα συναισθήματα να παρεξηγηθούν ως ανταγωνιστική συμπεριφορά. Αυτό με τη σειρά του έχει αντίκτυπο και στα θύματα, πυροδοτώντας ψηφιακές διαμάχες που βασίζονται σε παρεξηγήσεις.

Ένας νεαρός εξέφρασε την ψηφιακή επικοινωνία και την τάση της για παρεξηγήσεις, ως την «προσπάθεια να μιλήσει με κάποιον ένα ολόκληρο χιλιόμετρο μακριά». Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να απλοποιηθούν οι προτάσεις, να δυναμώσει η ένταση (ψηφιακά εκφράζεται με θαυμαστικά και πιο άμεση φρασεολογία) και να επαναληφθεί το σημείο μέχρι τη βεβαίωση ότι έχει γίνει κατανοητό.

Επιπλέον, η ψηφιακή απόσταση μπορεί να γίνει κατανοητή ως η απόκρυψη των συναισθηματικών απαντήσεων κάποιου σχετικά με τις συνομιλίες και τις ενέργειες των άλλων. Όταν εμπλέκονται σε φυσικούς χώρους, οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται ο ένας τον άλλον σε συναισθηματικά πλαίσια όπου οι μικροεκφράσεις του προσώπου, η γλώσσα του σώματος, ο τόνος, ο συγχρονισμός και πολλά άλλα χρησιμοποιούνται για την αποκωδικοποίηση των συναισθηματικών επιπέδων και των απαντήσεων των κοινωνικών συμμετεχόντων.

Ανωνυμία

Όταν αλληλεπιδρούν με διαδικτυακές κοινότητες, οι περισσότεροι νέοι και έφηβοι παίζουν με διαφορετικά είδη ανωνυμίας⁷. Ορισμένα φόρουμ και ψηφιακές δομές το επιβάλλουν ενεργά (Jodel, 4Chan, Reddit κ.λπ.), ενώ άλλα το επιτρέπουν (Instagram κ.λπ.) και άλλα προσπαθούν να επιβάλουν μόνο επώνυμους και αναγνωρίσιμους ψηφιακούς συμμετέχοντες, αλλά με αναποτελεσματικές δομές. Αποτέλεσμα είναι να επιτρέπουν ψεύτικα (και άρα ανώνυμα) προφίλ (Facebook).

Η ανωνυμία που εκτρέφεται μέσω διαδικτυακών κοινωνικών χώρων μπορεί να προσφέρει ένα αυξημένο επίπεδο γενναιότητας στους συμμετέχοντες⁸, επιτρέποντάς τους να δοκιμάσουν τα όρια της επιτρεπόμενης και της αποδεκτής ομιλίας, καθώς και να χρησιμοποιούν την ανωνυμία ως εργαλείο στοχευμένης εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Αυτό το φαινόμενο αναφέρεται συχνά ως το διαδικτυακό φαινόμενο απελευθέρωσης⁹, το οποίο, όταν συνδυάζεται με τις εφηβικές εξερευνητικές κοινωνικών κανόνων και ορίων, μπορεί να

δημιουργήσει μια τοξική ή ανθυγιεινή κοινότητα. Από αυτή την άποψη, ειδικά οι ψηφιακοί χρήστες που δεν έχουν σχέση με την πλατφόρμα κοινωνικής δικτύωσης, είναι γνωστό ότι συμμετέχουν σε «τρολάρισμα». Το «τρολάρισμα» είναι μια συμπεριφορά που μοιάζει με εκφοβισμό που επικεντρώνεται στη δημιουργία της μεγαλύτερης αναστάτωσης, με τη λιγότερη προσπάθεια. Αυτό μπορεί συχνά να φανεί όταν

ανώνυμα προφίλ συμμετέχουν σε πολιτικές συζητήσεις, αλλά μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί ως στρατηγική εκφοβισμού όταν απευθύνεται στοχευμένα σε άτομα.

Το φαινόμενο της διαδικτυακής απελευθέρωσης μπορεί επίσης να προωθηθεί από ένα χαμηλότερο επίπεδο κοινωνικής ενσυναίσθησης στα ψηφιακά μέσα¹⁰, κάνοντας τους χρήστες να βιώνουν μεγαλύτερο συναισθηματικό χάσμα μεταξύ τους, καθώς οι συναισθηματικές αντιδράσεις στη συμπεριφορά (επίσης ο εκφοβισμός) καλύπτονται από την ψηφιακή απόσταση. Ως εκ τούτου, οι χρήστες δεν γνωρίζουν απαραίτητα πότε έχουν ξεπεράσει τα συναισθηματικά κατώφλια εκείνων που γίνονται στόχος αστείου ή θύμα εκφοβισμού.

Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας οι επαγγελματίες της εκπαίδευσης να καλλιεργήσουν χώρους διαλόγου που να εκπαιδεύουν τους νέους στις πολλές πτυχές των ψηφιακών περιβαλλόντων, στο τι επιτρέπεται, στο τι δεν είναι ανεκτό, στις προφυλάξεις που πρέπει να ληφθούν και στις παγίδες που πρέπει να γνωρίζουν.

Τι γίνεται αυτή τη στιγμή

Χρησιμοποιούνται ήδη αρκετές διαφορετικές στρατηγικές που στοχεύουν στο διαδικτυακό μίσος και παρενόχληση. Πολλές από αυτές επιτυγχάνουν τη δημιουργία μόνιμων αλλαγών.

- **Εποπτεία:** Οι περισσότερες πλατφόρμες εποπτεύονται, αλλά οι περισσότεροι δράστες το επιλύουν είτε όντας πιο γρήγοροι από τους συντονιστές είτε δημιουργώντας νέα προφίλ, όταν τα παλιά τους κλείνουν ή απαγορεύονται.

- **Η αποπλατφορμοποίηση,** δηλαδή η διαδικασία κλεισίματος ολόκληρων πλατφορμών με σκοπό την εξάλειψη του επιβλαβούς ή μεροληπτικού περιεχομένου, είναι μια άλλη στρατηγική στην οποία στρέφονται πολλοί. Ωστόσο, η αποπλατφορμοποίηση λειτουργεί μόνο ως τρόπος «θεραπείας των συμπτωμάτων» και όχι ως εξάλειψη του φαινομένου, καθώς πολλοί δράστες μπορεί να συνεχίσουν τις παρενοχλήσεις με τους οπαδούς τους αλλού. Υπό αυτή την έννοια, το περιεχόμενο μίσους μπορεί να μειωθεί σε μια συγκεκριμένη πλατφόρμα, αλλά συνήθως εκφράζεται σε άλλη.

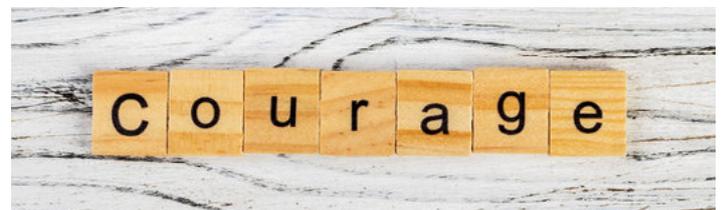
- **Εκπαίδευση:** Πρωτοβουλίες όπως το SELMA – Hacking Hate, Stopp Hatpratt, Mobbestor και εθνικές και διεθνείς εκστρατείες κατά του εκφοβισμού στοχεύουν στο περιβάλλον στο οποίο λαμβάνει χώρα ο εκφοβισμός, η ρητορική μίσους και οι διακρίσεις και επικεντρώνονται στον τρόπο με τον οποίο κάθε άτομο συνεισφέρει στο τρέχον διαδικτυακό κλίμα– ανεξάρτητα από το αν είναι ενεργοί, παθητικοί, UPSTANDERS, παρευρισκόμενοι, θύτες, θύματα ή άλλα. Πρωτοβουλίες και εκστρατείες όπως αυτές επικεντρώνονται στον εκφοβισμό ως κοινωνικό φαινόμενο και υπογραμμίζουν τη σημασία του ρόλου κάθε ατόμου – και τη διαφορά που μπορεί να κάνει κάθε άτομο.

Στις περισσότερες περιπτώσεις, χρειάζεται μόνο ένα άτομο για να έχει το θάρρος να κάνει το πρώτο βήμα για να ακολουθήσουν οι άλλοι. Το να είσαι ο πρώτος που θα πει όχι είναι ευάλωτο, άβολο και δύσκολο, καθώς βάζεις τον εαυτό σου στη γραμμή του πυρός. Αλλά συχνά αποδίδει καρπούς καθώς ανοίγει το δρόμο για άλλους ανθρώπους, διευκολύνοντας και αυτούς να σηκωθούν όρθιοι.

Πως να γίνεται UPSTANDERS στο κυβερνοχώρο

Όταν κάποιος συμμετέχει σε διαδικτυακές συζητήσεις ή ψηφιακά κοινωνικά περιβάλλοντα, πολύ σπάνια το κάνει σε συνθήκες ενός ατόμου προς ένα άτομο. Σχόλια ή αναρτήσεις παρακολουθούνται από δεκάδες ή και εκατοντάδες θεατές. Αυτό κάνει την κοινωνική ενίσχυση οποιουδήποτε εκφοβισμού εκθετικά μεγαλύτερη, αλλά αυξάνει επίσης τη δυνατότητα για τους θεατές να εμπλακούν και να γίνουν συμμετέχοντες σε έναν ρόλο UPS-TANDER. Εάν ο εκφοβισμός γίνεται μέσω του τοίχου του θύματος ή στο προφίλ του, οι θεατές εδώ είναι πιο πιθανό να πάρουν το μέρος του θύματος στον καυγά. Αλλά όσο μεγαλύτερη είναι η πλατφόρμα στην οποία λαμβάνει χώρα ο εκφοβισμός, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η πιθανή ενίσχυση των επιπτώσεων.

Όλα αυτά τα αποτελέσματα και οι σχέσεις διαμορφώνουν διάφορες στρατηγικές που επιτρέπουν την επέμβαση των πιθανών UPSTANDERS. Αυτές οι στρατηγικές μπορούν είτε να εφαρμοστούν από τους ίδιους τους UPSTANDERS είτε να επιβληθούν από εκείνους που επιδιώκουν να ενισχύσουν ή να εμπνεύσουν τέτοιες αντιδράσεις.

Κάντε 'Like' στον upstander

Καθώς ο ψηφιακός εκφοβισμός λαμβάνει χώρα συχνά σε πλατφόρμες με τεράστιες δυνατότητες προσέγγισης, οι UPSTANDERS μπορούν να διδαχθούν στο να χρησιμοποιούν αυτούς τους μηχανισμούς έτσι ώστε να σταματήσουν τον εκφοβισμό. Είναι πιο εύκολο να κάνει κάποιος απλώς «like» κάτι στο διαδίκτυο παρά να το γράψει σχόλιο, επομένως οι περισσότεροι παρατηρητές του ψηφιακού εκφοβισμού απλώς θα αποφύγουν να κάνουν "like" σε σχόλια εκφοβισμού εάν διαφωνούν μαζί τους – είναι πολύ μεγάλο και απαιτητικό έργο να τα αντικρούσουν. Αυτό σημαίνει ότι ο περισσότερος ψηφιακός εκφοβισμός δεν θα αντιμετωπιστεί ενώ θα αρέσει μόνο σε όσους (ελπίζουμε λίγοι) συμφωνούν μαζί του. Παράλληλα θα αγνοηθεί από εκείνους που στην πραγματικότητα διαφωνούν μαζί του. Ως εκ τούτου, καθίσταται σημαντικό να υπογραμμιστεί το γεγονός ότι ο πρώτος UPSTANDER που αφιερώνει χρόνο για να διαφωνήσει κατά των σχολίων εκφοβισμού, θα δώσει σε όλους τους άλλους παρατηρητές κάτι για να κάνουν εύκολα «like».

Θα μπορούσε κανείς να υποστηρίξει ότι ένα κουμπί «I don't like it» θα ήταν ένας εύκολα προσβάσιμος τρόπος για να δείξετε την κοινωνική αποδοκιμασία. Ωστόσο, το κουμπί "I don't like it" έχει ορισμένα μειονεκτήματα και μπορεί εύκολα να χρησιμοποιηθεί κακόβουλα. Για παράδειγμα, μπορεί να χρησιμοποιηθεί συνεχόμενα σε κάθε ανάρτηση ή σχόλιο ενός μεμονωμένου ατόμου, κάνοντας έτσι τον ψηφιακό εκφοβισμό ακόμα πιο εύκολο για τους δράστες.

Οι αρνητικές εμπειρίες βαραίνουν πολύ περισσότερο τη συνείδηση σε σχέση με τις θετικές. Το ίδιο ισχύει για τα "I like" και "I don't like", τα θετικά σχόλια και τα αρνητικά σχόλια. Επομένως, ένα θετικό σχόλιο δεν ακυρώνει ένα αρνητικό σχόλιο. Για να νιώσει το θύμα ασφάλεια και υποστήριξη, χρειάζεται πολύ θετική δέσμευση από τους συνομηλίκους

έτσι ώστε να εξουδετερώσει (ελπίζουμε λίγες) αρνητικές φωνές. Είναι ζωτικής σημασίας για την ευημερία του θύματος και για την ικανότητά του να ξεπεράσει την εκφοβιστική συμπεριφορά, να μην αισθάνεται μόνος στον αγώνα ενάντια στις παραβάσεις.

Αυξημένη ορατότητα

Οι περισσότεροι νέοι ΛΟΑΤΚΙ+ έχουν μια ριζωμένη αίσθηση ανασφάλειας ή ντροπής σχετικά με την ταυτότητά τους. Κατά τη διάρκεια του εκφοβισμού, η στοχοποίηση της σεξουαλικής ταυτότητας, ακόμη και στο παραμικρό, καθίσταται επικίνδυνη λόγω της ευαλωτότητας που χαρακτηρίζει τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα. Μια στρατηγική που μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι UPSTANDER, είναι να φέρουν στο φως αυτές τις ψευδο-κρυφές επιθέσεις εκφοβισμού. Αυτό μπορεί να γίνει είτε κοινοποιώντας τα μέσω των προφίλ τους είτε απευθείας στο προφίλ του(των) θύματος(ων) (για αυξημένη υποστήριξη). Θα πρέπει να σημειωθεί, ωστόσο, ότι για την προστασία των θυμάτων από περαιτέρω αρνητική έκθεση, η ταυτότητά τους θα πρέπει να αποκρύπτεται από την εκ νέου εκτιθέμενη ανάρτηση. Αντίθετα, αυτή η ανάρτηση θα πρέπει να επικεντρωθεί στο λάθος του εκφοβισμού, όχι σε αυτό που ο νταής νόμιζε ότι έκανε λάθος με το αρχικό θύμα.

Basándose en el punto anterior, esta estrategia permite a las personas observadoras que simplemente “les gusten” los esfuerzos de las personas *upstanders*, sin tener que hacerlos ellos mismos. Esto demostrará, tanto a las personas acosadoras como a las víctimas, que estas últimas cuentan con un gran apoyo.

Για να μετριαστεί η ψηφιακή απόσταση που προσφέρετε στους διαδικτυακούς χώρους, οι UPSTANDERS μπορούν να ενθαρρύνονται να εμπλακούν τόσο με το θύμα όσο και με τον θύτη έξω από τον ψηφιακό χώρο. Αυτό μπορεί να φαίνεται μια μεγαλύτερη δέσμευση από κάθε άποψη, αλλά μπορεί επίσης να έχει πολύ μεγαλύτερο αποτέλεσμα.

Liking upstanding comments shows support for both the victim, the upstander, and the upstanding approach

Increasing visibility lessens vulnerability and shows public disapproval of bullying

Αλλαγή κουλτούρας

Όποια στρατηγική κι αν εφαρμοστεί, πρέπει να σημειωθεί ότι θα πρέπει να στοχεύει στην διαμόρφωση της κοινωνικής κουλτούρας στους ψηφιακούς χώρους και όχι στους δράστες. Η σύγχρονη κατανόηση του εκφοβισμού εστιάζει λιγότερο σε αυτούς που τον διαπράττουν και περισσότερο στο περιβάλλον στο οποίο γίνεται. Εάν οι νέοι ΛΟΑΤΚΙ+ στοχοποιούνται σε συγκεκριμένους διαδικτυακούς χώρους, πρέπει να είναι προτεραιότητα μας να εστιάσουμε στην κοινότητα ως οντότητα και όχι μόνο στα άτομα ξεχωριστά (θύματα/θύτες). Καθώς οι νέοι συχνά προσβλέπουν σε μέντορες και σχετικούς ενήλικες για ηθική και προσωπική καθοδήγηση, αυτή η στρατηγική

θα επιτρέψει στους νέους να αισθάνονται αρκετά γενναίοι έτσι ώστε να υπερασπιστούν τα θύματα στις πλατφόρμες.

Εάν η κακόβουλη κουλτούρα εκφράζεται σε τοπικές ψηφιακές κοινότητες (συνομιλίες τάξης, ιδιωτικοί διακομιστές, κ.λπ.), η σιωπηρή συναίνεση για εκφοβισμό μπορεί να καταπολεμηθεί με την απλή παράθεση κανόνων για κοινωνικά αποδεκτή συμπεριφορά.

Οι ψηφιακοί χώροι επιτρέπουν στους χρήστες - όχι μόνο στους θύτες αλλά και στα θύματα - να αλληλεπιδρούν. Αυτό παρέχει την ευκαιρία σε έναν επιβλέποντα να δεσμεύσει άλλους πιθανούς UPSTANDERS (μέσω απευθείας μηνυμάτων), προτού προβεί σε οποιαδήποτε UPSTANDER συμπεριφορά. Συντονίζοντας μια προσπάθεια UPSTANDER με άλλους, μπορεί να είναι ευκολότερο να την εκτελέσει κανείς, καθώς δεν το κάνει μόνος του και μπορεί ενδεχομένως να έχει μεγαλύτερη επίδραση τόσο στους εκφοβιστές όσο και στα θύματα αντίστοιχα.

Οι ψηφιακές πτυχές της σύγχρονης κοινωνικής ζωής επιτρέπουν στους νέους να οικοδομήσουν και να έχουν πρωτοφανή κοινωνική ζωή/επίδραση.

Αυτό συνεπάγεται τον κίνδυνο ψηφιακά αποστασιοποιημένου εκφοβισμού, διαδικτυακής ανωνυμίας και αισθήματα ότι είσαι μόνος σε ένα πλήθος παρατηρητών.

Ωστόσο, εάν χρησιμοποιηθούν σωστά, όλοι αυτοί οι παράγοντες μπορούν να ανατραπούν και να γίνουν η δύναμη πίσω από την UPSTANDER πρακτική.

Δραστηριότητες

Το να είσαι επαγγελματίας που δουλεύεις με τη νεολαία απαιτεί την ικανότητα να αντιμετωπίζεις ένα πλήθος δύσκολων ερωτημάτων και καταστάσεων. Οι επαγγελματίες, είτε είναι δάσκαλοι, εκπαιδευτικοί ή άλλοι, έχουν ευθύνη όσον αφορά τη διαμόρφωση και την ευημερία της νεολαίας με την οποία συνεργάζονται. Τα παρακάτω πρέπει να θεωρηθούν ως οδηγός για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού και της παρενόχλησης σε κοινωνικά περιβάλλοντα (είτε είναι ψηφιακό είτε αναλογικό) μεταξύ των νέων. Επομένως, ο κατάλογος των ερωτήσεων δεν είναι πεπερασμένος, καθώς μπορεί και πρέπει να προσαρμοστεί στην κατάσταση και τη σύνθεση των νέων στην τρέχουσα ομάδα. Οι ερωτήσεις προορίζονται για έμπνευση και μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο ως ερωτήσεις για ομαδικές ή συζητήσεις σε όλη την τάξη όσο και για ατομική εργασία ή εργασία σε μικρότερες ομάδες μεταξύ των μαθητών.

- Πώς προσδιορίζετε εάν κάτι που βλέπετε στο διαδίκτυο είναι εκφοβισμός;
  - Κάντε μια λίστα με τους δείκτες που θα αναζητούσατε
- Πώς θα αντιδρούσατε αν ο διαδικτυακός εκφοβισμός συνέβαινε σε κάποιον που γνωρίζετε;
  - Τι τύποι αντιδράσεων υπάρχουν;
- Πώς γίνονται αντιληπτοί οι διαφορετικοί τύποι από το θύμα, από παρευρισκόμενους, από μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, από τους στενούς, προσωπικούς σας φίλους κ.λπ.;
- Τι θα γινόταν αν ο εκφοβισμός συνέβαινε σε κάποιον που δεν γνωρίζετε;

- Η αντίδρασή σας θα διέφερε;
  - Η σχέση ανάμεσα σε εσάς και το θύμα επηρεάζει την αντίδρασή σας;
- Εάν ναι, πώς; Και γιατί?

Είναι σημαντικό να δοθεί στους μαθητές η γλώσσα να μιλήσουν για τις διακρίσεις και τον εκφοβισμό στο διαδίκτυο. Γιατί μόνο με το να μπορείς να μιλήσεις γι' αυτό θα το καταλάβεις πλήρως. Και μόνο με την πλήρη κατανόηση του θα μπορέσετε να το αποτρέψετε. Ως εκ τούτου, οι επακόλουθες ερωτήσεις και δραστηριότητες θα μπορούσαν να είναι:

- Πώς μπορείτε να βοηθήσετε στη δημιουργία ενός ασφαλούς, υποστηρικτικού και θετικού περιβάλλοντος στο διαδίκτυο;
  - Κάντε μια λίστα με «κανόνες εμπλοκής» για εσάς και την τάξη σας
- Αν κάνατε εκστρατεία για τα δικαιώματα ΛΟΑΤ+, πώς θα το κάνατε;
  - Θα είχατε κοινωνικές, πολιτικές, δημοκρατικές, νομικές ή άλλες προοπτικές;
- Σε ποια εικονικά εργαλεία θα αντλούσατε;
- Πώς θα μεταφέρατε το μήνυμά σας;
- Ποια κοινωνική ομάδα θα στοχεύατε, προκειμένου να έχετε τον μεγαλύτερο αντίκτυπο;
- Θα χωρίζατε τους ανθρώπους κατά φύλο, ταυτότητα φύλου, σεξουαλικότητα, φυλή, κοινωνική τάξη, ηλικίες κ.λπ.;

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ONU, 2018: <https://violenceagainstchildren.un.org/content/bullying-and-cyberbullying-0>
2. eXbus (2007-2019). Exploring Bullying in Schools. <https://exbus.dk/>
3. Rabøl Hansen, H. (2014b). Mobning er magt – elevperspektiver på mobning. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, 51.
4. FRA (2020): https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf
5. Rabøl Hansen, H. (2014a). Fællesskabende didaktikker. *Pædagogisk Psykologisk Tidsskrift*, B31. https://dpu.au.dk/fileadmin/edu/Forskning/KULT/Faellesskabende_didaktikker_-_PPt_2013_01.pdf
6. Bailey, E.R., Matz, S.C., Youyou, W. et al.(2020)Authentic self-expression on social media is associated with greater subjective well-being. *Nat Commun* 11, 4889 (2020). <https://doi.org/10.1038/s41467-020-18539-w>
7. Bareket-Bojmel, L., & Shahar, G. (2011). Emotional and interpersonal consequences of self- disclosure in a lived, online interaction. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 30(7), 732-759. doi:10.1521/jscp.2011.30.7.732.
8. O’Keeffe, G. S., Clarke-Pearson, K. and Council on Communications and Media (2011). Clinical Report - The Impact of Social Media on Children, Adolescents, and Families. *Pediatrics*, 127 (4), 800- 804
9. Suler, John. (2004). The Online Disinhibition Effect. *Cyberpsychology & behavior: the impact of the Internet, multimedia and virtual reality on behavior and society*. 7. 321-6. 10.1089/1094931041291295.
10. Friesem, Y. (2016). Empathy for the Digital Age: Using Video Production to Enhance Social, Emotional and Cognitive Skills. *Emotions, Technology and Behaviors. Emotions and Technology*

Ενότητα 3. Εισαγωγή: Παρεμβάσεις: Bystander & Upstander Interventions

"Ένας μαθητής εκφοβίζεται ή θυματοποιείται όταν εκτίθεται, επανειλημμένα και με την πάροδο του χρόνου, σε αρνητικές ενέργειες εκ μέρους ενός ή περισσότερων άλλων μαθητών" (Olweus, 1995).

"Ο εκφοβισμός είναι επιθετική συμπεριφορά με στόχο που βλέπει ένα άλλο άτομο στο πλαίσιο μιας ανισορροπίας ισχύος" (Volk, Dane & Marini, 2014).

Ο εκφοβισμός δεν είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο: είτε πρόκειται για εκφοβισμό στο σχολείο, στην τάξη ή στην παιδική χαρά, ο εκφοβισμός αποτελεί ένα επίμονο κοινωνικό πρόβλημα με ποικίλες και μακροπρόθεσμες συνέπειες¹. Η έρευνα των κοινωνικών επιστημών για τον εκφοβισμό έγινε πιο στοχευμένη τη δεκαετία του 1990 και επικεντρώθηκε στην επικράτηση του εκφοβισμού σε εκπαιδευτικά πλαίσια, στις αρνητικές συνέπειες για τα θύματα του εκφοβισμού, καθώς και στο ρόλο του σχολείου στην αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού². Η έρευνα αυτή αποκάλυψε ότι ο εκφοβισμός δεν είναι αναπόφευκτος και αναγνωρίζει το ρόλο των θεσμών και της θεσμικής κουλτούρας στην πρόληψη και την καταπολέμηση της θυματοποίησης των μαθητών. Επιπλέον, αναγνωρίζεται όλο και περισσότερο ότι ο ομοφοβικός εκφοβισμός και η παρενόχληση των ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων αποτελούν ένα σημαντικό μέρος αυτού του φαινομένου³.

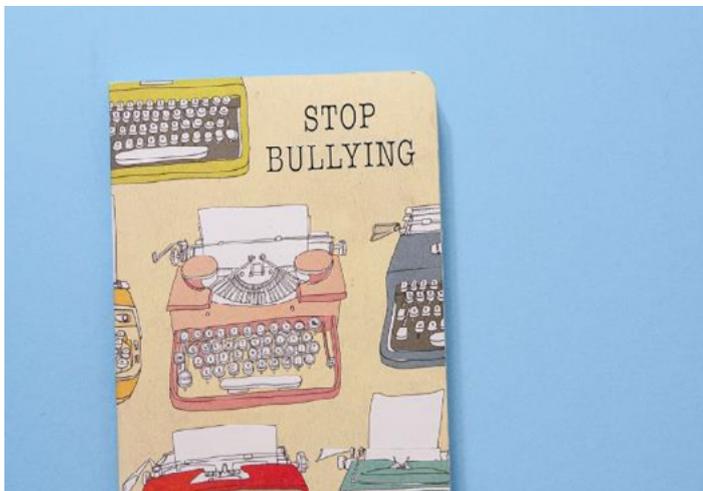
Σε επίπεδο ΕΕ, έχει επίσης διεξαχθεί συγκριτική έρευνα που χαρτογράφησε την επικράτηση του εκφοβισμού. Η έκθεση του FRA (Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων) για το 2020 αναφέρει ρητά ότι η σύγκριση μεταξύ των αποτελεσμάτων της έρευνας του 2012 και του 2019 δείχνει ότι τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα εξακολουθούν να βιώνουν συνεχείς και καθημερινές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους⁴. Η έκθεση σημειώνει επίσης ότι δεν υπάρχουν επαρκείς ενδείξεις ότι έχει επιτευχθεί επαρκής πρόοδος στην προστασία της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ+, αν και η έκθεση προειδοποιεί ότι ο μέσος όρος της ΕΕ δεν αντικατοπτρίζει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών.

Μια θετική ένδειξη της βιβλιογραφίας είναι ότι οι εκπαιδευτικές κοινότητες (δάσκαλοι, εκπαιδευτικοί, προσωπικό, νέοι, οικογένειες κ.λπ.) μπορούν να εκπαιδευτούν ώστε να γίνουν σύμμαχοι της ΛΟΑΤΚΙQ+ κοινότητας και να παρεμβαίνουν σε καταστάσεις παρενόχλησης και βίας⁵. Η εκπαίδευση όλων στην κοινότητα, ξεκινώντας από τους επαγγελματίες και τους νέους, ώστε να γίνουν "upstanders" ενάντια στη βία των ΛΟΑΤΚΙQ+ είναι ένα σημαντικό βήμα για τη μείωση του φαινομένου του bullying. Πρόκειται για μια νέα ορολογία που έχει ως στόχο να παρακάμψει τη σύγχυση μεταξύ "παρατηρητή" και "ενεργού παρατηρητή", δεδομένου ότι οι ενεργοί παρατηρητές μπορεί να συμβάλλουν στη συνέχιση της εκφοβιστικής συμπεριφοράς. Ο όρος "upstander" υποδηλώνει τα άτομα που παρεμβαίνουν προκειμένου

να διακόψουν τις επιθετικές πράξεις ή να υποστηρίξουν το θύμα. Η υπάρχουσα βιβλιογραφία δείχνει ότι υπάρχουν διαφορετικοί τρόποι με τους οποίους μπορεί κάποιος να είναι upstander με βάση τα κίνητρα, το επίπεδο ηθικής σκέψης και την αντίληψη της αυτοαποτελεσματικότητας.

Αυτή η ενότητα επικεντρώνεται στους διάφορους τύπους παρεμβάσεων για την πρόληψη ή τη διακοπή βίαιων πράξεων κατά ΛΟΑΤΚΙ+ νέων. Οι κύριοι πυλώνες της ενότητας είναι οι εξής: 1) Ρόλοι σε μια βίαιη κατάσταση: παρατηρητές και συμπαραστάτες, εμπόδια στην παρέμβαση- 2) τρόποι μετασχηματισμού και ενθάρρυνσης των παρατηρητών να γίνουν συμπαραστάτες- και 3) συγκεκριμένες επιτυχημένες δράσεις και στρατηγικές για να γίνεις συμπαραστάτης μια συζήτηση σχετικά με τα σημαντικά στοιχεία για την προώθηση της συμπεριφοράς συμπαραστάτη.

26

Οι μαθησιακοί στόχοι είναι:

1. Να κατανοήσουν την ανάγκη των ενεργειών του καθενός για την ανάληψη ευθύνης
2. Να γνωρίσουν συγκεκριμένες στρατηγικές για να αντισταθούν στη βία σε ατομικό, ομαδικό και θεσμικό επίπεδο

Ρόλοι σε μια βίαιη κατάσταση: παρευρισκόμενοι και αντιδρώντες, εμπόδια στην παρέμβαση

Η κατανόηση της ομαδικής δυναμικής του τρόπου λειτουργίας του εκφοβισμού είναι το πρώτο βήμα για την αντιμετώπισή του. Μια σημαντική διάσταση του εκφοβισμού είναι το γεγονός ότι λαμβάνει χώρα δημοσίως. Σε αντίθεση με άλλες πράξεις κοινωνικής παραβατικότητας (κλοπή, φθορά περιουσίας κ.λπ.) ο εκφοβισμός λειτουργεί λόγω της παρουσίας μαρτύρων. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι εκφοβιστές επιλέγουν σκόπιμα το περιβάλλον για να μεγιστοποιήσουν τον αριθμό των ατόμων που παρατηρούν τις πράξεις τους. Η απλή παρουσία παρευρισκομένων τους ενθαρρύνει να είναι πιο επιθετικοί προκειμένου να κερδίσουν τον θαυμασμό και την έγκριση ακόμη και με εκφοβισμό⁷. Αυτές οι ανταμοιβές για τον νταή μπορεί να ενισχυθούν από τη συμπεριφορά των παρευρισκομένων, αλλά θα μπορούσαν επίσης να αντισταθμιστούν από τις παρεμβάσεις τους.

Η παρέμβαση των παρευρισκομένων, η παρέμβαση όσων γίνονται upstanders, είναι μια επιτυχημένη δράση που συμβαίνει καθημερινά όταν κάποιος έχει ένα ατύχημα ή έχει μια ιατρική κατάσταση: κάποιος καλεί ασθενοφόρο, ενώ άλλοι

BestGleeScenes

Αυτό το 2λεπτο βίντεο από την τηλεοπτική σειρά Glee μπορεί να βοηθήσει να δούμε τους διαφορετικούς ρόλους σε μια κατάσταση βίας κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ νέων, εκτός από το γεγονός ότι η βία μπορεί να πάρει πολλές μορφές: https://www.youtube.com/watch?v=6QvG-4qnW5g_0&t=1s

φροντίζουν το θύμα και κάποιοι άλλοι ζητούν περισσότερη βοήθεια από τους παρευρισκόμενους στο δρόμο που μπορεί να βοηθήσουν με οποιονδήποτε τρόπο. Αυτό συμβαίνει συνήθως και πολλοί άνθρωποι δεν διστάζουν να κάνουν κάτι σε τέτοιες καταστάσεις. Δυστυχώς, όταν πρόκειται να ορθώσουν το ανάστημά τους στη βία, ειδικά στη βία κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ νέων σε εκπαιδευτικά περιβάλλοντα, οι νέοι, οι εκπαιδευτικοί και η κοινότητα μερικές φορές διστάζουν για το αν πρέπει να παρέμβουν και πώς να το κάνουν.

Πρόσφατες μελέτες έχουν αρχίσει να δίνουν μεγαλύτερη προσοχή στους διαφορετικούς ρόλους που αναλαμβάνουν οι παρευρισκόμενοι σε συμπεριφορές εκφοβισμού και να εξετάζουν πώς η εκπαίδευση μπορεί να ενθαρρύνει τους παρευρισκόμενους να γίνουν αντιδρώντες και να διαδραματίσουν θετικό ρόλο στον τερματισμό του εκφοβισμού και των βίαιων συμπεριφορών⁸. Ορισμένοι λόγοι για τους οποίους οι παρευρισκόμενοι δεν παρεμβαίνουν περιλαμβάνουν:

- Το φαινόμενο του παρευρισκόμενου ("Κάποιος άλλος θα παρέμβει...")
- Ευτελίζοντας και κανονικοποιώντας τη βία, την οποία δεν βλέπουμε ως πραγματικό πρόβλημα: "Δεν είναι τίποτα σπουδαίο"
- Λάθος αντιλήψεις για τη φιλία: ορισμένοι άνθρωποι πιστεύουν ότι "αν το θύμα είναι φίλος μου, θα παρέμβω, αλλά αν δεν τον ξέρω, όχι τόσο πολύ..."- ή "αν ο δράστης είναι φίλος, δεν θα παρέμβω...")
- Ντροπαλότητα, φόβος αμηχανίας ή "σκηνής"
- Απροθυμία να αναστατώσουν τους συνομηλικούς και ιδιαίτερα τους εκφοβιστές με κοινωνική υποστήριξη, υπό

το φόβο της επίπληξης: αυτές οι επίπληξεις είναι αυτό που θα εξηγήσουμε ως Απομονωτική έμφυλη βία (IGV) ή βία δεύτερης τάξης στην ενότητα 4. Αυτός είναι ένας από τους κύριους λόγους για τους οποίους οι άνθρωποι δεν παρεμβαίνουν, επειδή δεν θέλουν να πέσουν θύματα.

- Έλλειψη κατάρτισης και διαλόγων σχετικά με το τι είναι βία, τις συνέπειες της αδιαφορίας και τη σημασία του να σηκώνεις το ανάστημά σου.
- Έλλειψη σαφών και επιτυχημένων εργαλείων και στρατηγικών

Οι 9 παρευρισκόμενοι μπορούν να ενθαρρύνουν τον θύτη παραμένοντας απλώς παθητικοί μάρτυρες της παρενόχλησης και παρέχοντας ακροατήριο στο γεγονός. Αλλά μπορούν επίσης να ενθαρρύνουν ενεργά τον εκφοβιστή μέσω των δικών τους αντιδράσεων: να γελούν, να χλευάζουν ή ακόμη και να αποφασίζουν να συμμετάσχουν στην κακοποίηση αντιγράφοντας τη συμπεριφορά του εκφοβιστή. Η παρουσία παρευρισκόμενων που ενισχύουν τον εκφοβιστή έχει συσχετιστεί με αυξημένη συχνότητα εκφοβισμού στα σχολεία¹⁰. Συνολικά, η ερευνητική βιβλιογραφία έχει εντοπίσει τους ακόλουθους τύπους παρευρισκόμενων:

- 1. Οι βοηθοί** είναι παρευρισκόμενοι που βοηθούν άμεσα τους εκφοβιστές.
- 2. Ενισχυτές** είναι εκείνοι που γελούν και ενθαρρύνουν τους νταήδες
- 3. Οι παρευρισκόμενοι ή παθητικοί παρευρισκόμενοι** είναι εκείνοι που γίνονται μάρτυρες ή αντιλαμβάνονται το περιστατικό αλλά απομακρύνονται.
- 4. Οι Upstanders ή Defenders** είναι μάρτυρες ή μάρτυρες που αντιλαμβάνονται ένα περιστατικό, οι οποίοι σηκώνονται και παρεμβαίνουν για να υποστηρίξουν το θύμα του εκφοβισμού.

Η αναγνώριση της δυναμικής αυτών των διαφορετικών ρόλων σε ένα περιστατικό εκφοβισμού είναι σημαντική για όποιον επιθυμεί να ενθαρρύνει τη συμπεριφορά του "συμπαραστάτη" ή να κατανοήσει πώς οι άλλοι τύποι παρευρισκομένων μπορούν να εκπαιδευτούν ώστε να γίνουν συμπαραστάτες. Ως εκ τούτου, οι εκπαιδευτικοί πρέπει να καθοδηγούν στον εντοπισμό αυτών των ρόλων και στην εξεύρεση τρόπων για την προώθηση θετικών παρεμβάσεων. Η δραστηριότητα 1 έχει σχεδιαστεί για την επίτευξη αυτού του στόχου.

Παρ' όλα αυτά, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι, τελικά, υπάρχουν μόνο δύο ρόλοι όταν βλέπουμε ή αντιλαμβανόμαστε μια κατάσταση βίας: είμαστε είτε μέρος του προβλήματος (επιτιθέμενοι, βοηθοί, ενισχυτές αλλά και παθητικοί θεατές που κοιτάζουν αλλού) είτε μέρος της λύσης (υπερασπιστές, υπερασπιστές). Δεν λέμε ότι οι νταήδες και οι παρευρισκόμενοι είναι ίσοι, αλλά ότι το να μην κάνουμε τίποτα δεν λύνει τίποτα και μάλλον διαιωνίζει τη βία.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1 - Πέρα από το ρόλο του νταή

Οδηγίες

1. Εξηγήστε και συζητήστε τους διαφορετικούς ρόλους σε ένα περιστατικό εκφοβισμού: εκφοβιστής, αποδέκτης του εκφοβισμού, βοηθός, ενισχυτής, παρείσακτος και αντιστεκόμενος. Οι επαγγελματίες που συμμετέχουν μπορούν να δώσουν παραδείγματα από προηγούμενα περιστατικά για τους τύπους συμπεριφοράς που παρουσιάζονται σε αυτούς τους ρόλους.
2. Ετοιμάστε κάρτες ετικετών και ζητήστε από 6 εθελοντές να αναλάβουν αυτούς τους ρόλους.
3. Επιλέξτε ένα σενάριο (βλ. παρακάτω) και ζητήστε από εθελοντές να παίξουν το ρόλο τους. Ενθαρρύνετε τους

εθελοντές να είναι "δημιουργικοί", αλλά βεβαιωθείτε επίσης ότι κανείς τους δεν αισθάνεται πολύ άβολα στο ρόλο του. Μια ασφαλέστερη εναλλακτική λύση μπορεί να είναι να ζητήσετε από τους ανθρώπους να αφηγηθούν τι θα έκαναν στον ρόλο τους, αντί να τον υποδυθούν.

4. Στο τέλος της παράστασης ευχαριστήστε τους συμμετέχοντες και συγχαρείτε τους για τη γενναιότητά τους. Κάντε ένα γρήγορο ξεσκαρτάρισμα ζητώντας από τους συμμετέχοντες να "ξεσκονίσουν" και να "αποτινάξουν" το ρόλο που μόλις έπαιξαν.

5. Συνεχίστε να συζητάτε μαζί τους διάφορους ρόλους: πώς έδρασαν, πώς αντέδρασαν και πώς έπαιξε ο ένας με τον άλλο, ιδίως σε σχέση με το ρόλο του νταή. Οι εθελοντές μπορούν να εξηγήσουν πώς ένιωσαν παίζοντας τον ρόλο τους και η υπόλοιπη ομάδα μπορεί να αντιδράσει για το πώς εξελίχθηκε η δυναμική τους.

6. Κλείστε τη συζήτηση με τα ακόλουθα σημεία: Πρώτον, μπορεί να είναι δύσκολο να γνωρίζει κανείς πώς να αντιδράσει σε ένα περιστατικό εκφοβισμού, επειδή οι ρόλοι των παρευρισκομένων δεν είναι πάντα σαφείς. Δεύτερον, αναγνωρίστε τη ρευστότητα των ρόλων των παρευρισκομένων και ενθαρρύνετε τους συμμετέχοντες να σκεφτούν μικρά βήματα για τη μετατροπή ενός ενισχυτή ή παθητικού παρευρισκομένου σε υποστηρικτή.

Σενάριο 1

Οι πρωταγωνιστές κάθονται σε μια καφετέρια. Ο εκφοβιστής παρατηρεί ένα κουμπί καρφίτσα με σημαία υπερηφάνειας στο σακίδιο του αποδέκτη του εκφοβισμού. Τον ρωτάει αν είναι ομοφυλόφιλος και συνεχίζει να τον παρενοχλεί. Μπορεί να υπάρξει παραλλαγή στο σενάριο: ο αποδέκτης του εκφοβισμού μπορεί να

απαντήσει θετικά, μπορεί να απαντήσει αρνητικά ή να μην απαντήσει καθόλου. Ο εκφοβιστής θα συνεχίσει την ίδια συμπεριφορά, αλλά οι παρευρισκόμενοι μπορεί να διαφοροποιήσουν ανάλογα τις αντιδράσεις τους. Η συζήτηση μπορεί να επικεντρωθεί στο κατά πόσον η αντίδραση του αποδέκτη του εκφοβισμού πρέπει να κάνει τη διαφορά.

Σενάριο 2

Οι μαθητές περιμένουν να τους παραλάβουν οι γονείς τους μετά το σχολείο. Ο εκφοβιστής ρωτά τον αποδέκτη του εκφοβισμού γιατί τον παραλαμβάνουν δύο διαφορετικές γυναίκες σε διαφορετικές ημέρες. Ο αποδέκτης του εκφοβισμού απαντά ότι έχει δύο μητέρες. Ο εκφοβιστής αρχίζει να τον παρενοχλεί.

Από τον παρατηρητή στον ανασταλτικό παράγοντα-υπευθυνότητα της κοινότητας

Όπως είπαμε και προηγουμένως, η βία λαμβάνει συχνά χώρα σε δημόσια περιβάλλοντα, τόσο διαδικτυακά όσο και αυτοπροσώπως- επιπλέον, πολλές φορές δεν είμαστε ζωντανοί μάρτυρες μιας βίαιης κατάστασης, αλλά το αντιλαμβανόμαστε όταν κάποιος μας το λέει ή το βλέπουμε αργότερα σε ψηφιακά περιβάλλοντα. Εκείνη τη στιγμή γινόμαστε θεατές που έχουμε δύο επιλογές: μπορούμε να παραμείνουμε παθητικοί ή να σηκώσουμε το αναστήμά μας. Αυτό ισχύει όχι μόνο για τους εκπαιδευτικούς, αλλά και για τους νέους και ολόκληρη την εκπαιδευτική κοινότητα.

Μέρος της κατανόησης του επείγοντος χαρακτήρα της άσκησης και της υιοθέτησης μιας στάσης συμπαράστασης σε καταστάσεις ΛΟΑΤΚΙ+φοβικού εκφοβισμού και βίας είναι η γνώση του πόσο επιβλαβής είναι για τα άτομα που στοχοποιούνται. Έρευνες έχουν δείξει ότι οι νέοι σεξουαλικών μειονοτήτων αναφέρουν υψηλά ποσοστά παρενόχλησης και θυματοποίησης μέσω απειλών και

τραυματισμών, μερικές φορές με τη χρήση όπλου. Αυτό έχει οδηγήσει σε υψηλότερα ποσοστά εγκατάλειψης των μαθητών ΛΟΑΤΚΙQ+ μειονοτήτων καθώς και σε αύξηση του αυτοκτονικού ιδεασμού¹¹. Συνολικά, τα φαινόμενα αυτά έχουν άμεσες και μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην υγεία και την ευημερία τους¹². Το πιο ανησυχητικό είναι το γεγονός ότι τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί χώροι αποτελούν συχνά πρόσφορο έδαφος για το είδος του εκφοβισμού και της σεξουαλικής παρενόχλησης που βιώνουν τα ΛΟΑΤΚΙ+ άτομα¹³. Τα τρέχοντα επιστημονικά στοιχεία δείχνουν ότι ένα σχολικό κλίμα που δεν είναι αποδεκτό, η έλλειψη υποστηρικτικού κοινωνικού δικτύου καθώς και η απουσία ΛΟΑΤ+ κινημάτων στην κοινότητα σχετίζονται με υψηλότερα ποσοστά αυτοκτονικότητας στους ΛΟΑΤ+ νέους¹⁴.

Αυτό που συνήθως πληγώνει τα άτομα της ΛΟΑΤΚΙQ+ μειονότητας δεν είναι μόνο ο εκφοβισμός αλλά και η έλλειψη αντίδρασης ή υποστήριξης από τους παρευρισκόμενους ή τους μάρτυρες του εκφοβισμού. Οι έρευνες δείχνουν ότι το πρόβλημα του ομοφοβικού εκφοβισμού και του διαδικτυακού εκφοβισμού σε εκπαιδευτικούς χώρους και οργανώσεις νεολαίας πρέπει να αντιμετωπιστεί έγκαιρα για να αποτραπεί η εξάπλωση της περιθωριοποίησης¹⁵. Εάν οι παρευρισκόμενοι παραμένουν παθητικοί, η δημοτικότητα του επιτιθέμενου αυξάνεται- δίνουν στο θύμα την εσφαλμένη αντίληψη ότι όλοι οι άλλοι εγκρίνουν αυτές τις συμπεριφορές. Άλλωστε, όταν οι παρευρισκόμενοι δεν παρεμβαίνουν, το θύμα υποφέρει τόσο για την αρχική βίαιη κατάσταση όσο και για τη μη υποστήριξή του, έχοντας τις χειρότερες συνέπειες: αισθάνεται μόνο του μετά το επεισόδιο, νιώθει ότι κανείς δεν νοιάζεται- αισθάνεται ότι οι παρευρισκόμενοι είναι περισσότερο με το μέρος του επιτιθέμενου παρά με το δικό του- εσωτερικεύει τη ΛΟΑΤΚΙ+φοβία- και η ατιμωρησία ενθαρρύνει τους επιτιθέμενους να επαναλάβουν τις πράξεις τους εναντίον του.

Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν πολλά πράγματα που μπορούμε να κάνουμε ως ορθοστάτες και δεν χρειάζεται να γίνουμε ήρωες ή να κάνουμε τα πάντα. Η επίγνωση των θετικών συνεπειών του να σηκώνεις το ανάστημά σου μπορεί να ενθαρρύνει τους παρευρισκόμενους να γίνουν και αυτοί όρθιοι: σπάνε τη σιωπή και στέλνουν το μήνυμα ότι η βία δεν είναι εντάξει, ότι θα παρέμβουν και ότι η ατιμωρησία έχει τελειώσει- επιπλέον, τα θύματα δεν είναι μόνα τους.

Έτσι, η επιτυχία των παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού εξαρτάται από την προώθηση του αισθήματος της κοινότητας και της ειρηνικής συνύπαρξης, όπως αυτό διαφαίνεται στην ομαδική εργασία, στην υπογραφή συμφωνιών και στις αναφορές των μαθητών σε έννοιες όπως η ισότητα και η αλληλεγγύη¹⁶. Μια άλλη κοινή προσέγγιση για τις παρεμβάσεις αυτές είναι η ενίσχυση της αυτοεκτίμησης και της ενσυναίσθησης των μαθητών. Η εκπαίδευση στην ενσυναίσθηση έχει άμεσες εφαρμογές για τη μείωση του εκφοβισμού και την προώθηση της αξιοπρεπούς συμπεριφοράς¹⁷. Διαπιστώθηκε επίσης ότι τα υψηλά επίπεδα ενσυναίσθησης συνδέονται με πιο αμυντικές συμπεριφορές.¹⁸

Συνολικά, οι υπάρχουσες έρευνες δείχνουν ότι τα περιστατικά εκφοβισμού μπορούν να μειωθούν με τη δημιουργία ενός ασφαλούς κλίματος, όπου οι αποδέκτες του εκφοβισμού αισθάνονται ότι υπάρχει κοινοτική απάντηση στην κακοποίηση και την παρενόχληση. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την εκπαίδευση των "upstanders" μέσω της εκπαίδευσης ενσυναίσθησης και εργαλείων που ελαχιστοποιούν τις βλαβερές συνέπειες του εκφοβισμού. Πράγματι, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις από έρευνες ότι τα θύματα που υπερασπίζονται τα θύματα θυματοποιούνται λιγότερο συχνά και έχουν υψηλότερη αυτοεκτίμηση και υψηλότερο κύρος σε σύγκριση με τα θύματα που δεν υπερασπίζονται¹⁹.

Στόχος της Δραστηριότητας 2 είναι να καλλιεργηθεί η κατανόηση του τρόπου λειτουργίας του εκφοβισμού (τι πληγώνει, τι θεραπεύει) και να αναπτυχθούν στρατηγικές για την αντιμετώπιση του εκφοβισμού από την κοινότητα. Ο γενικός σκοπός είναι να βοηθηθούν οι συμμετέχοντες να κατανοήσουν ότι η αντίδρασή τους έχει σημασία και ότι υπάρχει ευθύνη ολόκληρης της κοινότητας να δράσει προκειμένου να προστατεύσει, να υπερασπιστεί και να υποστηρίξει τους αποδέκτες του εκφοβισμού.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2 - Τι πονάει, τι θεραπεύει

Οδηγίες

1. Χωρίστε τους συμμετέχοντες σε δύο ομάδες.

2. Ζητήστε από την Ομάδα 1 να εντοπίσει "Τι πονάει" σε μια κατάσταση εκφοβισμού. Συμβουλευστε τους να κάνουν σημειώσεις σε κάρτες, έτσι ώστε κάθε συμμετέχων να έχει 1-2 κάρτες. Ενθαρρύνετέ τους να εντοπίσουν μη λεκτικές, λεκτικές και ακόμη και βίαιες πράξεις που μπορούν να κάνουν σε μια προσποιητή κατάσταση. Αυτή η τελευταία κατηγορία μπορεί να περιλαμβάνει την προσποίηση ότι φτύνουν κάποιον, σπρώχνουν, σπρώχνουν ή χτυπούν.

3. Ζητήστε από την ομάδα 2 να προσδιορίσει "Τι θεραπεύει" σε μια κατάσταση εκφοβισμού. Πρέπει να μαντέψουν τι έχει καταγράψει η άλλη ομάδα και να βρουν τρόπους αντίδρασης. Αυτές οι αντιδράσεις upstander μπορούν να απευθύνονται στον εκφοβιστή ή στον αποδέκτη του εκφοβισμού. Η ομάδα μπορεί να εξετάσει τόσο τις ατομικές όσο και τις ομαδικές αντιδράσεις.

4. Μετά από ομαδική εργασία περίπου 15 λεπτών, οι δύο ομάδες στέκονται η μία απέναντι από την άλλη και

ο συντονιστής στέκεται ανάμεσα στις δύο ομάδες. Ένας συμμετέχων από την ομάδα 1 ξεκινά με την έναρξη ενός περιστατικού εκφοβισμού που απευθύνεται στον συντονιστή. Η πρώτη επιλογή μπορεί να είναι "ήπια" με δυνατότητα κλιμάκωσης. Ένας συμμετέχων από την ομάδα 2 πρέπει να απαντήσει σε αυτό με μία από τις απαντήσεις που

5. είναι γραμμένες στις κάρτες. Ο αποδέκτης του εκφοβισμού παραμένει παθητικός. Ένας άλλος συμμετέχων από την ομάδα 1 συνεχίζει/επιδεινώνει την παρενόχληση. Η ομάδα 2 εξετάζει την αντίδρασή της. Η άσκηση συνεχίζεται με τη χρήση μερικών ακόμη καρτών.

Συζήτηση:

1. Ποιο φαινόταν να είναι το πιο οδυνηρό είδος εκφοβισμού; Κάθε συμμετέχων, συμπεριλαμβανομένου του συντονιστή, μπορεί να εκφράσει τα συναισθήματά του από τη δική του οπτική γωνία σε αυτό το παιχνίδι ρόλων. Επίσης, η ομάδα 1 μπορεί να συζητήσει τη διαδικασία που ακολουθήθηκε: πόσο δύσκολο ήταν να βρεθούν οι πληγωτικές πράξεις; Ποια ήταν η ευκολότερη κατηγορία που μπορούσαν να φτιάξουν μεταξύ των μη λεκτικών, των λεκτικών και των βίαιων πράξεων;

2. Πόσο κατάλληλη ήταν η απάντηση της ομάδας 2; Ποιες άλλες αντιδράσεις έπρεπε να υπάρξουν ώστε να παρέχουν θεραπεία στις οδυνηρές προσβολές/πράξεις; Η ομάδα 2 μπορεί επίσης να συζητήσει τη διαδικασία σκέψης σχετικά με αυτές τις αντιδράσεις upstander, τόσο σε ατομική όσο και σε ομαδική μορφή.

3. Παρακολουθήστε τα βίντεο και εξηγήστε πώς

Βίντεο για περαιτέρω συζήτηση:

Μην ανέχεστε τον ομοφοβικό εκφοβισμό

<https://www.youtube.com/watch?v=lrJxqvalFxm>

<https://www.youtube.com/watch?v=7qmA-rp1FV0>

Πώς να γίνεις upstander

Υπάρχουν ήδη στοιχεία που αποδεικνύουν ότι οι παρεμβάσεις ανάληψης ευθύνης σε εφήβους και φοιτητές είναι αποτελεσματικά

εργαλεία για την προώθηση της συμπεριφοράς ανάληψης ευθύνης.

Η έρευνα δείχνει ότι η δημιουργία ενός ασφαλέστερου κλίματος

αλλά και η εκπαίδευση των παριστάμενων σε συγκεκριμένα πρωτόκολλα δράσης διευκολύνει τους νέους να ανταποκριθούν ως

παριστάμενοι²⁰. Οι περισσότερες από αυτές τις εκπαιδευτικές

παρεμβάσεις είναι προληπτικές και ενθαρρύνουν τους νέους να σχεδιάσουν τη δική τους μελλοντική μέθοδο παρέμβασης²¹. Η ευκαιρία να εξετάσει κανείς την αντίδρασή του όταν γίνεται μάρτυρας εκφοβισμού και να καταστρώσει ένα σχέδιο δράσης θεωρείται καθοριστική για την ικανότητα των νέων να πραγματοποιήσουν αυτή την παρέμβαση όταν αυτή καταστεί αναγκαία. Επιπλέον, άλλοι ερευνητές έχουν

δείξει ότι οι προσεγγίσεις για την υπεράσπιση του θύματος είναι σημαντικός παράγοντας και πρέπει να συμπεριληφθεί στην εκπαίδευση²². Τέλος, υπάρχουν επίσης ενδείξεις ότι η εκπαίδευση των παριστάμενων θα πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες και υποστήριξη σε περίπτωση που βιώσουν βία δεύτερης τάξης²³: Αυτό συμβαίνει όταν ο παριστάμενος ή το άτομο που προσπαθεί να υποστηρίξει το θύμα γίνεται στόχος του θύτη. Η εκπαίδευση του upstander πρέπει να λαμβάνει υπόψη αυτή την πιθανότητα και να προετοιμάζει τους νέους ανάλογα. Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με αυτό θα αναπτυχθούν στην ενότητα 4.

Ως εκ τούτου, υπάρχουν δύο τρόποι για να σχεδιαστούν οι παρεμβάσεις upstander: εκείνες που υποστηρίζουν τον αποδέκτη του εκφοβισμού και εκείνες που απευθύνονται στην αντιμετώπιση του εκφοβιστή. Και οι δύο είναι σημαντικές και μπορούν να λάβουν χώρα ταυτόχρονα. Η παρέμβαση και η ανταπόκριση στον εκφοβιστή, ωστόσο, συχνά θεωρείται πιο δύσκολη από τους συμμετέχοντες. Οι υπάρχουσες παρεμβάσεις μέχρι στιγμής έχουν επικεντρωθεί στην ενίσχυση μιας ποικιλίας δεξιοτήτων ή ιδιοτήτων. Ορισμένες παρεμβάσεις επικεντρώθηκαν στην αυτοαποτελεσματικότητα του αμυνόμενου²⁴, άλλες επικεντρώθηκαν στην ενίσχυση της ενσυναίσθησης και της στάσης κατά του εκφοβισμού του παριστάμενου²⁵ ενώ άλλες επικεντρώθηκαν απλώς στην προώθηση της ευαισθητοποίησης της προσέγγισης του παριστάμενου²⁶. Η επιτυχία των παρεμβάσεων του συμπαραστάτη καταγράφεται γενικά στην προώθηση της αίσθησης της κοινότητας και της ειρηνικής συνύπαρξης.

Αυτό που έχει ύψιστη σημασία είναι να προετοιμάσουμε τόσο τους εκπαιδευτικούς όσο και τους μαθητές ώστε να νιώθουν αυτοπεποίθηση για να ορθώσουν το ανάστημά τους σε περιστατικά εκφοβισμού. Τα υποθετικά σενάρια και οι συζητήσεις γύρω από αυτά έχουν αποδειχθεί ότι

αποτελούν αποτελεσματικό τρόπο για την αύξηση της γνώσης, της αυτοπεποίθησης καθώς και της ενσυναίσθησης γύρω από τέτοια ζητήματα. Σκοπός της Δραστηριότητας 3 είναι να διερευνήσει σενάρια δράσης ως όρθιος για να α) υπερασπιστεί τον αποδέκτη του εκφοβισμού και β) να αντιμετωπίσει τον εκφοβιστή. Αυτές οι παρεμβάσεις βασίζονται σε εφαρμόσιμα σενάρια με βήματα για το πώς να αντιδράσετε σε κάθε κατάσταση. Και οι δύο αντιδράσεις upstander μπορούν να λάβουν χώρα ταυτόχρονα, ανάλογα με το πώς ο μάρτυρας/παρατηρητής αξιολογεί την κατάσταση.

Το παρακάτω βίντεο δείχνει νέους που έχουν την εξουσία να εξηγούν πώς να γίνουν ανυπότακτοι:
<https://www.youtube.com/watch?v=7qmA-rp1FV0>

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3 - Πώς να γίνεις Upstander

Από τον παριστάμενο στον υποστηρικτή
Οδηγίες:

1. Παρακολουθήστε το παρακάτω βίντεο σχετικά με τους διαφορετικούς τρόπους αντίδρασης σε ένα περιστατικό εκφοβισμού: <https://www.stopbullying.gov/prevention/bystanders-to-bullying>
2. Επικεντρωθείτε στις ενέργειες που επισημαίνονται στο βίντεο:
  - Αλλαγή θέματος
  - Διακοπή
  - Συμπεριφορά ερώτησης
  - Χρησιμοποιήστε χιούμορ
  - Αγκαλιάστε τις διαφορές σας

- Αναφορά εκφοβισμού/διαδικτυακού εκφοβισμού
- Να προστατεύετε/να είστε ευγενικοί με τους άλλους
- Συμπεριλάβετε και άλλους στην απάντησή σας
- Proteger/ser amable con los demás
- Incluir a otros en su respuesta

3. Διαλέξτε ένα σενάριο από τα παρακάτω και βρείτε συγκεκριμένα παραδείγματα για το πώς μπορεί κανείς να παραδειγματιστεί από αυτές τις αντιδράσεις που θα σας βοηθήσουν να αντισταθείτε. Για παράδειγμα, τι λέει κανείς προκειμένου να αμφισβητήσει τη συμπεριφορά του νταή στο σενάριο 1; Τι κάνουν οι upstanders προκειμένου να δείξουν ότι αγκαλιάζουν τις διαφορές μας;

Σενάριο 1

Ενώ οι μαθητές σας μοιράζονται τα νέα του Σαββατοκύριακου πριν από την έναρξη του μαθήματος, ένας από τους μαθητές σας λέει ότι πήγε στην παρέλαση υπερηφάνειας. Ένας άλλος μαθητής λέει αμέσως: "Δεν έχω πρόβλημα με τους ομοφυλόφιλους, αλλά δεν καταλαβαίνω γιατί πρέπει να είναι τόσο περήφανοι για τον εαυτό τους και μάλιστα να παρελαύνουν στους δρόμους για να το επιδείξουν. Πιστεύω ότι δεν υπάρχει τίποτα για να είσαι περήφανος όταν είσαι γκέι, αυτό είναι πάρα πολύ". Εσείς τι θα κάνατε;

Σενάριο 2

Πλησιάζετε έναν μαθητή για να τον/την ρωτήσετε γιατί απουσιάζει τόσο συχνά τον τελευταίο καιρό. Σας ενημερώνει ότι τον/την εκφοβίζουν εδώ και ένα μήνα. Μια συγκεκριμένη ομάδα

Σενάριο 3

Μια μαθήτριά σας λέει ότι κατά τη διάρκεια ενός καυγά

μια άλλη μαθήτριά την αποκάλεσε "λεσβία" για να την προσβάλει. Τι θα κάνατε;

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4 - Πώς να γίνεις ο Αντιστασιακός-Αντιμετωπίζοντας τον εκφοβιστή

Παρακολουθήστε το ακόλουθο βίντεο και συζητήστε το πρωτόκολλο ACT:

Συζητήστε με τους συμμετέχοντες πώς μπορεί να εφαρμοστεί το πρωτόκολλο ACT στα διάφορα σενάρια που ακολουθούν.

<https://www.youtube.com/watch?v=wyV6OFm2KxQ>

ACT

- **Ρωτήστε:** Ξέρουν τι σημαίνει αυτή η λέξη; Είχαν την πρόθεση να πληγώσουν; Γνωρίζετε τις συνέπειες της κακοποίησης που μόλις είδατε;
- **Επιλέξτε:** Upstander είναι μια επιλογή. Το να μην κάνεις ή να μην λες τίποτα σημαίνει ότι συμφωνείς.
- **Διδάξτε:** Διδάξτε με το παράδειγμα του τρόπου που ζείτε τη ζωή σας. Δεν μπορώ να γίνω ανεκτικός αν οι άλλοι δεν με βλέπουν ως τέτοιο.

Σενάριο 1

Κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος λογοτεχνίας, ένας μαθητής κάνει ένα αστειό σχηματικό με τον σεξουαλικό προσανατολισμό του συγγραφέα. Πώς απαντάτε;

Σενάριο 2

Κατά τη διάρκεια ενός μαθήματος, ένας μαθητής κάνει το ακόλουθο σχόλιο: "Αυτό είναι τόσο γκέι!". Τι θα κάνατε;

Σενάριο 3

Διαπιστώνετε ότι κατά τη διάρκεια του μαθήματος των Θρησκευτικών, οι μαθητές έρχονται αντιμέτωποι με απόψεις, κανόνες και αξίες που δεν είναι συμβατές με τις αξίες που προσπαθείτε να διδάξετε κατά τη διάρκεια της "Ατομικής, Κοινωνικής και Υγειονομικής Αγωγής" ή των "Φυσικών Επιστημών". Κατά τη διάρκεια ενός από τα μαθήματά σας, ένας μαθητής επικαλείται τον συνάδελφό σας και σας λέει ότι όλοι πρέπει να παντρευτούν και να κάνουν παιδιά, διαφορετικά δεν θα πετύχουν τον απώτερο στόχο τους. Εσείς τι θα κάνετε;

Ερωτήσεις προβληματισμού:

1. Πόσο εύκολο/δύσκολο είναι να αντιδράσετε σε αυτό το σενάριο; Ποιες δυσκολίες μπορεί να συναντήσουν οι εκπαιδευτικοί/το σχολικό προσωπικό/οι επαγγελματίες του σχολείου όταν θέλουν να παρέμβουν σε τέτοια περιστατικά;
2. Τι πρέπει να λάβουμε υπόψη μας όταν κάνουμε παρέμβαση σε τέτοια περιστατικά;
3. Πώς μπορούμε να αποφασίσουμε ποιο βήμα είναι το πιο επείγον όταν κάνουμε μια παρέμβαση;
4. Τι σας άρεσε στις παρεμβάσεις που μόλις παρακολουθήσατε/πραγματευτήκατε;
5. Ποιες πτυχές τους θεωρήσατε ιδιαίτερα χρήσιμες; Τι πιστεύετε ότι ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικό και "λειτούργησε"; Θα προσθέτατε κάτι ή θα κάνατε κάτι διαφορετικό;
6. Πώς αισθάνθηκαν τα άτομα που βίωσαν εκφοβισμό/διακρίσεις μετά από αυτές τις παρεμβάσεις; Με ποιον

τρόπο αντιμετωπίστηκαν οι ανάγκες σας για ασφάλεια και ένταξη; Υπήρχε κάτι που θα μπορούσε να σας κάνει να αισθανθείτε περισσότερο ενταγμένοι ή ασφαλέστεροι;

7. Είναι οι παρεμβάσεις που μόλις παρακολουθήσαμε κάτι που μπορείτε να εφαρμόσετε στο σχολικό σας περιβάλλον; Με ποιο τρόπο;

8. Πού μπορείτε να βρείτε υποστήριξη για να βοηθήσετε το σχολείο σας να γίνει πιο περιεκτικό και ασφαλές;

Green Dot Πρόγραμμα παρέμβασης παρενοχλητικού δράστη

Ο αρχικός στόχος του προγράμματος Green Dot Bystander Programme, το οποίο ιδρύθηκε το 2006 από την Dr. Dorothy Edwards, ήταν η προώθηση της ασφάλειας στις πανεπιστημιούπολεις- τώρα, μετά από 15 χρόνια εφαρμογής και επιστημονικής αξιολόγησης, αναπτύσσεται σε γυμνάσια και λύκεια. Ο στόχος του προγράμματος Green Dot είναι να εκτελέσει μια στρατηγική παρέμβασης παρευρισκόμενου που έχει αποδειχθεί επιτυχής στην πρόληψη και τη μείωση της προσωπικής βίας που βασίζεται στην εξουσία. Βασίζεται στην παραδοχή ότι κανείς δεν χρειάζεται να κάνει τα πάντα, αλλά όλοι μπορούν και πρέπει να κάνουν κάτι, επειδή η βία μπορεί να μειωθεί συστηματικά με μια κοινοτική προσέγγιση.

υσιαστικά, μια πράσινη κουκκίδα είναι μια συμπεριφορά, μια επιλογή ή μια ενέργεια που προάγει την ασφάλεια. Αντίθετα, κόκκινη κουκκίδα είναι κάθε βίαιη ή μεροληπτική

συμπεριφορά ή ενέργεια. Η ιδέα είναι να οπτικοποιηθούν οι χώροι ενός ιδρύματος, όπως ένα λύκειο, και να είναι σε θέση να εξουδετερώσουν τις κόκκινες κουκίδες με όσο το δυνατόν περισσότερες πράσινες κουκίδες, συμβάλλοντας κατά συνέπεια στη μείωση των κόκκινων κουκίδων. Ως εκ τούτου, η προσέγγιση βασίζεται τόσο στην πρόληψη όσο και στην επίλυση. Κλειδί για την επιτυχία του Πράσινου Σημείου είναι η ενσωμάτωση της κοινοτικής του προσέγγισης στην κουλτούρα του ιδρύματος, ιδίως όσον αφορά τη συμπεριφορά των νέων. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ενσωμάτωση αυτή είναι η εκπαίδευση "δημοφιλών ηγετών της κοινής γνώμης", δηλαδή νέων που θεωρούνται ιδιαίτερα αξιόλογοι στις ομάδες, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι αθλητές, εκπρόσωποι της τάξης, αρχηγοί της τάξης ή οποιοσδήποτε άλλος νέος που εκτιμάται από τους συνομηλίκους του. Έχουν επιτύχει σχετικό κοινωνικό αντίκτυπο διαδίδοντας και εξομαλύνοντας την παρεμβατική παρέμβαση, τη μηδενική ανοχή και την κοινοτική προσέγγιση, ενισχύοντας τους υπόλοιπους να κάνουν το καθήκον τους.

Η Green Dot εμπλέκει ολόκληρη την κοινότητα, όχι μόνο τους μαθητές και τους εκπαιδευτικούς, στην πρόληψη της βίας. Αρχικά, οι εκπαιδευτές μαθαίνουν πώς να εργάζονται με ολόκληρα σχολικά συστήματα και πώς να ενσωματώνουν όλους τους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των γονέων, των προπονητών και άλλων σημαντικών και σημαίνοντων προσώπων στο θεσμικό περιβάλλον.

Οι Πράσινες Κουκίδες μπορούν να είναι δύο τύπων: προληπτικές και αντιδραστικές:

- **Οι προληπτικές/προληπτικές πράσινες κουκίδες** είναι δράσεις που δεν πραγματοποιούνται για να απαντήσουν σε ένα συγκεκριμένο περιστατικό, αλλά γενικές στρατηγικές και δράσεις που συμβάλλουν στον καθορισμό των βασικών κανόνων στην κουλτούρα της μηδενικής ανοχής

στη βία και στην προσδοκία ότι όλοι μπορούν και πρέπει να συμβάλλουν στην ασφάλεια της κοινότητας.

Παραδείγματα ενεργητικών Πράσινων Σημείων περιλαμβάνουν τη δημιουργία εκστρατειών στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, την προώθηση της ευαισθητοποίησης, τον έλεγχο με τους φίλους και τη φιλοξενία αθλητικών αγώνων με Πράσινα Σημεία.

- **Οι Αντιδραστικές Πράσινες Κουκίδες είναι άμεσες αντιδράσεις** σε καταστάσεις όπου παρατηρούνται ανησυχητικές συμπεριφορές ή πιθανοί ή πραγματικοί κίνδυνοι, είτε θα μπορούσαν να συμβούν είτε συμβαίνουν

Three D's of Bystander Intervention

DIRECT

INTERVENE IN THE MOMENT TO PREVENT
A PROBLEM FROM HAPPENING

DISTRACT:

INTERRUPT THE SITUATION WITHOUT
DIRECTLY CONFRONTING ANYBODY

DELEGATE:

GET HELP FROM SOMEONE WHO IS BETTER
EQUIPPED TO HANDLE THE SITUATION

Στο πλαίσιο των αντιδραστικών Green Dots, δεν υπάρχει μόνο ένας τρόπος δράσης: Έτσι, οι άνθρωποι μπορούν να βοηθήσουν τους άλλους χωρίς να τους θέσουν σε υψηλότερο κίνδυνο, γεγονός που συμβάλλει επίσης στην προστασία των όρθιων. Το πρόγραμμα των πράσινων σημείων το δείχνει αυτό με τα 3 D: Άμεση, απόσπαση της προσοχής και ανάθεση. Άλλα προγράμματα, όπως το "Right to Be" (πρώην "Hollaback!"), τα οποία βασίζονται στο Green Dot, περιλαμβάνουν έως και δύο ακόμη D's: Document και Delegate. Για τη χρησιμότητα αυτών των στρατηγικών, καθεμία από αυτές εξηγείται τώρα με περισσότερες λεπτομέρειες και παραδείγματα- στις περισσότερες περιπτώσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν και σε ψηφιακά περιβάλλοντα.

1. Άμεση: σηκωθείτε δίπλα στο θύμα και απέναντι στον επιτιθέμενο. Μιλήστε δυνατά.. Επικεντρωθείτε στο θύμα, όχι στον επιτιθέμενο. Αρχικά, καλέστε εν συντομία τον θύτη: "Δεν θα ανεχτούμε αυτή τη συμπεριφορά" ή "Αυτό είναι ανάρμοστο, αφήστε τους ήσυχους"- στη συνέχεια, στρέψτε όλη σας την προσοχή στο άτομο που παρενοχλείται, ρωτώντας το αν είναι καλά, αν χρειάζεται κάτι ή αν θέλει να φύγει από εκεί και να έρθει μαζί σας. Σε αυτή την άμεση προσέγγιση, αν οι παρενοχλούντες απαντήσουν, αγνοήστε τους, μην κλιμακώνετε δεν είναι για διάλογο, οπότε είναι αντιπαραγωγικό να προσπαθείτε να αναλάβετε πρωτοβουλία. Πριν αποφασίσετε να απαντήσετε άμεσα, αξιολογήστε την κατάσταση: Είστε εσείς και το άτομο που παρενοχλείται ασφαλείς; Φαίνεται απίθανο να κλιμακωθεί η κατάσταση; Μπορείτε να καταλάβετε αν το άτομο που παρενοχλείται θέλει κάποιος να μιλήσει; Αν μπορείτε να απαντήσετε θετικά σε όλες αυτές τις ερωτήσεις, μπορείτε να επιλέξετε την άμεση αντίδραση: να είστε σαφής, αποφασιστικός και οριστικός.

2. Απόσπαση προσοχής: Ο παρευρισκόμενος μπορεί να δημιουργήσει αντιπερισπασμό για να εκτονώσει

την κατάσταση. Παραδείγματα: αλλάξτε τη συζήτηση και την ενέργεια της αλληλεπίδρασης ή αποσπώντας την προσοχή των ατόμων- προσποιηθείτε ότι είστε φίλος του θύματος, ρωτήστε για την ώρα, σταθείτε τυχαία δίπλα τους ή μπειτε ανάμεσά τους- ρωτήστε το θύμα αν θα έρθει μαζί σας ή πείτε του ότι κάποιος του τηλεφωνεί.

3. Αντιπρόσωπος: Ο παρευρισκόμενος μπορεί να ζητήσει από κάποιον άλλον να βοηθήσει να παρέμβει στην κατάσταση. Παραδείγματα: Ανάθεση εντοπίζοντας κάποιον που βρίσκεται σε θέση εξουσίας (εκπαιδευτικοί, αστυνομικός, άλλοι ενήλικες κ.λπ.) ή που θα είναι πιο επιτυχημένος στην αντιμετώπιση του προβλήματος (δημοφιλείς συμμαθητές, μεγαλύτεροι νέοι, ένας φίλος με μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση κ.λπ.) και ζητώντας του να παρέμβει. Η ανάθεση μπορεί επίσης να σημαίνει, γενικότερα, να εμπλέξουμε περισσότερα άτομα, περισσότερους παρευρισκόμενους. Μπορείτε να ζητήσετε και από άλλους φίλους να συμμετάσχουν λέγοντας: "Νομίζω ότι αυτό είναι λάθος, ας κάνουμε κάτι εντάξει;", αλλά μπορεί επίσης να είναι οποιοσδήποτε: "Με συγχωρείτε, αυτό το άτομο παρενοχλείται, μπορείτε να βοηθήσετε;"

4. Τεκμηρίωση: η ιδέα αυτής της στρατηγικής είναι να έχετε αποδεικτικά στοιχεία για το τι συνέβη. Ωστόσο, δεν είναι η προτεραιότητα, η οποία είναι η επέμβαση, η διακοπή της κατάστασης και η φροντίδα του θύματος. Οι επιλογές της τεκμηρίωσης, όταν όλα αυτά έχουν ήδη τακτοποιηθεί, είναι: καταγραφή ή βιντεοσκόπηση της κατάστασης ή λήψη στιγμιότυπων από την οθόνη του κινητού ή του υπολογιστή (για ψηφιακά πλαίσια). Σε όλες τις περιπτώσεις, δώστε τα αποδεικτικά στοιχεία στο θύμα, ώστε να έχει τον έλεγχο αυτού.

5. Καθυστέρηση: παρηγορήστε τον παρενοχλούμενο μετά το περιστατικό και αναγνωρίστε ότι η συμπεριφορά του ήταν λανθασμένη. Να είστε φίλοι και να τους δώσετε να καταλάβουν ότι δεν το αξίζουν αυτό για κανέναν απολύτως λόγο. Προσφερθείτε να βοηθήσετε με οποιονδήποτε τρόπο μπορείτε, είτε απλά μιλώντας γι' αυτό, είτε συμμετέχοντας στην ομάδα σας είτε βοηθώντας στην αναφορά.

Με όλες αυτές τις δυνατότητες, η ιδέα είναι ότι οι επαγγελματίες, οι νέοι, οι οικογένειες ή οποιοσδήποτε παράγοντας στην κοινότητα ακολουθεί τα ακόλουθα βήματα:

1. Παρατηρήστε ότι κάτι δεν πάει καλά, ότι ασκείται βία
2. Συνειδητοποιήστε ότι πρέπει να κάνετε κάτι
3. Σκεφτείτε ποια είναι η καλύτερη στρατηγική για να θέσετε πρώτα τα θύματα σε ασφάλεια και στη συνέχεια να δείξετε στους επιτιθέμενους και τους παρευρισκόμενους ότι τέτοιες συμπεριφορές δεν είναι ωραίες και δεν θα γίνουν ανεκτές ή θα περάσουν απαρατήρητες.

Προληπτικές ενέργειες για την ανάσχεση

Θέλουμε επίσης να δώσουμε στους επαγγελματίες συγκεκριμένες στρατηγικές που βοηθούν στην αλλαγή της κουλτούρας προς την κατεύθυνση της μηδενικής βίας και της παρέμβασης όλων. Αυτό θα είναι μια εισαγωγή στις ενότητες 4 και 5, οι οποίες καλύπτουν βασικές έννοιες και προτάσεις που καλύπτουν με επιτυχία αυτή την προληπτική προσέγγιση με πολύ ολοκληρωμένο τρόπο. Ως εκπαιδευτικοί, από την προνομιακή μας θέση, μπορούμε να κάνουμε διαφορετικά πράγματα:

- Πείτε τους ρητά ότι θα σηκωθείτε όρθιοι: "Δεν θα ανεχτώ καμία βία εναντίον συλλογικών ΛΟΑΤΚΙ+ ατόμων (ή οποιουδήποτε άλλου ατόμου)"

- Δείξτε ότι είστε διαθέσιμοι και αξιόλογοι στους νέους: "Μπορείς πάντα να μου στείλεις ένα email ή να με ενημερώσεις όταν σου συμβεί κάτι τέτοιο"

- Διδάξτε τους σχετικά με αυτά τα περιεχόμενα: εκπαιδέψτε τους να μάθουν τις γνώσεις και τις δεξιότητες

- Ζήστε σύμφωνα με την προσέγγιση Upstander: γίνετε παράδειγμα

- Να υπάρχουν συχνά ομαδικοί χώροι για την αναφορά και το σπάσιμο της σιωπής, όπως στις συγκεντρώσεις της τάξης ή στην αρχή ή στο τέλος ορισμένων συνεδριών.

- Διοργάνωση διαλογικών δραστηριοτήτων όπου μπορεί να συζητηθεί η παρέμβαση του παρευρισκόμενου για ΛΟΑΤΚΙ+, όπως σε κινηματογραφικά φόρουμ ή διαλογικές συγκεντρώσεις.

- Δώστε ελκυστικότητα στους όρθιους που ενεργούν. Δώστε τους να καταλάβουν ότι είναι γενναίοι, όχι "χαφιέδες" (περισσότερα σχετικά με αυτό στην Ενότητα 4)

Ως εκπαιδευτικό ίδρυμα, είτε πρόκειται για λύκειο είτε για ΜΚΟ, μπορείτε:

- Προωθήστε την εκπαίδευση για την παρέμβαση του παρευρισκόμενου στο ίδρυμά σας

- Ενσωματώστε αναφορές στην παρέμβαση των παρευρισκόμενων και στη σημασία της πρόληψης της βίας σε ομιλίες και δημόσιες τοποθετήσεις.

- Οργάνωση εκστρατειών και προετοιμασία αφισών με μηνύματα Upstander και μηδενικής ανοχής: "Αν ξέρεις κάτι, κάνε κάτι"

- Αναθεώρηση των διαδικασιών του θεσμού και των εκπαιδευτικών και εγκατάλειψη των μη επιστημονικών προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση της πρόληψης της βίας
- Να ηγηθείτε της δημιουργίας κανόνων που συμφωνούνται από το σύνολο της κοινότητας και δεν ανέχονται τη βία κατά των ΛΟΑΤ (ή οποιουδήποτε άλλου) (Ενότητα 5)
- Δημιουργήστε μια μικτή επιτροπή μηδενικής βίας, αποτελούμενη από όλους τους εκπαιδευτικούς παράγοντες της κοινότητας (ενότητα 5)
- Προωθήστε τη δημιουργία συλλόγων ή ομάδων μαθητών κατά της βίας, όπως οι GSA (Gay-Straight Alliances ή Gender and Sexuality Alliances), οι οποίες εξηγούνται λεπτομερέστερα στη συνέχεια.

Το Green Dot ξεκινά με την εκπαίδευση των επαγγελματιών που ασχολούνται με τις πιο σημαντικές ιδέες για την επιτυχή εφαρμογή του προγράμματος. Τα εκπαιδευτικά τους μαθήματα τεσσάρων ενοτήτων περιλαμβάνουν γνώσεις για την αναγνώριση της βίας με βάση την εξουσία που θα μπορούσε να εξελιχθεί σε δυνητικά επικίνδυνες ή επιβλαβείς καταστάσεις- εκπαιδεύουν επίσης για τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι ίδιοι οι παρευρισκόμενοι στο να σηκώσουν το ανάστημά τους, όπως η συστολή, η απροθυμία να αναστατώσουν τους συνομηθικούς τους, η πεποίθηση ότι οι άλλοι θα παρέμβουν ή ο φόβος της ντροπής ή της δημιουργίας σκηνής. Τέλος, εστιάζουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ορθοστασίας και στη δημιουργία εμπιστοσύνης στην εκτέλεση του προγράμματος.

Οι προσπάθειες κατάρτισης μπορούν στη συνέχεια να μεταφραστούν σε διάφορες θεσμικές δράσεις, όπως ο στρατηγικός σχεδιασμός, η κινητοποίηση των

παρευρισκομένων, η επικοινωνία και η δημιουργία συνασπισμού. Το διδακτικό υλικό που χρησιμοποιείται με τους φοιτητές περιλαμβάνει ομαδικές και ατομικές δραστηριότητες, ομαδικές συζητήσεις, βιντεάκια βίντεο που έχουν δημιουργηθεί από άλλους φοιτητές ή από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης.

Σύμφωνα με τις αξιολογήσεις που πραγματοποιήθηκαν, το πρόγραμμα παρέμβασης του παρευρισκόμενου Green Dot είναι ένα από τα πιο επιστημονικά και συστηματικά αξιολογημένα. Σε μια μελέτη αποδείχθηκε ότι μείωσε περισσότερο από 50% την αυτοαναφερόμενη συχνότητα διάπραξης σεξουαλικής βίας από τους μαθητές των σχολείων που έλαβαν την εκπαίδευση. Επίσης, έδειξε μείωση κατά 40% της αυτοαναφερόμενης συχνότητας της συνολικής διάπραξης βίας, συμπεριλαμβανομένης της παγίδευσης, της βίας κατά τη γνωριμία, της σεξουαλικής παρενόχλησης και της σεξουαλικής βίας. Μια άλλη πρόσφατη μελέτη σε περισσότερους από 2.500 φοιτητές πανεπιστημίων διαπίστωσε ότι το άκουσμα μιας ομιλίας για την Πράσινη Κουκκίδα, αλλά και η ειδική εκπαίδευση για την παρέμβαση του παρευρισκόμενου, είχε ως αποτέλεσμα περισσότερες αναφερόμενες ενεργές δράσεις παρευρισκόμενου σε σύγκριση με τους φοιτητές που δεν είχαν εκπαιδευτεί. Σχεδόν το 50% των φοιτητών είχαν ακούσει τουλάχιστον μία ομιλία του Green Dot στην πανεπιστημιούπολη, αποδεικνύοντας την αξιοσημείωτη διάδοση του προγράμματος.

Για να μάθετε περισσότερα:

Coker, A. L., Bush, H. M., Cook-Craig, P. G., DeGue, S. A., Clear, E. R., Brancato, C. J., ... & Recktenwald, E. A. (2017). RCT που δοκιμάζει την αποτελεσματικότητα των παρευρισκομένων για τη μείωση της βίας. *American journal of preventive medicine*, 52(5), 566-578.

Ιστοσελίδα του προγράμματος:

<https://alteristic.org/services/green-dot/>

1. Olweus, D. (1995). Bullying or peer abuse at school: Facts and intervention. *Current directions in psychological science*, 4(6), 196-200.
2. Volk, A. A., Dane, A. V., & Marini, Z. A. (2014). What is bullying? A theoretical redefinition. *Developmental Review*, 34(4), 327-343.
3. Olweus, D. (1994). Bullying at school. In *Aggressive behavior* (pp. 97-130). Springer, Boston, MA. Doi: 10.1007/978-1-4757-9116-7_5
4. Rigby, K. (2002). *New perspectives on bullying*. Jessica Kingsley Publishers.
5. Sharp, S., & Smith, P. (2002). *School bullying: Insights and perspectives*. Routledge.
6. Juvonen, J., & Graham, S. (2014). Bullying in schools: The power of bullies and the plight of victims. *Annual review of psychology*, 65, 159-185. <https://doi.org/10.1146/annurev-psych-010213-115030>
7. Kosciw, J. G., Palmer, N. A., Kull, R. M., & Greytak, E. A. (2013). The effect of negative school climate on academic outcomes for LGBT youth and the role of in-school supports. *Journal of School Violence*, 12(1), 45-63. doi.org/10.1080/15388220.2012.732546
8. Olsen, E. O. M., Kann, L., Vivolo-Kantor, A., Kinchen, S., & McManus, T. (2014). School violence and bullying among sexual minority high school students, 2009-2011. *Journal of Adolescent Health*, 55(3), 432-438. doi.org/10.1016/j.jadohealth.2014.03.002
9. FRA, Fundamental Rights Agency (2020). A long way to go for LGBT-TI Equality. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf
10. Della Cioppa, V., O'Neil, A. & Craig, W. (2015). Learning from traditional bullying interventions: A review of research on cyberbullying and best practice. *Aggression and Violent Behavior*, 23, 61-68. doi.org/10.1016/j.avb.2015.05.009
11. Dessel, A. B., Goodman, K. D., & Woodford, M. R. (2017). LGBT discrimination on campus and heterosexual bystanders: Understanding intentions to intervene. *Journal of Diversity in Higher Education*, 10(2), 101-116. doi.org/10.1037/dhe0000015
12. Villarejo-Carballido, B., Pulido, C. M., de Botton, L., & Serradell, O. (2019). Dialogic Model of Prevention and Resolution of Conflicts: Evidence of the Success of Cyberbullying Prevention in a Primary School in Catalonia. *International journal of environmental research and public health*, 16(6), 918. doi.org/10.3390/ijerph16060918
13. Beer, P., Hawkins, C., Hewitson, D., & Hallett, F. (2019). Perpetrators, victims, bystanders and upstanders: cyberbullying in a special school context. *Support for Learning*, 34(3), 340-356. <https://doi.org/10.1111/1467-9604.12259>
14. Graeff, E. (2014). Tweens, cyberbullying, and moral reasoning: Separating the upstanders from the bystanders. In *Communication and Information Technologies Annual*. Emerald Group Publishing Limited. doi/10.1108/S2050-206020140000008016
15. Olweus, D., & Limber, S. P. (2010). Bullying in school: evaluation and dissemination of the Olweus Bullying Prevention Program. *American journal of Orthopsychiatry*, 80(1), 124. doi.org/10.1111/j.1939-0025.2010.01015.x
16. Shultz, E., Heilman, R., & Hart, K. J. (2014). Cyber-bullying: An exploration of bystander behavior and motivation. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 8(4). doi.org/10.5817/CP2014-4-3
17. Salmivalli, C., Voeten, M., & Poskiparta, E. (2011). Bystanders matter: Associations between reinforcing, defending, and the frequency of bullying behavior in classrooms. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 40(5), 668-676.
18. Sutton, J., & Smith, P. K. (1999). Bullying as a group process: An adaptation of the participant role approach. *Aggressive Behavior: Official Journal of the International Society for Research on Aggression*, 25(2), 97-111.
19. Salmivalli, C. (2014). Participant roles in bullying: How can peer bystanders be utilized in interventions?. *Theory Into Practice*, 53(4), 286-292.
20. Thornberg, R., & Jungert, T. (2013). Bystander behavior in bullying situations: Basic moral sensitivity, moral disengagement and defender self-efficacy. *Journal of adolescence*, 36(3), 475-483.
21. Bouris, A., Everett, B. G., Heath, R. D., Elsaesser, C. E., & Neilands, T. B. (2016). Effects of victimization and violence on suicidal ideation and behaviors among sexual minority and heterosexual adolescents. *LGBT health*, 3(2), 153-161. doi.org/10.1089/lgbt.2015.0037
22. Almeida, J., Johnson, R. M., Corliss, H. L., Molnar, B. E., & Azrael, D. (2009). Emotional distress among LGBT youth: The influence of perceived discrimination based on sexual orientation. *Journal of youth and adolescence*, 38(7), 1001-1014. doi: 10.1007/s10964-009-9397-9
23. Bauer, G. R., Scheim, A. I., Pyne, J., Travers, R., & Hammond, R. (2015). Intervenable factors associated with suicide risk in transgender persons: a respondent driven sampling study in Ontario, Canada. *BMC public health*, 15(1), 525. <https://doi.org/10.1186/s12889-015-1867-2>
24. Brennan, S. L., Irwin, J., Drincic, A., Amoura, N. J., Randall, A., & Smith-Sallans, M. (2017). Relationship among gender-related stress, resilience factors, and mental health in a Midwestern US transgender and gender-nonconforming population. *International Journal of Transgenderism*, 18(4), 433-445. doi.org/10.1080/15532739.2017.1365034
25. Lick, D. J., Durso, L. E., & Johnson, K. L. (2013). Minority stress and physical health among sexual minorities. *Perspectives on Psychological Science*, 8(5), 521-548. doi.org/10.1177/1745691613497965
26. Mereish, E. H., O'Cleirigh, C., & Bradford, J. B. (2014). Interrelationships between LGBT-based victimization, suicide, and substance use problems in a diverse sample of sexual and gender minorities. *Psychology, health & medicine*, 19(1), 1-13. doi.org/10.1080/13548506.2013.780129
27. Juvonen & Graham, 2014; Kosciw, Palmer, Kull, & Greytak, 2013; Olsen, Kann, Vivolo-Kantor, Kinchen, & McManus, 2014.

Ενότητα 4. Προληπτική κοινωνικοποίηση της έμφυλης βίας

Η πρόληψη της βίας κατά των ΛΟΑΤ+ νέων χρειάζεται βαθιά και συνεχή εργασία. Αυτό το έργο προϋποθέτει:

- Βαθιά, για να φτάσουμε στις ρίζες αυτής της προβληματικής. Αυτό θα μας βοηθήσει να εντοπίσουμε περισσότερες προβληματικές καταστάσεις, να κατανοήσουμε ότι δεν έχουμε επίγνωση των περισσότερων συγκρούσεων- και κυρίως, να προωθήσουμε προληπτικές συμπεριφορές και αλληλεπιδράσεις.
- Σταθερά, καθώς μεμονωμένες πρακτικές όπως ένα εφάπαξ εργαστήριο πρόληψης της βίας δεν έχουν μακροπρόθεσμες επιπτώσεις, δεν αρκούν για να

εξουδετερώσουν τις διαδικασίες κοινωνικοποίησης¹ που οι νέοι έχουν εσωτερικεύσει από χιλιάδες αλληλεπιδράσεις κατά τη διάρκεια της ζωής τους.

Ο τερματισμός της βίας μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την αντιμετώπιση των βαθύτερων αιτιών της. Οι διαπροσωπικές συγκρούσεις που κάνουμε ορατές και στις οποίες δρούμε είναι η **κορυφή του παγόβουνου, ενώ στη βάση βρίσκεται ένα σύστημα ή σχέσεις εξουσίας, η έμφυλη βία και οι διαδικασίες σεξουαλικής-αισθητικής κοινωνικοποίησης¹.**

Η βία, ο κίνδυνος και τα προβλήματα συνδέονται μαζικά μέσω των μέσων κοινωνικής δικτύωσης με την έλξη².

Πολλά βιβλία, ταινίες, διαφημίσεις κ.λπ. συνδέουν τέτοιου είδους συμπεριφορές, ιδίως στους άνδρες, με την επιθυμία (για παράδειγμα, η διαφήμιση αρωμάτων "Bad Boy" ή οι κινηματογραφικές σαγήνες "After" ή "50 αποχρώσεις του γκρι").

¹ Η κοινωνικοποίηση είναι η συνεχής διαδικασία με την οποία μαθαίνουμε και εσωτερικεύουμε συμπεριφορές μέσω των αλληλεπιδράσεων με τους ανθρώπους και την κοινωνία.

² Ο λόγος είναι μια κοινωνική ιδέα που διαδίδεται μέσω των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των ανθρώπων, η οποία προέρχεται από μια συγκεκριμένη κατανόηση μιας πραγματικότητας. Για παράδειγμα, ο καταναγκαστικός λόγος είναι αυτή η ιδέα ότι το ρίσκο είναι διασκεδαστικό και η σταθερότητα βαρετή, την οποία οι άνθρωποι μεταδίδουν και καταλήγουν να την πιστεύουν. Berger, P. L., Berger, P. L., & Luckmann, T. (1966). Η κοινωνική κατασκευή της πραγματικότητας: Μια πραγματεία στην κοινωνιολογία της γνώσης. Anchor

Ωστόσο, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι ο **καταναγκαστικός λόγος** δεν δημιουργείται και δεν ενισχύεται μόνο από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης: τα ίδια τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι επαγγελματίες, μαζί με τις οικογένειες, τις ομάδες φίλων ή τους χώρους αναψυχής, όπως οι αθλητικές ομάδες, συχνά αφήνουν χώρο για να εκτιμηθούν και να ενισχυθούν αυτοί οι παραδοσιακοί ρόλοι και δυναμικές.

Η κοινωνικοποίηση ξεκινά από τα 0 έτη, με κάθε αλληλεπίδραση σε όλα τα περιβάλλοντα. Συνεχίζεται, στη νεότητα, καθώς δεν αναπτύσσεται μόνο μέσω των δασκάλων και των γονέων, αλλά κυρίως σε ό,τι προσδίδουν επιθυμία και έλξη, που είναι οι φίλοι τους, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα είδωλα κ.λπ. **Όλες οι αλληλεπιδράσεις στα εκπαιδευτικά περιβάλλοντα κοινωνικοποιούν τις μελλοντικές μας επιλογές, επιθυμίες και σχέσεις.** Ο κυρίαρχος λόγος κοινωνικοποίησης επηρεάζει ότι οι νέοι συχνά δεν επιλέγουν τους φίλους τους, τις σχέσεις και τα ζευγάρια τους κυρίως για τις ισότιμες αξίες τους- και, στην πραγματικότητα, για κάποιους ανθρώπους αυτές οι αξίες μπορεί να κάνουν το άλλο άτομο λιγότερο ελκυστικό. Ακόμη και αν μπορεί να τους αρέσουν, μερικές φορές προτιμούν, και ειδικά για περιστασιακές συναντήσεις ή "διασκεδαστικές και τρελές" εμπειρίες, τους ανθρώπους με τον πιο σκληρό και ριψοκίνδυνο χαρακτήρα.

Το παραδοσιακό μοντέλο των σχέσεων βασίζεται στην εξουσία, μπορείς να είσαι είτε πάνω είτε κάτω από τους άλλους. Αυτό το μοντέλο δεν συνδέει τις καλές αξίες, τα συναισθήματα και τις συμπεριφορές με την επιθυμία και τον ενθουσιασμό και τα θεωρεί βαρετά. Αυτό το παραδοσιακό μοντέλο βλέπει τον ενθουσιασμό στο ρίσκο, στους μπελάδες, στα προβλήματα. Σε αντίθεση με ό,τι πιστεύουν κάποιοι, οι άνθρωποι που φέρονται άσχημα στους άλλους δεν είναι μόνοι τους και σχεδόν πάντα έχουν έναν κοινωνικό κύκλο που ενισχύει τις συμπεριφορές τους. Οι συγκρουσιακοί

άνθρωποι παίζουν μερικές φορές ηγετικό ρόλο μέσα στην ομάδα τους. Έχουν την ικανότητα να έχουν την προσοχή των ανθρώπων, καθώς εκμεταλλεύονται τον κυρίαρχο λόγο που συνδέει τη βία με την έλξη- αυτό εξηγεί επίσης γιατί όσοι είναι ισότιμοι, ειρηνικοί και συνεργάσιμοι συνήθως περνούν απαρατήρητοι.

Η προληπτική κοινωνικοποίηση της έμφυλης βίας³ είναι η μελέτη των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων (μέσα ενημέρωσης, ομάδες συνομηλίκων, οικογένεια, εκπαιδευτικά ιδρύματα...) που δημιουργούν μια κοινωνικοποίηση και εκμάθηση μοντέλων αγάπης και έλξης που συνδέονται με την έμφυλη βία.

Για να μάθετε περισσότερα:

Valls, R., Puigvert, L., & Duque, E. (2008). Κοινωνικοποίηση και πρόληψη της έμφυλης βίας στους εφήβους. Βία κατά των γυναικών, 14(7) 759-785.

Η ιδανική αγάπη και οι ιδανικές σχέσεις προστατεύουν από τη βία

"Η έλξη ως συνώνυμο, ταυτόχρονα, του ενθουσιασμού και της τρυφερότητας, της φιλίας και της επιθυμίας, της σταθερότητας και της τρέλας, του πάθους και της γλυκύτητας" (Jesús Gómez, 2015)

Οι ιδανικοί ερωτικοί σύντροφοι, στις διάφορες μορφές τους, προστατεύουν από τη βία⁴ και τα αρνητικά επεισόδια στις διαπροσωπικές σχέσεις. Το κλειδί είναι ποιον επιλέγουν οι νέοι ως φίλο, ως one-night stand, ως φίλο/φίλη γιατί ανάλογα με αυτό θα αναπτύξουν μια ελεύθερη ή εξαναγκασμένη σχέση. Επιστημονικές έρευνες έχουν αποδείξει ότι οι πραγματικοί φίλοι και ο ρομαντικός έρωτας δεν δημιουργούν βία: στην πραγματικότητα προστατεύουν από συγκρουσιακές σχέσεις. Ο **έρωτας είναι κοινωνικός**, επομένως, η **ύπαρξη ενός**

ιδανικού ρομαντικού έρωτα οδηγεί τους ανθρώπους σε πιο παθιασμένες και υγιείς σχέσεις.

Η γλώσσα της επιθυμίας: κλειδί για την πρόληψη της βίας

Σύμφωνα με πρόσφατες έρευνες, είναι αναποτελεσματικό να προωθήσει κανείς ισότιμες σχέσεις μόνο από μια γλώσσα ηθικών⁵ και αξιών (τι είναι βολικό, τι είναι καλό και τι κακό). **Πρέπει να το συνδυάσουμε αυτό με μια γλώσσα της επιθυμίας**, για να αδειάσουμε από την έλξη συγκρουσιακές συμπεριφορές, ανθρώπους και σχέσεις και να κατευθύνουμε την έλξη προς πιο ισότιμα μοντέλα. Αυτή η αλλαγή στην έλξη δεν συμβαίνει στη νεολαία με εξωτερικές εκπαιδεύσεις ή συζητήσεις εκπαιδευτικών ή οικογενειών, αλλά μέσω του **μετασχηματιστικού διαλόγου μεταξύ όλων των εκπαιδευτικών παραγόντων**, και ιδιαίτερα με την εμπλοκή αυτής της **σύνδεσης μεταξύ αξιών και επιθυμίας** που προέρχεται από τους νέους προς τους συνομηλίκους τους. Με άλλα λόγια, είναι πολύ πιο ισχυρό αν οι νέοι μιλούν μεταξύ τους.

Η πλειονότητα των νέων γνωρίζει ήδη τι είναι η βία και τι δεν πρέπει να γίνεται, έχουν αρκετά ξεκάθαρη ηθική. Ωστόσο, δεν τους έχει δοθεί μια γλώσσα επιθυμίας προς την κατεύθυνση του να ορθώσουν το ανάστημά τους εναντίον της: όποιος ορθώνει το ανάστημά του δεν θεωρείται ως ο σπουδαιότερος άνθρωπος στους πολιτισμούς μας, γενναίος και ο φίλος που όλοι θα ήθελαν δημοσίως να έχουν- αντίθετα, πολλές φορές υποδεικνύεται ως ρουφιάνος, που μπαίνει στις δουλειές των άλλων. Επομένως, πρέπει να συνδέσουμε την επιθυμία για δράση με τις θετικές αξίες του upstander και άλλες θετικές αξίες, εγκαθιστώντας μια κουλτούρα όπου θεωρείται ελκυστικό να είσαι upstander, να ενεργείς με αλληλεγγύη απέναντι στις κακές συμπεριφορές και τα βάσανα των άλλων. Έτσι, θα θεωρούνται έμπνευση

και πρότυπα από τους ίδιους τους συνομηλίκους τους και ως άνθρωποι με τους οποίους όλοι θέλουν να είναι μαζί. Οι επαγγελματίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν και να προωθήσουν αυτή τη γλώσσα της επιθυμίας για συμπεριφορές που αντιστέκονται.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: UPSTANDERS ΣΤΟ ΠΡΟΣΚΗΝΙΟ

- **Στόχος:** ευαισθητοποίηση σχετικά με τις καταστάσεις όπου οι κακές συμπεριφορές εκτιμώνται κατά κάποιο τρόπο κοινωνικά και πώς οι επαγγελματίες μπορούν είτε να το ενισχύσουν αυτό με το να ευτελίζουν ή να ακολουθούν τα αστεία, είτε πώς μπορούν να αποσιωπήσουν τέτοιες συμπεριφορές και να θέσουν στο επίκεντρο της προσοχής τις συμπεριφορές που αντιστέκονται.
- Περιγράφονται τώρα μερικές **υποθετικές καταστάσεις**. Αφού τις διαβάσουν, οι επαγγελματίες μπορούν να συζητήσουν πώς αντιδρούν ορισμένοι ενήλικες και πώς θα αντιδρούσαν οι ίδιοι.

Κατάσταση 1: Ένας καθηγητής λυκείου αφιέρωσε τις ώρες διδασκαλίας του στο να ανοίξει έναν διάλογο μεταξύ των μαθητών όπου θα μπορούσαν όχι μόνο να αναφέρουν τις συγκρούσεις αλλά και να συγχαίρουν τους συμμαθητές τους για τη στάση τους ως ανυποχώρητοι. Ένας από τους μαθητές είπε: "Ορίστε; "Ουάου, έπρεπε να δείτε αυτόν τον τύπο, ήταν τόσο γενναίος και αποφασισμένος να κάνει κάτι όταν γνώριζε το κουτσομπολιό ότι ο Παύλος δεν είχε πέος. Ήταν τόσο έξυπνος, του μίλησε με σούπερ σεβασμό και ασφάλεια και τον βοήθησε να αναφερθεί στον διευθυντή. Με κάνει να θέλω να κάνω κάτι τέτοιο αν παρατηρήσω κάτι παρόμοιο".

Κατάσταση 2: Ο συντονιστής μιας ομάδας νέων για τον ελεύθερο χρόνο εντάχθηκε στην ανεπίσημη συζήτηση που είχαν. Ένας από αυτούς καυχιόταν για το πόσο δυνατός είναι και αστειευόταν ότι ανησυχούσε κάπως ότι όλα τα γκέι αγόρια θα τον γούσταραν αν τον έβλεπαν γυμνό στο μπάνιο. Η υπόλοιπη ομάδα τον οδηγούσε με ντροπή. Τότε, ο συντονιστής αποφάσισε να παρέμβει και είπε: "Οι πραγματικοί άντρες, γκέι ή ετεροφυλόφιλοι, δεν κάνουν τους άλλους να αισθάνονται ότι τους κοιτάζουν επίμονα, στο γυμναστήριο ή οπουδήποτε αλλού. Και, με αυτή την αλαζονική συμπεριφορά, δεν θα προσελκύσεις κανέναν".

Αρρενωπότητα και ο ρόλος της στη διάπραξη, ενίσχυση ή πρόληψη της βίας

Η επιστημονική βιβλιογραφία έχει ορίσει τρία μοντέλα αρρενωπότητας ανάλογα με τη σχέση τους με την έμφυλη βία. Ανεξάρτητα από την έκφραση του φύλου ή τον σεξουαλικό προσανατολισμό, υπάρχουν:

1. Ο κυρίαρχος παραδοσιακός ανδρισμός (DTM)

περιλαμβάνει αγόρια και άνδρες που δημιουργούν σχέσεις εξουσίας με τους άλλους, μπορεί να είναι αλαζόνες, οξύθυμοι, εγωιστές, δεν δείχνουν αλληλεγγύη ή αγάπη. **Δεν είναι όλοι οι κυρίαρχοι άνδρες βίαιοι, αλλά όλοι οι βίαιοι άνδρες εμπίπτουν σε αυτό το μοντέλο DTM.** Προφανώς, αυτά τα αγόρια και οι άντρες δεν είναι μόνο όρθιοι, αλλά είναι οι εκφοβιστές, οι δράστες, οι συνεργοί ή οι ενισχυτές της βίας, της ταπείνωσης, του μίσους, της περιφρόνησης, της γελοιοποίησης ή των διακρίσεων που γίνονται μάρτυρες. Οι σχέσεις μαζί τους δεν βασίζονται στην ελευθερία: τείνουν να είναι προβληματικές και υποτακτικές και σας κάνουν να γίνεστε μικροί και λιγότερο ελκυστικοί.

2. Οι καταπιεσμένοι παραδοσιακοί ανδρισμοί (OTM)

δεν είναι βίαιοι, αλλά συχνά θεωρούνται ότι δεν είναι συναρπαστικοί, είναι βολικοί, αλλά ίσως θεωρούνται βαρετοί- είναι ο τέλειος φίλος για να πετάξετε όλα σας τα προβλήματα, που θα είναι δίπλα σας ό,τι κι αν συμβεί, αλλά που **δεν έχουν αυτοεκτίμηση και εμπιστοσύνη στον εαυτό τους και δύναμη να σταθούν απέναντι στους άλλους σε δύσκολες καταστάσεις.** Επομένως, οι άνθρωποι που εμπίπτουν σε αυτό το μοντέλο δεν μπορούν να είναι ούτε επιτυχημένοι upstanders.

3. Οι Νέοι Εναλλακτικοί Αρρενωποί (NAM), σε αντίθεση

με τα άλλα δύο μοντέλα, είναι διαφορετικά αγόρια και άνδρες που είναι ταυτόχρονα **ισότιμοι και ελκυστικοί, με αυτοπεποίθηση και σεβασμό, ανιδιοτελείς και δυνατοί, ειρηνικοί και διασκεδαστικοί.** Αυτό είναι το μόνο μοντέλο που μπορεί να προσφέρει στους άνδρες **αντάρτες**, επειδή επιθυμούν ελεύθερες και επιθυμητές σχέσεις για τους ίδιους και τους άλλους, και έχουν το θάρρος να ορθώσουν το ανάστημά τους ενάντια στις διακρίσεις και τη βία, καθώς συνεργάζονται με άλλους ισότιμους ανθρώπους για να οικοδομήσουν μηδενική βία, συναρπαστικά και ισότιμα περιβάλλοντα.

Πολλά εξισωτικά αγόρια μπορούν γρήγορα να γίνουν NAM αν τους δοθεί υποστήριξη και εμπιστοσύνη από τους άλλους, αν εκτιμηθούν δείχνοντας εξισωτικές συμπεριφορές από μια γλώσσα επιθυμίας, ως άνθρωποι που "ο καθένας θα ήθελε για τα πάντα", "θέλω να είμαι σαν αυτόν" ή παρόμοιες εκφράσεις, ενισχύοντας όχι μόνο την εξισωτική στάση αλλά και την ελκυστικότητά τους και το πόσο κουλ είναι. **Από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα,** έχουμε την ευκαιρία όχι μόνο να επισημάνουμε τους ανθρώπους, διάσημους ή μη, που emπίπτουν στο κυρίαρχο ή καταπιεσμένο μοντέλο, αλλά και να αναδείξουμε εναλλακτικούς ανθρώπους που είναι γνωστοί για την ισοπεδωτική τους στάση αλλά και για την ελκυστικότητά τους. **Μπορούμε να βοηθήσουμε να αδειάσει από ελκυστικότητα το κυρίαρχο μοντέλο και να προωθήσουμε Νέους Εναλλακτικούς Ανδρισμούς (NAM) μέσω διαλογικών χώρωνii7.**

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: ΜΟΝΤΕΛΑ ΑΡΡΕΝΩΠΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Διάρκεια: 20-30 λεπτά. **Υλικό:** κανένα.

Θα αναλύσουμε τις ανδρικές διασημότητες και τα δημοφιλή αγόρια από τα ιδρύματα και τις ομάδες μας που είναι σήμερα πολύ επιθυμητά από την κοινωνία. Θα παρουσιαστούν εν συντομία και θα φιλτραριστούν μέσα από τα 3 μοντέλα αρρενωπότητας.

- Μπορείτε να αναγνωρίσετε δημοφιλή και ελκυστικά αγόρια και άνδρες που είναι κυρίαρχοι και εναλλακτικοί;

Με τους χαρακτήρες των ταινιών, μπορούμε να δείξουμε σαφείς περιπτώσεις ΔΤΜ και να ζητήσουμε να προβληματιστούν για το πώς συμπεριφέρονται στους άλλους.

- Πώς είναι οι πιο επιτυχημένοι άνδρες, αυτοί που προσελκύουν τα περισσότερα, που θεωρούνται ηγέτες και δημοφιλείς;"

Πρέπει να λάβουμε υπόψη ότι τα τρία μοντέλα που παρουσιάζονται είναι "ιδανικοί τύποι" και ότι τα πραγματικά αγόρια και άνδρες μπορεί να ταιριάζουν με μεγαλύτερη ή μικρότερη ακρίβεια. Ωστόσο, τα μοντέλα βοηθούν στον εντοπισμό του μοντέλου προς το οποίο σχετίζονται.

Για να μάθετε περισσότερα:

Flecha, R., Puigvert, L., & Rios, O. (2013). Οινέες εναλλακτικές αρρενωπότητες και η υπέρβαση της έμφυλης βίας. International and Multidisciplinary Journal of Social Sciences, 2(1), 88-113.

Μηδενική ανοχή στη βία

Όλες οι βίαιες πράξεις έχουν αρνητικές συνέπειες για το θύμα και για την κουλτούρα της ομάδας. Όλες οι βίαιες καταστάσεις επηρεάζουν τα θύματα, και η έλλειψη ανόρθων συμπεριφορών καθιστά ιδιαίτερα δύσκολο για αυτά να ξεπεράσουν τις εμπειρίες εκείνες όπου μένουν μόνα τους. Δεν μπορούμε να ευτελίζουμε και να λέμε ότι κάποιες δεν είναι τόσο μεγάλες: οι "μικρότερες" πράξεις προετοιμάζουν το πεδίο για την πιο σοβαρή βία. Άλλωστε, δεν θα έχουμε τις όρθιες ικανότητες για τις πιο δύσκολες καταστάσεις αν δεν δράσουμε σε καμία περίπτωση. **Ο στόχος είναι η μηδενική βία.**

Καμία επιθετικότητα δεν μπορεί ποτέ να δικαιολογηθεί ή να υποβαθμιστεί. Ακούμε συχνά φράσεις όπως "πρέπει να καταλάβετε τι περνάει", "αυτό το άτομο είναι ένα κτήνος", "μερικές φορές δεν συνειδητοποιούν τι κάνουν". Δεν μπορούμε να αφήσουμε να μείνει αυτό στη συλλογική

νοοτροπία: πρέπει να εργαστούμε ενάντια σε τέτοιες αντιλήψεις, **γιατί διαφορετικά τα θύματα δέχονται να τους συμβαίνει βία και οι παρευρισκόμενοι δεν βλέπουν την ανάγκη να κάνουν πάντα κάτι**, και οι δράστες αισθάνονται ενισχυμένοι και δεν βλέπουν τη σοβαρότητα των πράξεών τους, καθιστώντας αυτές τις συμπεριφορές πιο συνηθισμένες στο μέλλον.

Μηδενική βία σημαίνει μη αποδοχή, μη ευτελισμό και μη δικαιολόγηση οποιασδήποτε μορφής βίας. Μηδενική βία σημαίνει **σε όλους τους χώρους**, όχι μόνο στην τάξη ή με ενήλικες, αλλά, και ειδικά, όταν οι νέοι είναι μόνοι τους, κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου, στη βιβλιοθήκη, στο αίθριο, στο γυμναστήριο, στις τουαλέτες κ.λπ.

Φιλία

Είναι βασικό να προβληματιστούμε κριτικά για το τι πραγματικά σημαίνει **φιλία: συνδέεται με την ελευθερία, την ποικιλομορφία, την ετερογένεια, την υποστήριξη, τη**

μηδενική βία, την αλληλεγγύη, την αμοιβαία ανάπτυξη, τη διασκέδαση για όλους. Αν οι ομότιμοι κάνουν τα αντίθετα από αυτά, δεν είναι φίλοι.

Η ύπαρξη φίλων καθιστά πολύ λιγότερο πιθανό το να γίνεις θύμα, επειδή το άτομο είναι λιγότερο συχνά μόνο του όταν κάποιος προσπαθεί να το πειράξει και επειδή οι φίλοι γρήγορα σε υπερασπίζονται και σε προστατεύουν και απορρίπτουν τη συμπεριφορά του άλλου ατόμου. Αξίζουμε τις καλύτερες φιλίες, αυτές που είναι ισότιμες και διασκεδαστικές, ελεύθερες και συναρπαστικές, πιστές και επιθυμητές.

Η φιλία είναι ένα συναίσθημα που δεν μπορεί να διδαχθεί, μπορεί να οικοδομηθεί μόνο αν εξασκηθεί. Οι επαγγελματίες μπορούν να προωθήσουν τις φιλίες δημιουργώντας διαλογικούς και ελεύθερους χώρους όπου μπορούν να αναπτυχθούν σε εκπαιδευτικά πλαίσια στην καθημερινή δυναμική των ιδρυμάτων ή των ομάδων, όπου ο ισότιμος διάλογος και η ισότητα των διαφορών αποτελούν τη βάση για αμοιβαία και συνεχή βοήθεια, υποστήριξη και αλληλεπίδραση.

Δρώντας προληπτικά (με διαλογικά περιβάλλοντα μάθησης) και αντιδραστικά (υπερασπιζόμενοι οποιονδήποτε κακοποιείται), **οι νέοι δημιουργούν δίκτυα υποστήριξης και αλληλεγγύης που έχουν τεράστιο προστατευτικό αντίκτυπο στη βία που εκδηλώνεται στην εν λόγω ομάδα.** Με αυτόν τον τρόπο, μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων τοποθετείται ενάντια σε κάθε μορφή βίας, χτίζει ελεύθερες φιλίες και δεν δίνει καμία σημασία στους νταήδες και τους κυρίαρχους: όλα αυτά κάνουν τους επιτιθέμενους να αισθάνονται αποθαρρυμένοι και να απορρίπτονται έντονα στις μη διαλογικές και βίαιες ενέργειές τους. Οι επαγγελματίες μπορούν να βοηθήσουν τους νέους να καταλάβουν ότι οι άνθρωποι που δεν κάνουν εσένα ή τους άλλους να αισθάνονται ασφαλείς και ελεύθεροι δεν είναι φίλοι.

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΦΙΛΙΑΣ

Διάρκεια: 20 λεπτά. **Υλικό:** κανένα.

Θα συζητήσουμε γύρω από κάποιες επινοημένες αλληλεπιδράσεις μεταξύ φίλων. Είναι βασικό να αναδείξουμε ποιες είναι οι αξίες και οι ενέργειες που δείχνουν οι φίλοι μεταξύ τους, να έχουμε μια ισχυρή και σαφή αντίληψη ώστε οι νέοι να μπορούν να γνωρίζουν πότε κάποιος δεν είναι φίλος. Στη συνέχεια, θα προσπαθήσουμε να συμπληρώσουμε αυτόν τον πίνακα με το τι σημαίνει στην πράξη να είσαι ή να μην είσαι φίλος, προσπαθώντας να σκεφτούμε σε καταστάσεις των νέων με τους οποίους εργαζόμαστε.

• ΦΙΛΟΙ...

Να σέβεστε και να γιορτάζετε τα ενδιαφέροντα και το προσωπικό σας γούστο στο ντύσιμο, τη μουσική...

• ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΔΕΝ...

Πίεση για να φιληθείτε με κάποιον που δεν θέλετε

"Όχι σημαίνει όχι": εκμάθηση συναίνεσης

Υπάρχει κοινωνική συναίνεση ότι "όχι σημαίνει όχι". Ωστόσο, μερικές φορές οι άνθρωποι λένε: "Αυτό δεν είναι πάντα αλήθεια. Όταν δεν είμαστε ελεύθεροι να πούμε αυτό που πραγματικά σκεφτόμαστε, μπορεί να πούμε ένα ναι που στην πραγματικότητα δεν είναι αληθινό, οπότε αυτό το ναι εξακολουθεί να είναι ένα όχι.

Είναι σημαντικό οι επαγγελματίες να έχουν μια σαφή στάση που να ενισχύει τη σημασία της συναίνεσης^{viii}. Μπορούμε να κάνουμε διαλόγους με τους νέους γύρω από τη συναίνεση και το "όχι σημαίνει όχι", με στόχο να

παρέχουν επιχειρήματα που ενισχύουν τη συναίνεση και να απορρίπτουν συμπεριφορές που δεν τη σέβονται. **Είναι σημαντικό τα επιχειρήματα που δικαιολογούν τη μη συναίνεση (όπως "ντύνοντας έτσι, αυτό το άτομο ψάχνει για μελάδες", "λένε όχι αλλά κατά βάθος εννοούν ναι", "δεν τους ενοχλεί αν δεν λένε τίποτα") να συζητηθούν κριτικά και να απορριφθούν κοινωνικά.**

Βία δεύτερης τάξης - Προστασία των αντιδρώντων

Η βία δεύτερης τάξης (SOS) είναι η παρενόχληση που υφίστανται οι όρθιοι. Πρόκειται για ένα σύνθετο φαινόμενο σε καταστάσεις βίας: οι γενναίοι άνθρωποι που συμπαραστέκονται στα θύματα και συμπορεύονται με αυτά υφίστανται **διάφορες μορφές επιπλήξεων:** μπορεί να είναι προσωπικές επιθέσεις, η διάδοση ψευδών φημών γι' αυτούς, η σωματική βία. Αυτή η βία δεύτερης τάξης ασκείται επίσης από τους θύτες και τους ενισχυτές τους, αλλά μπορεί επίσης να ενισχυθεί από παθητικούς παρευρισκόμενους που μεταδίδουν φήμες για την προσωπική ζωή των υπερασπιστών. Ο λόγος για τον οποίο γίνεται αυτή η βία δεύτερης τάξης είναι **για να αποθαρρυνθεί η στάση των όρθιων και να μείνουν τα θύματα ήσυχά, ώστε οι εκφοβιστές να συνεχίσουν να κάνουν τις διακρίσεις και τις βίαιες συμπεριφορές τους.** Αυτό το επιτυγχάνουν στέλνοντας το μήνυμα ότι όποιος τολμήσει να τους αντισταθεί θα υποστεί μια κακή εμπειρία.

Αυτό έχει πολύ αρνητικές συνέπειες για τα αρχικά θύματα, για τους αντιδρώντες και για ολόκληρη την κοινότητα,

επειδή ο νόμος της σιωπής επιβάλλεται μαζί με τον νόμο των εκφοβιστών. Η έννοια της βίας δεύτερης τάξης **μάς βοηθά να κατανοήσουμε τις δυσκολίες που έχουν πολλοί άνθρωποι στη θεωρία και στην πράξη να γίνουν upstanders**: όλοι μαζί, φοβούνται τις πιθανές επιπλήξεις που θα υποστούν, οι οποίες θα τους οδηγήσουν να γίνουν θύματα. Ο μόνος τρόπος για να αποφευχθεί αυτό το ενδεχόμενο είναι να **δημιουργηθούν δίκτυα αλληλεγγύης** που είναι πιο ισχυρά και ισχυρότερα από τις βίαιες ενέργειες, έτσι ώστε να υποστηρίζονται τα άμεσα και τα δευτεροβάθμια θύματα και έτσι ώστε ολόκληρη η κοινότητα να έχει μια κοινή δέσμευση που δεν ανέχεται καθόλου τη βία.

Είναι σημαντικό να **ανοίγονται συχνά χώροι διαλόγου** με τους νέους, ώστε να μπορούν να μιλούν και να καταγγέλλουν καταστάσεις, ώστε να διασφαλίζεται, επίσης, η προστασία των ατόμων που σηκώνουν το ανάστημά τους ως ομάδα. Αυτό μπορεί επίσης να ενισχύσει τους υπερασπιστές και να καλλιεργήσει περισσότερες δεξιότητες για να τους υπερασπιστούν αργότερα απέναντι σε κάθε είδους επιπλήξεις που μπορεί να αντιμετωπίσουν. Με αυτόν τον τρόπο, περισσότερα άτομα συμμετέχουν στα δίκτυα υποστήριξης που δημιουργούνται ανεπίσημα αλλά έχουν μεγάλο αντίκτυπο στην πρόληψη της βίας.

ΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΥΤΩΝ ΠΟΥ ΥΠΕΡΑΣΠΙΖΟΝΤΑΙ

Διάρκεια: 20 λεπτά. **Υλικό:** κανένα.

Προσδιορίστε συγκεκριμένες καταστάσεις στις οποίες υπήρξε βία δεύτερης τάξης προς τους όρθιους. Σκεφτείτε τρόπους με τους οποίους το ίδρυμά σας μπορεί να προωθήσει τη βοήθεια προς αυτούς.

Για να μάθετε περισσότερα:

Flecha, R. (2021). Σεξουαλική παρενόχληση δεύτερης τάξης: Βία κατά των σπαστών της σιωπής

που υποστηρίζουν τα θύματα. Βία κατά των γυναικών, 1077801220975495.

Puigvert, L., Vidu, A., Melgar, P., & Salceda, M. (2021). Το κοινωνικό δίκτυο BraveNet Upstander κατά της σεξουαλικής παρενόχλησης δεύτερης τάξης. *Sustainability*, 13(8), 4135.

ΑΝΑΦΟΡΕΣ:

- Villarejo, B., López, G., & Cortés, M. (2020). Ο αντίκτυπος των εναλλακτικών οπτικοακουστικών προϊόντων στην κοινωνικοποίηση των σεξουαλικών-αισθητικών επιθυμιών των εφήβων. *Qualitative Inquiry*. <https://doi.org/10.1177/1077800420938887>
- Ruiz-Eugenio, L., Puigvert, L., Ríos, O., & Cisneros, R. M. (2020). Επικοινωνιακές ιστορίες καθημερινής ζωής: Αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τη σχέση μεταξύ επιθυμίας και βίας. *Qualitative Inquiry*. <https://doi.org/10.1177/1077800420938880>
- Puigvert, L. (2014). Προληπτική κοινωνικοποίηση της έμφυλης βίας Προχωρώντας προς τα εμπρός χρησιμοποιώντας την επικοινωνιακή μεθοδολογία της έρευνας. *Qualitative Inquiry*, 20(7), 839-843. doi:10.1177/1077800414537221
- Torras-Gómez, E., Puigvert, L., Aiello, E., Khalfaoui, A. (2020). Το δικαίωμά μας στην ευχαρίστηση του να ερωτευόμαστε. *Frontiers in Psychology*. <https://10.3389/fpsyg.2019.03068>
- Rios-Gonzalez, O., Peña Axt, J. C., Duque Sanchez, E., & De Botton Fernández, L. (2018). Η γλώσσα της ηθικής και τα διπλά πρότυπα στη συναισθηματική και σεξουαλική κοινωνικοποίηση των νέων. Οι επικοινωνιακές πράξεις στο οικογενειακό περιβάλλον ως παράγοντες προστασίας ή κινδύνου της βίας μεταξύ συντρόφων. *Frontiers in Sociology*, 19(3). doi:10.3389/fsoc.2018.00019
- Ríos-González, O., Ramis-Salas, M., Peña-Axt, J.C., Racionero-Plaza, S. (2021). Εναλλακτικές φιλίες για τη βελτίωση της κατάστασης της υγείας των ανδρών. Ο αντίκτυπος της προσέγγισης των νέων εναλλακτικών ανδρισμών. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 18, 2188. <https://doi.org/10.3390/ijerph18042188>
- Racionero, S., Ugalde, L., Puigvert, L. & Aiello, E. (2018). Αναδόμηση αυτοβιογραφικών αναμνήσεων βίαιων σεξουαλικο-συναισθηματικών σχέσεων μέσω της επιστημονικής ανάγνωσης για τον έρωτα. Μια ψυχοεκπαιδευτική παρέμβαση για την πρόληψη της έμφυλης βίας. *Frontiers in Psychology*, 9(1996). doi:10.3389/fpsyg.2018.01996
- Flecha, R., Tomás, G., Vidu, A. (2020). Συμβολή της ψυχολογίας στην αποτελεσματική χρήση και επίτευξη της σεξουαλικής συναίνεσης. *Frontiers in Psychology*. <https://10.3389/fpsyg.2020.00092>

Ενότητα 5. Συμμετοχή στην κοινότητα: Το διαλογικό μοντέλο πρόληψης και επίλυσης της βίας

Η αλλαγή των διαδικασιών κοινωνικοποίησης είναι δυνατή μόνο εάν όλοι οι παράγοντες συμμετέχουν και ενεργούν με συνοχή. **Ολόκληρη η κοινότητα (συμπεριλαμβανομένων των οικογενειών, της γειτονιάς, των κοινωνικών φορέων κ.λπ.) διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στη βελτίωση της συνύπαρξης των νέων.** Τα εκπαιδευτικά ιδρύματα μπορούν να οικοδομήσουν κοινότητες που δεν ανέχονται τη βία και όπου οι αλληλεπιδράσεις είναι διαλογικές, με σεβασμό, αλληλέγγυες και επιθυμητές. Έρευνες έχουν δείξει ότι, από τις δυνατότητες συμμετοχής της κοινότητας στα εκπαιδευτικά ιδρύματα, οι πιο αποτελεσματικές μορφές για την επιτυχία των μαθητών είναι:

1. Αποφασιστική συμμετοχή: συμμετέχουν στη λήψη σχετικών αποφάσεων στο θεσμικό όργανο, όπως οι κανόνες. Οι συνελεύσεις είναι ένα εξαιρετικό παράδειγμα αποφασιστικής συμμετοχής.

2. Αξιολογική συμμετοχή: μπορούν να μιλήσουν για τη βελτίωση της κοινότητας, συμμετέχοντας στις εκπαιδευτικές διαδικασίες ή στο ίδιο το ίδρυμα.

3. Εκπαιδευτική συμμετοχή: συμμετέχουν σε ορισμένες από τις συνήθεις δραστηριότητες και δράσεις του ιδρύματος και παρακολουθούν επίσης συγκεκριμένες

ευκαιρίες κατάρτισης. Το **ίδρυμα** κερδίζει περισσότερους ανθρώπινους πόρους για την υποστήριξη της μάθησης.

48

Πώς μπορούμε να διευκολύνουμε τη συμμετοχή της κοινότητας;

Όλοι όσοι επιθυμούν να βελτιώσουν την εκπαίδευση των νέων μπορούν να συμμετάσχουν στο θεσμό. Για να αποφύγετε να έχετε πάντα τους ίδιους ανθρώπους ή το ίδιο προφίλ συμμετεχόντων στην κοινότητα και να αυξήσετε την ποικιλομορφία, εδώ θα βρείτε μερικές συμβουλές:

- **Να είστε ευέλικτοι ως προς τα χρονοδιαγράμματα, τους χώρους και τα ενδιαφέροντα.**

- Αναζητήστε και ενθαρρύνετε τη συμμετοχή των ατόμων και των οικογενειών που παραδοσιακά δεν είχαν φωνή σε αυτούς τους χώρους, όπως οι μειονότητες ή οι μη ακαδημαϊκές οικογένειες. Αυτό θα βοηθήσει στη συνοχή και στην υπέρβαση των προκαταλήψεων και των στερεοτύπων απέναντι σε αυτές τις ομάδες.

- Ξεκαθαρίστε ότι θα υπάρχει **ισότιμος διάλογος και ότι τα επιχειρήματα όλων θα εισακουστούν επειδή είναι μοναδικά.**

- Οι συνελεύσεις και οι συναντήσεις **δεν πρέπει να είναι μόνο ενημερωτικές αλλά να περιλαμβάνουν λήψη αποφάσεων ή εκπαίδευση.**

- **Χρησιμοποιήστε απλή γλώσσα**, αποφύγετε τις τεχνικές λεπτομέρειες σχετικά με τη σχολική οργάνωση ή τις μαθησιακές διαδικασίες.

- Οι συναντήσεις και οι συνελεύσεις πρέπει να οργανώνονται έτσι **ώστε να προωθούνται ώστε όλοι να έχουν την ευκαιρία να μιλήσουν**, ίσως με τη δημιουργία κάποιων μικρότερων ομάδων για να συζητήσουν συγκεκριμένα πράγματα

- **Οι συνεδριάσεις πρέπει να είναι παραγωγικές** και καλά προετοιμασμένες. Για να μην αισθάνεται κανείς ότι χάνει το χρόνο του, πρέπει να συζητούνται βασικά θέματα και αποφάσεις.

- **Διαδώστε όσο το δυνατόν περισσότερο** μέσα στην κοινότητα, χρησιμοποιώντας όσο το δυνατόν περισσότερα κανάλια και πόρους: εκμεταλλευτείτε τις άτυπες συζητήσεις όταν εμφανίζονται στο ίδρυμα, τους ψηφιακούς πόρους, τις οντότητες της γειτονιάς και τους πόρους τους, κ.λπ.

- **Εκτιμήστε την υπάρχουσα συμμετοχή και βελτιωθείτε από αυτό το σημείο.** Αποφύγετε μια γλώσσα παραπόνων, διότι αυτό αποθαρρύνει και αποθαρρύνει τη συμμετοχή.

- **Πιστέψτε ότι η κοινότητα είναι απαραίτητη για τη βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης.**

Τυπικά Μοντέλα Επίλυσης Διαφορών

Υφίστανται 3 μοντέλα επίλυσης διαφορών:

- Το πειθαρχικό μοντέλο βασιζόταν στις ιεραρχίες και στο ρόλο της εξουσίας (**δάσκαλοι**) που είναι υπεύθυνοι για τη διατήρηση της συνύπαρξης. Σε αυτό το μοντέλο, **οι κανόνες θεσπίζονται από αυτούς, χωρίς τη συμμετοχή των μαθητών ή των οικογενειών, και εφαρμόζονται από πάνω προς τα κάτω**, κάθετα. Για να διασφαλιστεί η τήρηση των κανόνων, **επιβάλλονται κυρώσεις σε όσους παραβιάζουν τους κανόνες.** Αυτά τα πειθαρχικά μέτρα πολλές φορές χαρακτηρίζουν ορισμένους μαθητές ως συγκρουσιακούς, βίαιους ή επαναστάτες, ενισχύοντας έτσι τα στερεότυπα και τις χαμηλές προσδοκίες για την αλλαγή τους- επιπλέον, δεν υπάρχει προβληματισμός για την αλλαγή και οι μαθητές χάνουν ευκαιρίες μάθησης.

- Το μοντέλο διαμεσολάβησης αποτελεί πρόοδο σε ορισμένες πτυχές: περιλαμβάνει το διάλογο κατά τη διάρκεια της επίλυσης των συγκρούσεων. Οι εμπειρογνώμονες, που μπορεί να είναι εκπαιδευτικοί ή φοιτητές, μεσολαβούν αμερόληπτα στη σύγκρουση μεταξύ των μερών και προτείνουν λύσεις σύμφωνα με έναν προκαθορισμένο κανόνα από την αρχή.

Περιορισμοί:

- Αυτό το μοντέλο αντιδρά μόνο στην υπάρχουσα σύγκρουση, δεν εργάζεται για την πρόληψή της.

- Η ευθύνη της συνύπαρξης επικεντρώνεται σε λίγους ανθρώπους, αυτούς που μεσολαβούν.

- Μερικές φορές οι λύσεις παρέχονται από τους διαμεσολαβητές και στην πραγματικότητα δεν ταιριάζουν στα μέρη- ή, ακόμη χειρότερα, δεν λαμβάνονται υπόψη ορισμένες καταστάσεις όπου ασκείται βία και όπου η αμεροληψία δεν αποτελεί επιλογή, δεν υφίστανται δύο όψεις της ιστορίας.

- Το διαλογικό μοντέλο **εμπλέκει ολόκληρη την κοινότητα μέσω ενός συνεχούς διαλόγου** που επιτρέπει να ανακαλύπτονται τα αίτια των συγκρούσεων και να επιλύονται από την ίδια την κοινότητα, πολύ νωρίτερα από ό,τι εμφανίζονται. Ως εκ τούτου, η προσέγγιση αυτή επικεντρώνεται στην πρόληψη, μέσω της δημιουργίας μιας συνεργατικής ατμόσφαιρας στην οποία οι άνθρωποι συμμετέχουν στη δημιουργία των κανόνων καθώς και στον τρόπο επίλυσης των συγκρούσεων- αυτό δημιουργεί πολύ μεγαλύτερη κατανόηση και νόημα για όλους τους εμπλεκόμενους.

Διαλογικό μοντέλο πρόληψης και επίλυσης της βίας

Το διαλογικό μοντέλο είναι ένα προληπτικό και αντιδραστικό μοντέλο επίλυσης συγκρούσεων **που βασίζεται στο διάλογο ως το κύριο εργαλείο για την υπέρβαση των**

ανισοτήτων και της βίας. Η συναίνεση των κανόνων συνύπαρξης από όλα τα εμπλεκόμενα μέρη είναι το κλειδί, ιδιαίτερα οι μαθητές.

Σε αυτό το μοντέλο, δημιουργούνται διαφορετικές ευκαιρίες και προϋποθέσεις ώστε να διασφαλίζεται ότι όλοι έχουν ίσες ευκαιρίες να εκφραστούν και να βρουν συλλογικές λύσεις. Για να καταστεί αυτό δυνατό, είναι σημαντικό να ληφθεί υπόψη ότι όλοι, ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση, το πολιτισμικό τους υπόβαθρο ή το ακαδημαϊκό τους επίπεδο, έχουν τη δυνατότητα να παρεμβαίνουν και να έχουν απόψεις και επιχειρήματα στην αναζήτηση των συλλογικών κανόνων.

Η ευθύνη και η ικανότητα δημιουργίας ενός καλού κλίματος δεν περιορίζεται σε καμία αρχή ή εμπειρογνώμονα, καθώς αφορά όλους τους μαθητές, τους επαγγελματίες και τα μέλη της κοινότητας. **Η ιδέα είναι να ξεπεραστούν οι θέσεις εξουσίας και να ανοίξει ένας δρόμος προς πιο ισότιμες σχέσεις.**

Ο διάλογος έχει κεντρικό ρόλο στην όλη διαδικασία της δημιουργίας του κανόνα και στην εφαρμογή του, ακολουθώντας τις προσεγγίσεις της διαδικαστικής ηθικής και της διαβουλευτικής δημοκρατίας (Elster, 2001). **Η διαδικαστική ηθική ορίζει ότι η αποτελεσματικότητα των αποφάσεων ή των συμφωνιών δεν εξαρτάται τόσο από το περιεχόμενό τους, αλλά κυρίως από τη διαδικασία που οδήγησε σε αυτές: τη συναίνεση.** Όσο περισσότεροι και πιο διαφορετικοί άνθρωποι είναι παρόντες, θα εμφανίζονται περισσότερα επιχειρήματα και, κατά συνέπεια, θα υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες να προκύψουν κανόνες που ισχύουν για όλους. Η διαβουλευτική δημοκρατία βασίζεται στην ιδέα ότι ο διάλογος και η συναίνεση είναι πιο αποτελεσματικές από την ψηφοφορία και την αντιπαράθεση διαφορετικών

απόψεων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι κατά την ψηφοφορία, οι διαφορετικές θέσεις αντιπαράθενται και η πιο ψηφισμένη καθιερώνεται δημοκρατικά- ωστόσο, σε μια διαβούλευση, μέσω επιχειρημάτων είναι δυνατόν να τροποποιηθεί η αρχική θέση κάποιου.

Κατευθυντήριες γραμμές για τη συμφωνημένη δημιουργία κανόνων

Για να γίνουν όλοι οι κανόνες σεβαστοί από όλους, είναι απαραίτητο να συμφωνήσουν οι μαθητές, οι δάσκαλοι, οι εκπαιδευτικοί, οι επαγγελματίες και η κοινότητα. Είναι δυνατόν να οργανωθεί μια συγκεκριμένη διαδικασία για την εδραίωση συναίνεσης γύρω από έναν κανόνα ή ένα σύνολο κανόνων στο πλαίσιο ολόκληρης της εκπαιδευτικής κοινότητας. Για να λειτουργήσει αυτό το διαλογικό μοντέλο στη δημιουργία κάθε κανόνα πρέπει να ληφθούν υπόψη ορισμένες προϋποθέσεις.

1. Πρέπει να έχει άμεση σχέση με μια σημαντική πτυχή της ζωής των νέων: αυτή η αναγκαία σύνδεση μπορεί να γίνει με κανόνες που τους βοηθούν να επιλύσουν πραγματικά προβλήματα συνύπαρξης. Συνήθως, οι προτάσεις των εκπαιδευτικών βασίζονται στις εξωτερικές μας αντιλήψεις για τις ανάγκες (όπως η ακρίβεια ή η υλική φροντίδα)- ωστόσο, πρέπει να είναι σχετικές με τους ίδιους.

2. Πρέπει να υπάρχει σαφής υποστήριξη από ολόκληρη την κοινότητα: ώστε όλοι να συμφωνούν και να υποστηρίζουν, τουλάχιστον θεωρητικά, ότι ο κανόνας αυτός είναι απαραίτητος για την καλή συνύπαρξη, εντός και εκτός του ιδρύματος. Για παράδειγμα, ακόμη και αν διαφέρουμε στον τρόπο ντυσίματος, μπορούμε όλοι να συμφωνήσουμε να αντισταθούμε στις επιθέσεις που οδηγούνται από τη χρήση ρούχων που "δεν ταιριάζουν με το φύλο".

3. Αυτός ο κανόνας πρέπει να παραβιάζεται συχνά, παρόλο που έχει τη λεκτική υποστήριξη όλης της κοινότητας: δυστυχώς, είναι σύνηθες το φαινόμενο κάποιοι να χλευάζουν ή να επικρίνουν τους άλλους με βάση τις ενδυματολογικές τους επιλογές.

4. Πρέπει να απαντά σε μια συμπεριφορά που είναι δυνατόν να εξαλειφθεί: ο κανόνας πρέπει να προσδιορίζει με σαφήνεια τη συγκρουσιακή συμπεριφορά, ώστε να εντοπίζεται εύκολα και να είναι δυνατόν να αλλάξει.

5. Με το ξεπέραςμα αυτής της σύγκρουσης, η κοινότητα δίνει ένα παράδειγμα στην κοινότητα, τις οικογένειες, τους εκπαιδευτικούς και τους νέους: με τη συναίνεση ενός κανόνα, όχι μόνο επιλύεται αυτή η συγκεκριμένη σύγκρουση, αλλά η κοινότητα βλέπει ενισχυμένη τη δυνατότητα να επιλύεται κάθε μελλοντική σύγκρουση, γεγονός που αποτελεί ένα εξαιρετικό σημείο εκκίνησης για τη δημιουργία κανόνων και την κατανόηση ότι η κατανόηση και η βελτίωση είναι δυνατή

7 βήματα για τη δημιουργία ενός κανόνα

Πώς μπορούμε να διασφαλίσουμε το διάλογο και τη συμμετοχή ολόκληρης της κοινότητας στη δημιουργία κανόνων; Για να αποφασιστεί και να τηρηθεί ο κανόνας, προσφέρεται μια διαλογική διαδικασία που μπορεί να διαρκέσει μερικές εβδομάδες, βασισμένη σε 7 βήματα.

1. Οργανώστε μια μικτή επιτροπή για να συζητήσει και να προσφέρει έναν κανόνα στην κοινότητα. Μπορείτε να την ονομάσετε Μικτή Επιτροπή Μηδενικής Βίας, Μικτή Επιτροπή Συνύπαρξης κ.λπ. Αυτή η επιτροπή δημιουργείται για να εγγυηθεί ότι όλοι οι παράγοντες εκπροσωπούνται στη διαδικασία συναίνεσης των κανόνων που βασίζεται στην αναζήτηση των καλύτερων

συμφωνιών, όπου το κλειδί είναι τα επιχειρήματα και οι λόγοι που δίνουν οι άνθρωποι και όχι η θέση ή η θέση που έχουν στο θεσμό ή την κοινότητα.

2. Παρουσιάστε την πρόταση κανόνα σε ένα συμβούλιο δασκάλων ή εκπαιδευτικών και σε μια συνέλευση σε ολόκληρη την κοινότητα, και τα δύο με τη μεγαλύτερη δυνατή συμμετοχή. Γιατί; Για να ανοίξουν δημοκρατικοί χώροι ώστε όλοι να έχουν την ευκαιρία να ακούσουν και/ή να συμμετάσχουν στη δημιουργία των κανόνων, ακόμη και αν δεν θα συμμετάσχουν όλοι.

3. Τα μέλη της Μικτής Επιτροπής διαδίδουν τον κανόνα, φτάνοντας σε κάθε ομάδα ή τάξη, όπου οι εκπρόσωποι των ομάδων θα συλλέγουν σχόλια, προβληματισμούς και τους μηχανισμούς που θα διασφαλίζουν τη συμμόρφωση με τον κανόνα. Αυτό είναι απαραίτητο για να εξασφαλιστεί ότι έχει άμεση σχέση με τη ζωή των νέων.

4. Οι εκπρόσωποι της τάξης ή της ομάδας συζητούν για να συγκεκριμενοποιήσουν τον κανόνα και την εφαρμογή του, με την υποστήριξη των μελών της Μικτής Επιτροπής. Οι διαφορετικές γνώσεις που συλλέγονται συγκεντρώνονται για να καταλήξουν σε μια κοινή πρόταση

5. Διοργανώνεται συνέλευση, στην οποία οι εκπρόσωποι της ομάδας εξηγούν στους δασκάλους, τους εκπαιδευτικούς, τις οικογένειες και την κοινότητα τα αποτελέσματα των συζητήσεών τους. Συλλέγεται επίσης η αξιολόγηση από όλους αυτούς τους παράγοντες, η οποία επιστρέφει στις ομάδες ή τις τάξεις με την παρουσία του εκπαιδευτικού και ενός μέλους της Μικτής Επιτροπής.

6. Ολόκληρη η κοινότητα παρακολουθεί την τήρηση των κανόνων και τη συνεχή αναθεώρησή τους. Η

Μικτή Επιτροπή και οι εκπρόσωποι των ομάδων ηγούνται αυτής της δράσης. Αυτή η συλλογική συμμόρφωση και αναθεώρηση είναι απαραίτητη, ώστε όλοι να είναι υπεύθυνοι και να συμμετέχουν στον κανόνα.

7. Όλη αυτή η διαδικασία συνοδεύεται από εκπαίδευση μέσω διαλογικών συγκεντρώσεων², φόρουμ και άλλων συμφωνημένων δραστηριοτήτων. Γιατί; Για να εξασφαλιστεί ότι όλοι μπορούν να κατανοήσουν το βάθος και τη σημασία όλων των εννοιών που δικαιολογούν αυτό το διαλογικό μοντέλο πρόληψης και επίλυσης συγκρούσεων (διαδικαστική ηθική, διαβουλευτική δημοκρατία, ισότιμος διάλογος κ.λπ.)

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΚΑΝΟΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΛΟΑΤΚΙ

Οι συμμετέχοντες μπορούν να μοιραστούν, λαμβάνοντας υπόψη τα όσα εξηγήθηκαν, ένα καλό παράδειγμα βίας κατά των ΛΟΑΤΚΙ νέων που συμβαίνει ή μπορεί να συμβεί στο ίδρυμά τους. Μαζί, θα σχεδιάσουν τα πρώτα βήματα προς την επίλυση του ακολουθώντας το διαλογικό μοντέλο πρόληψης και επίλυσης της βίας.

Για να μάθετε περισσότερα:

Flecha, R (ed.) (2015). Successful educational actions for inclusion and social cohesion in Europe. Berlin: Springer.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ:

1. Villarejo-Carballido, B., Pulido, C.M., de Botton, L., Serradell, O. (2019). Dialogic Model of Prevention and Resolution of Conflicts: Evidence of the Success of Cyberbullying Prevention in a Primary School in Catalonia. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16, 918. doi:10.3390/ijerph16060918

2. López de Aguilera, G.; Torras-Gómez, E.; García-Carrión, R. & Flecha, R. (2020) The emergence of the language of desire toward nonviolent relationships during the dialogic literary gatherings, *Language and Education*, DOI:10.1080/09500782.2020.1801715

Ενότητα 6. Επιτυχημένες στρατηγικές για την καταπολέμηση της βίας κατά των ΛΟΑΤΚΙ+ που επιτυγχάνουν κοινωνικό αντίκτυπο

Στην ενότητα που ακολουθεί, θα επισημάνουμε ορισμένες παρεμβάσεις, στρατηγικές ή υλικά που έχουν τεκμηριωμένη βάση για την πρόληψη της βίας: ορισμένα από αυτά συνδέονται περισσότερο με την παρέμβαση των παρευρισκόμενων ή απευθύνονται πιο άμεσα σε ΛΟΑΤΚΙ άτομα ή νέους. Μπορούν να αποτελέσουν καλά παραδείγματα άλλων πρακτικών που εφαρμόζονται, που ακολουθούν αυστηρή βάση και παρουσιάζουν καλά σημάδια κοινωνικού αντίκτυπου στη μείωση του εκφοβισμού ή της βίας.

1. Gay-Straight Alliances

Η Gay-Straight Alliance, ήτοι συμμαχία μεταξύ ομοφυλόφιλων και ετεροφυλόφιλων (από εδώ και στο εξής GSA) είναι μια οργάνωση υπό την ηγεσία των μαθητών ή με βάση την κοινότητα, η οποία συναντάται σε γυμνάσια και λύκεια, καθώς και σε κολέγια και πανεπιστήμια, κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες και τον Καναδά, και έχει ως στόχο να παρέχει ένα ασφαλές και υποστηρικτικό περιβάλλον για τα παιδιά, τους εφήβους και τους νέους λεσβιών, ομοφυλόφιλων, αμφιφυλόφιλων και τρανσέξουαλ (ΛΟΑΤ), καθώς και για τους ετεροφυλόφιλους συμμαχούς τους. Στα γυμνάσια και τα λύκεια, οι GSA εποπτεύονται από έναν υπεύθυνο καθηγητή. Οι πρώτες GSA ιδρύθηκαν τη δεκαετία του 1980.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους η GSA στηρίζει τη νεολαία LGBTQI+. Αυτοί περιλαμβάνουν ψηφιακές εκστρατείες και υποστήριξη ή ακόμη και φυσικές δράσεις με τους συλλόγους στα λύκεια και τα κολέγια. Υπάρχουν αρκετές εκδόσεις από την οργάνωση για να βοηθήσουν τους μαθητές και τους καθηγητές να αρχίσουν να δρουν γι' αυτό.

Εικονικές GSA σε δράση: Εργαλειοθήκη ψηφιακής οργάνωσης

Το 2020, το Δίκτυο GSA εγκαινίασε το Virtual GSAs in Action, μια εργαλειοθήκη για τη διοργάνωση ψηφιακών εκδηλώσεων ή εκπαιδεύσεων, διατηρώντας παράλληλα τη διασκέδαση των φυσικών εκδηλώσεων.

Η εργαλειοθήκη παρέχει βήματα για να ξεκινήσουν οι νέοι να δημιουργούν μια Εικονική Κοινοτική GSA και να μεταφέρουν τις λέσχες τους στο διαδίκτυο. Επίσης, παρέχει βοήθεια σε υπάρχοντες νέους και λέσχες για να κάνουν ένα βήμα παραπέρα στον ακτιβισμό τους και να τους υποστηρίξει να δημιουργήσουν έναν ασφαλή διαδικτυακό χώρο για τους νέους.

Ιδιαίτερα όταν οι μαθητές βρίσκονται σε ένα απομακρυσμένο περιβάλλον μάθησης, καθίσταται αναγκαία η μετακίνηση του δικτύου GSA στο διαδίκτυο. Επιπλέον, ορισμένα σχολεία

έχουν πολύ αυστηρές διοικήσεις που δεν επιτρέπουν στους μαθητές να έχουν συλλόγους ή να μετακινούν τους συλλόγους τους ψηφιακά, επειδή ανησυχούν για την ασφάλεια του περιβάλλοντος. Η εργαλειοθήκη παρέχει ασφαλείς πλατφόρμες για την πραγματοποίηση των συναντήσεων, κατανοητούς τρόπους για τη συμμετοχή των παλαιών μελών και την προσέλκυση νέων, και κυρίως πώς να είστε προσεκτικοί σχετικά με την προσωπική ιδιωτικότητα στον ψηφιακό κόσμο.

VIRTUAL GSAS IN ACTION: DIGITAL ORGANIZING TOOLKIT

Επιπλέον ότι στην εργαλειοθήκη ο καθένας μπορεί να βρει πολύ σημαντικές πληροφορίες και τον σημαντικό ρόλο των ετεροφυλόφιλων συμμάχων και πώς μπορούν να εμπλέξουν και να υποστηρίξουν τους ΛΟΑΤΚΙ+ νέους. Με αρκετές ερωτήσεις και απαντήσεις, διαγράμματα και ερωτήσεις για την αξιολόγηση του κινδύνου υπεράσπισης είτε του εαυτού σας είτε ενός συλλόγου GSA, πηγές και στοιχεία επικοινωνίας, η συγκεκριμένη εργαλειοθήκη είναι μια πολύ σημαντική έκδοση για όλους.

Εκτός αυτού, είναι μια εκπαιδευτική εργαλειοθήκη για τους ετεροφυλόφιλους συμμάχους για να σταθούν στο ύψος τους και να υποστηρίξουν την κοινότητα, διδάσκοντας για τις μορφές καταπίεσης που πρέπει να μάθεις και να ξεμάθεις για να γίνεις καλύτερος συνήγορος. Στο Παράρτημα Β. μπορούμε να βρούμε μερικά καλά παραδείγματα που μας βυθίζουν βαθύτερα στη δική μας έρευνα για να μάθουμε περισσότερα για το πώς εμφανίζεται η καταπίεση για κάποιους, να αναπτύξουμε ένα σχέδιο για να μάθουμε περισσότερους τρόπους με τους οποίους εμφανίζονται οι διακρίσεις και οι προκαταλήψεις στις κοινότητές μας.

Αυτή η εργαλειοθήκη είναι μια βήμα-προς-βήμα καθοδήγηση για όλους για να εκπαιδεύσουν τον εαυτό τους και τους άλλους, να επικοινωνήσουν με τους Τρανς, Κουήρ, μη δυαδικούς / μη δυαδικούς / μη έμφυλους, μη συμβατούς, μαύρους, ιθαγενείς, έγχρωμους νέους και να τους δείξουν ότι νοιάζονται, ότι γνωρίζουν τι συμβαίνει και ότι μπορούν να κάνουν τη διαφορά- επίσης, να επιβεβαιώσουν ότι είναι εκεί για αυτούς με οποιοδήποτε τρόπο μπορεί να χρειαστούν. Επιπλέον, μπορείτε να ξεκινήσετε και να ενθαρρύνετε διαλόγους πέρα από τις διαφορές και να χρησιμοποιήσετε το προνόμιό σας (και τους φυσικούς και χρηματικούς σας πόρους) για να υποστηρίξετε τα ζητήματα, τις επιχειρήσεις και τα έργα των ΛΟΑΤΚΙQ+ και των μαύρων και ιθαγενών έγχρωμων ατόμων.

Τέλος, αλλά όχι λιγότερο σημαντικό και πολύ σημαντικό, στην εργαλειοθήκη υπάρχει πάντα μια υπενθύμιση να έχουμε κατά νου ότι κάποιοι άνθρωποι μπορεί να έχουν προνόμια, ενώ άλλοι όχι. Και ειδικά κατά τη διάρκεια μιας ψηφιακής συνάντησης ή εκδήλωσης τα προνόμια αυτά διευρύνονται. Αυτή η εργαλειοθήκη βοηθά τον συντονιστή να οικοδομήσει σχέσεις εμπιστοσύνης και μια δυναμική που επικεντρώνει

τις ανάγκες εκείνων που πολύ συχνά μένουν εκτός μεταξύ των συμμετεχόντων, οι οποίοι συχνά είναι ΛΟΑΤΚΙQ+ και αυτόχθονες και έγχρωμοι άνθρωποι.

Για να μάθετε περισσότερα:

Επισκεφτείτε την ιστοσελίδα του προγράμματος:

<https://www.gsanetwork.com>

2. LARM – Διδακτικό υλικό για σχολεία

Το LARM είναι ένα σύνολο διδακτικού υλικού για τα δικαιώματα των ΛΟΑΤ+ που απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 12-16 ετών. Η ΕΕ θεωρεί "νέους" από την ηλικία των 15 ετών, αλλά ακόμη και έτσι όμως είναι σημαντικό να επικεντρωθούμε και στους μαθητές που βρίσκονται στα αρχικά στάδια της εφηβείας. Με την έγκαιρη παρέμβαση δημιουργούνται μεγαλύτερες πιθανότητες επιτυχούς και βιώσιμης αλλαγής και, ως εκ τούτου, είναι πολύ σημαντικό να επικεντρωθούμε και σε αυτή την ηλικιακή ομάδα. Επιπλέον, δίνοντας στα παιδιά και τους νέους τη γλώσσα για να μιλήσουν για τις διακρίσεις και τον εκφοβισμό, θα αυξηθεί το επίπεδο κατανόησής τους για τα ζητήματα αυτά. Παρόλο που το υλικό απευθύνεται σε μαθητές ηλικίας 12-16 ετών, μπορεί εύκολα να μετριάσει και να εφαρμοστεί και σε μαθητές ηλικίας 15-18 ετών.

Το LARM εξυπηρετεί δύο κύριους σκοπούς:

1. Να καταστήσει ευκολότερο και πιο προσιτό για τους εκπαιδευτικούς να διδάσκουν στους μαθητές για το φύλο, το σώμα και τη σεξουαλικότητα ως μέρος της υποχρεωτικής εκπαίδευσης σε θέματα υγείας και σεξουαλικής αγωγής, και
2. Τη διδασκαλία των μαθητών σχετικά με τα πρότυπα, τα δικαιώματα, την ταυτότητα, τις μειονότητες, τα μέσα ενημέρωσης και τον ακτιβισμό.

Ιδιαίτερα ο σκοπός νούμερο δύο είναι σημαντικός στο σημερινό πλαίσιο, δεδομένου ότι εστιάζει στη δημιουργία ευαισθητοποίησης και διαρθρωτικών αλλαγών, καθώς **και στους κανόνες, τα δικαιώματα και τις διακρίσεις, και στο πώς να είναι κανείς ενεργός, ενημερωμένος, έντιμος πολίτης που συμβάλλει σε ένα θετικό (διαδικτυακό) περιβάλλον για όλους τους κατοίκους**, ανεξάρτητα από το φύλο, την ταυτότητα φύλου και την έκφραση φύλου.

Αντί να εστιάζει στη σεξουαλικότητα ή/και την ταυτότητα φύλου της μειονότητας, το υλικό εστιάζει στους κανόνες της κοινωνίας, στους οποίους όλοι οι άνθρωποι μπορούν να αισθάνονται υποταγμένοι, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό. Με αυτόν τον τρόπο, οι μαθητές καλούνται να αναλύσουν τις κοινωνικές νόρμες και να πάρουν κριτική στάση απέναντι σε αυτές και όχι την ταυτότητα ή τη σεξουαλικότητα μιας μειονοτικής ομάδας.

Κατά τη χρήση του LARM, οι μαθητές πρώτα αναλύουν τους κανόνες και τις δομές της κοινωνίας και στη συνέχεια παράγουν τη δική τους εκστρατεία για τη διαφορετικότητα και τα ίσα δικαιώματα. Εξετάζοντας το θέμα από κοινωνική σκοπιά, είναι εξαιρετικά σημαντικό οι μαθητές να καλλιεργήσουν τις δημοκρατικές δεξιότητες που είναι απαραίτητες για την προώθηση των δικαιωμάτων των ίδιων και των άλλων. Το LARM υποστηρίζει την ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων.

Το LARM βασίζεται σε πολλά διαφορετικά σχολικά μαθήματα, όπως οι κοινωνικές σπουδές, η υγεία και η σεξουαλική αγωγή, η ιστορία, η θρησκεία, η επιστήμη της πληροφορικής και ο σχεδιασμός. Το υλικό αποτελείται από επτά ενότητες, όπως περιγράφονται παρακάτω.

1. Εισαγωγή στην ύλη και στη ΛΟΑΤ
2. Νόρμες και δικαιώματα στη σύγχρονη κοινωνία
3. Φύλο, σώμα και ταυτότητα
4. Μειονότητα και πλειοψηφία
5. Παραβιάσεις και διακρίσεις
6. ρήξη με τους υπάρχοντες κανόνες
7. Ξεκινώντας την καμπάνια σας για το LARM

Το LARM επικεντρώνεται σε δύο κύριους τομείς:

- Κανόνες και όχι άτομα και
- Δράσεις και όχι ανοχή

56

Το υλικό αποτελείται από διαφορετικούς τύπους ασκήσεων, **εκπαιδύοντας τους μαθητές να χρησιμοποιούν διαφορετικούς τύπους συζήτησης και έκφρασης.** Σε ορισμένες ασκήσεις, οι μαθητές πρέπει να διαβάζουν ή να γράφουν, αλλά βλέποντας ότι οι ασκήσεις γίνονται σε ομάδες, είναι δυνατόν να συμμετέχουν μαθητές με δυσλεξία ή άλλες μαθησιακές δυσκολίες. Οι ταινίες κινουμένων σχεδίων παίζουν βασικό ρόλο σε όλο το υλικό, αλλά βλέποντας ότι είναι πολύ εκφραστικές τόσο ακουστικά όσο και οπτικά, οι μαθητές με προβλήματα ακοής και όρασης μπορούν ακόμα να συμπεριληφθούν στην εργασία. Ορισμένες ασκήσεις απαιτούν από τους μαθητές να περπατούν ή να στέκονται όρθιοι, αλλά αυτές μπορούν εύκολα να προσαρμοστούν ώστε να ταιριάζουν σε μαθητές με σωματικές αναπηρίες. Ως εκ τούτου, το LARM είναι ένα σύνολο διδακτικού υλικού χωρίς αποκλεισμούς.

Οι κανόνες και όχι τα άτομα σημαίνει ότι εστιάζουμε στους κανόνες και όχι στους ανθρώπους που παραβιάζουν αυτούς τους κανόνες. Επικεντρώνεται στις περιοριστικές κοινωνικές δομές, δηλαδή στις προσδοκίες που όλοι συναντούν, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις περιορίζουν την ταυτότητα, την αίσθηση του εαυτού, τις επιλογές και τη συμπεριφορά των ΛΟΑΤ+ ατόμων. Το να ασκεί κανείς κριτική στις νόρμες με την πρακτική έννοια σημαίνει να διευρύνει την εστίαση, ώστε περισσότεροι άνθρωποι να μπορούν να επηρεάσουν τις νόρμες, και να επισημάνει πώς ορισμένες δομές επηρεάζουν τους πάντες με τη μορφή (κοινωνικών) προσδοκιών.

Δράσεις αντί για ανοχή δεν σημαίνει ότι πρέπει να δείχνουμε ιδιαίτερη συμπόνια, οίκτο ή ανοχή προς τα άτομα που υφίστανται εκφοβισμό ή διακρίσεις. Αντίθετα, σημαίνει να εξετάσουμε ποιοι πλήττονται από τις περιοριστικές κοινωνικές δομές, οι οποίες συμβάλλουν

στο να έχουν λιγότερα προνόμια και δικαιώματα σε σχέση με τους άλλους. Αναλύοντας και μιλώντας για το τι και ποιοι θεωρούνται "φυσιολογικοί", και συνεπώς έχουν τη δύναμη και την ευθύνη να αλλάξουν τις νόρμες που μας επηρεάζουν όλους, οι μαθητές ενδυναμώνονται να αναλάβουν δράση εναντίον τους. Η προσέγγιση με επίκεντρο τη δράση σημαίνει να βάζουμε τον εαυτό μας στο παιχνίδι, αντί να αποδεχόμαστε απλά και παθητικά τις μειονότητες χωρίς να σκεφτόμαστε πολύ τη δύναμη και την ευθύνη της πλειοψηφίας.

Για να μάθετε περισσότερα:

Επισκεφθείτε <https://larmlgbt.dk/teachers> για μια εκτενή επεξήγηση του προγράμματος και για πηγές για εκπαιδευτικούς.

Το υλικό βασίζεται στην ακόλουθη επιστημονική βιβλιογραφία, όλα σκανδιναβικής προέλευσης:

- I normens öga. Brade (ed) (Sverige, 2008)
- Seksualitet i skolen. Røthing & Bang Svendsen (eds) (Norge, 2009)
- Normkritisk pedagogik. Bromseth & Darj (eds) (Sverige, 2010)
- Åbne og lukkede døre. Kirk, Scott, Siemen & Wind (eds) (Danmark, 2010)
- Skola i normer. Martinsson & Reimers (eds) (Norge, 2014)
- Køn, seksualitet og mangfoldighed. Hansen & Nielsen (eds) (Danmark, 2016)
- Upassende opførsel. Ananda Lodahl (Danmark, 2018)

Το LARM αναπτύχθηκε το 2018 και το 2019 και άρχισε να εφαρμόζεται στα σχολεία το φθινόπωρο του 2019. Ωστόσο, όταν η πανδημία χτύπησε τον Μάρτιο του 2020, η χρήση του LARM σταμάτησε φυσικά απότομα. Ως εκ τούτου, επί του παρόντος δεν υπάρχουν εκτιμήσεις για την εφαρμογή του προγράμματος που να υπάρχουν. Ωστόσο, ανεπίσημα στοιχεία δείχνουν θετικές αντιδράσεις μεταξύ των μαθητών καθώς και των εκπαιδευτικών.

3. MOVISIE – Κάνοντας το για βέλτιστο αντίκτυπο

Το **"Doing it for Optimal Impact"** είναι ένα ολλανδικό φυλλάδιο με οδηγίες για εκπαιδευτικούς δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή εργαζόμενους στη νεολαία σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των ΛΟΑΤΚΙ θεμάτων στο σχολείο, βασισμένο σε επιστημονικά επικυρωμένες μεθοδολογίες. Περιλαμβάνει συμβουλές για την αποτελεσματικότερη μείωση των διακρίσεων των ΛΟΑΤ ατόμων μέσω της ενημέρωσης, της κατάρτισης και των εργαστηρίων.

Το 64σέλιδο φυλλάδιο βασίζεται σε ανασκόπηση 400+ ακαδημαϊκών, τεκμηριωμένων εγγράφων, καθώς και σε μια σειρά συνεντεύξεων με εμπειρογνώμονες.

Με βάση τα υπάρχοντα (ακαδημαϊκά) στοιχεία, ο οδηγός περιγράφει 7 προσεγγίσεις για την οικοδόμηση της αποδοχής της ΛΟΑΤΚΙ κοινότητας:

1. Ανταλλαγή ιστοριών: πώς είναι να είσαι ΛΟΑΤΚΙ;
2. Ανταλλαγή και ακρόαση των ιστοριών του άλλου,
3. Ταινίες και θέατρο με θέμα ιστορίες ΛΟΑΤΚΙ,
4. Δημιουργία μιας θετικής συσχέτισης με τους ΛΟΑΤΚΙ,
5. Θέσπιση θετικών προτύπων μέσω του παραδείγματος,
6. Δημιουργία συνεργασίας μεταξύ ΛΟΑΤΚΙ και μη ΛΟΑΤΚΙ νέων,
7. Τόνωση της αυτογνωσίας και του αυτοελέγχου.

Κάθε προσέγγιση αναλύεται λεπτομερώς: παράλληλα με τις επιστημονικές αναφορές, ο οδηγός εξηγεί γιατί, πότε και πώς η προσέγγιση εφαρμόζεται καλύτερα, προσφέροντας συμβουλές και δραστηριότητες στην πορεία. Οι χρήστες καλούνται να συνδυάσουν δύο ή περισσότερες προσεγγίσεις ανάλογα με το κοινό τους και, φυσικά, με τον διαθέσιμο χρόνο και τους πόρους.

Είναι ενδιαφέρον ότι το φυλλάδιο συζητά επίσης τις αρμοδιότητες του ιδανικού upstander και των επαγγελματιών που εργάζονται με νέους. Σε αυτές περιλαμβάνονται η επικαιροποιημένη γνώση της ορολογίας, των μεθόδων διάκρισης και των παραδειγμάτων, η συνεχής επαγγελματική ανάπτυξη, οι ικανότητες να καθησυχάζουν τους ανθρώπους και να τους παρέχουν ένα περιβάλλον εμπιστοσύνης και η στενή σχέση με την ομάδα-στόχο.

Το πλήρες φυλλάδιο - διαθέσιμο στα ολλανδικά - μπορείτε να το βρείτε εδώ. Παρακάτω παρατίθενται περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με μία από τις προσεγγίσεις ("αφήγηση ιστοριών") και ένα παράδειγμα για το πώς αυτές οι συμβουλές και οι γνώσεις μπορούν να ενημερώσουν την καθημερινή πρακτική.

Αφήγηση ιστοριών: αντιμετώπιση στερεοτύπων και οικοδόμηση ενσυναίσθησης

Η αφήγηση ιστοριών είναι ένα ισχυρό εργαλείο για την ευαισθητοποίηση και την εκπαίδευση γύρω από θέματα ΛΟΑΤΚΙ. Όπως περιγράφει το **Doing It For Optimal Impact**, η έρευνα έχει αποδείξει ότι η προσέγγιση και η μάθηση για τα ΛΟΑΤΚΙ ζητήματα μέσα από το φακό των βιωμένων εμπειριών μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη κατανόησης και ενσυναίσθησης. Με άλλα λόγια: η ανάγνωση ή η ακρόαση των εμπειριών των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων μπορεί να βοηθήσει στην αντιμετώπιση των σιωπηρών και ρητών στερεοτύπων. Αυτό δημιουργεί χώρο για έναν ουσιαστικό διάλογο και αμοιβαίο σεβασμό.

Ωστόσο, η αφήγηση ιστοριών είναι επίσης πολύπλοκη. Πώς βρίσκουμε ανθρώπους που είναι πρόθυμοι να μοιραστούν τις ιστορίες τους; Και πώς δημιουργείτε έναν ασφαλή χώρο για να το κάνουν; Σε αυτά και σε πολλά άλλα ερωτήματα, το **Doing It For Optimal Impact** προσφέρει στοχαστική καθοδήγηση. Μια μικρή επιλογή:

Τι πρέπει να κάνετε;

- Διευκολύνετε όσο το δυνατόν περισσότερο το κοινό σας να συνδεθεί με το πρόσωπο και την ιστορία του. Θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε εικονογραφήσεις (φωτογραφίες, βίντεο), ακόμη και χιούμορ όπου χρειάζεται.
- Να είστε ξεκάθαροι στη γλώσσα σας. Αν πρόκειται για μια ιστορία για ένα τρανσέξουαλ άτομο, βεβαιωθείτε ότι αυτό κατονομάζεται. Μέρος του στόχου είναι να βεβαιωθείτε ότι οι άνθρωποι αισθάνονται άνετα με τη χρήση αυτών των όρων.
- Φυσικά, τέτοιες ιστορίες θα έχουν αρνητικά στοιχεία. Είναι σημαντικό, ωστόσο, να συμπεριλάβετε και θετικά

στοιχεία. Ποια υποστήριξη έλαβαν οι άνθρωποι, πώς ξεπέρασαν τις δυσκολίες, ποιος ήταν ο ρόλος των άλλων στο να νιώσουν καλά με τον εαυτό τους;

- Ενθαρρύνετε τους ακροατές να κάνουν ερωτήσεις
- αλλά κατανοήστε και αποδεχτείτε ότι μπορεί να μην έχετε όλες τις απαντήσεις!

Τι δεν πρέπει να κάνετε;

- Προσπαθήστε να βεβαιωθείτε ότι το ακροατήριο μπορεί να ταυτιστεί με το πρόσωπο ή τα πρόσωπα που αφηγούνται τις ιστορίες. Μπορεί να είναι εμπνευσμένο να βλέπετε πολύ ανεξάρτητους ανθρώπους, οι οποίοι δεν ενδιαφέρονται να "μοιάζουν και να ακούγονται όπως όλοι οι άλλοι". Πολλοί όμως θα βρουν ευκολότερο να κατανοήσουν κάποιον που τους μοιάζει περισσότερο (στην εμφάνιση, στον τρόπο ομιλίας, ...). Κατανοήστε το κοινό σας: τι θα λειτουργούσε γι' αυτούς;
- Η ενσυναίσθηση μπορεί να είναι πιο δύσκολη για τους νέους για τους οποίους μια "σκληρή" ή "ισχυρή" εικόνα είναι πολύ σημαντική, ιδίως στην ομάδα. Μπορεί επίσης να είναι πιο δύσκολη για άτομα με χαμηλή αυτοεκτίμηση ή με άτομα που ήδη αντιμετωπίζουν οι ίδιοι σημαντικά προσωπικά ζητήματα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, σκεφτείτε προσεκτικά αν η αφήγηση ιστοριών είναι κάτι που θέλετε να συνεχίσετε.

Πέρα από τις ιστορίες: Πώς να είσαι σύμμαχος

Οι ενότητες 5 και 6 αυτού του φυλλαδίου ασχολούνται με τον καθορισμό θετικών κοινωνικών κανόνων (τι θεωρεί η κοινωνία "σωστό" και "λάθος") και τη δημιουργία συνεργασίας γύρω από αυτούς τους κανόνες. Όταν η κοινωνία έχει θετικές ιδέες για τη ΛΟΑΤΚΙQ+ κοινότητα,

είναι πολύ πιο εύκολο για τους ανθρώπους να γίνουν υποστηρικτές. Όπου η κοινωνία θεωρεί ότι υπάρχει κάτι λάθος ή παράξενο στο να είσαι ΛΟΑΤΚΙ+, γίνεται πολύ πιο δύσκολο - όχι μόνο για τους νέους, αλλά και για τους εργαζόμενους στη νεολαία, τους εκπαιδευτικούς και άλλους.

Μελέτες δείχνουν ότι οι δηλώσεις ή μαρτυρίες "διάσημων" ανθρώπων (διασημότητες, πολιτικοί) έχουν σημαντικό αντίκτυπο, όπως και η τέχνη (ταινίες, τραγούδια, δημόσιες εκθέσεις). Μπορείτε να τα χρησιμοποιήσετε αυτά ως σημεία αναφοράς για μια ομαδική συζήτηση, για να βοηθήσετε τους νέους να δουν πώς κορυφαίες φωνές στην κοινωνία προσπαθούν να οικοδομήσουν υποστήριξη. Μπορείτε επίσης να τα χρησιμοποιήσετε ως σημείο εκκίνησης για να θέσετε κανόνες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο συζητούνται τα ΛΟΑΤΚΙQ+ θέματα στη δική σας ομάδα.

Τέλος, η συνεργατική μάθηση μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να κάνει τους νέους να εργαστούν ή να "μάθουν" μαζί με ΛΟΑΤΚΙQ+ άτομα, για παράδειγμα θέτοντάς τους μια σειρά από προκλήσεις ή βάζοντάς τους στην ίδια ομάδα σε ένα παιχνίδι. Αυτή μπορεί να είναι μια εξαιρετικά αποτελεσματική προσέγγιση όταν οι νέοι δυσκολεύονται να μιλήσουν ή να εκφραστούν για αυτά τα θέματα: αντίθετα, τους δίνετε την ευκαιρία να το κάνουν πράξη και να παραμερίσουν τις διαφορές τους. Για να λειτουργήσει αυτή η προσέγγιση, είναι σημαντικό να είναι σαφές ποιος είναι (και ποιος δεν είναι) ΛΟΑΤΚΙ+ - διαφορετικά αυτό θα έχει ελάχιστα αποτελέσματα.

4. Πρόγραμμα KiVa κατά του εκφοβισμού

Το πρόγραμμα αυτό αναπτύχθηκε στο Πανεπιστήμιο του Turku της Φινλανδίας και αποτελεί ένα **τεκμηριωμένο πρόγραμμα κατά του εκφοβισμού**. Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην καταπολέμηση του εκφοβισμού

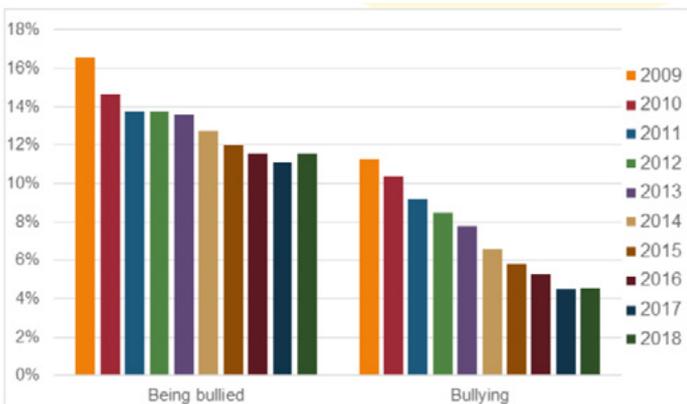
στα σχολεία και παρέχει υλικό και εργαλεία που βοηθούν σε έναν τέτοιο στόχο. Το KiVa ξεκινά από ένα **κοινωνικό παράδειγμα του εκφοβισμού, αναγνωρίζοντας ότι οι παρευρισκόμενοι μπορούν να μειώσουν την κοινωνική θέση και τη δύναμη των εκφοβιστών ενεργώντας με την υποστήριξη των θυμάτων και την αποδοκιμασία του εκφοβισμού** και, ως εκ τούτου, να μειώσουν τα κίνητρά τους για εκφοβισμό.

Το πρόγραμμα KiVa βασίζεται σε τρεις πυλώνες:

1. Πρόληψη. Εργασία για τη μείωση των περιστατικών εκφοβισμού μέσω της πρόληψής τους. Για να επιτευχθεί αυτό, έχουν σχεδιαστεί διάφορα παιχνίδια και μαθήματα που απευθύνονται σε μαθητές

2. Παρέμβαση. Εδώ το επίκεντρο είναι τα παιδιά που έχουν εμπλακεί σε περιστατικά εκφοβισμού. Στόχος είναι να εφοδιάσει τα παιδιά αυτά με τεχνικές και εργαλεία που βασίζονται σε λύσεις, προκειμένου να αντιμετωπίσουν τον εκφοβισμό.

3. Παρακολούθηση. Η παρακολούθηση παρέχεται ως εργαλείο στο σχολείο και αξιολογεί την τρέχουσα κατάσταση και την πρόοδο οποιουδήποτε ιδρύματος (σχολείου) με την έρευνα τόσο του προσωπικού όσο και των μαθητών..

Τεκμηρίωση – βασισμένη σε αποδείξεις

Η αποδοτικότητα και η αποτελεσματικότητα του προγράμματος έχει μελετηθεί αυστηρά και τα ευρήματα καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι **το πρόγραμμα KiVa παρουσίασε σημαντική μείωση του ομοφοβικού-τρανσφοβικού εκφοβισμού και της σχολικής βίας (Salmivalli, 2011). Τα στοιχεία του KiVa είναι κοινά με τα αποτελεσματικά μέτρα κατά του εκφοβισμού με βάση τους ΛΟΑΤ από επιστημονικά άρθρα.** Επιπλέον, έχουν μετρηθεί και άλλες πτυχές και το πρόγραμμα ήταν αποτελεσματικό, όπως η σχολική συμπάθεια, τα ακαδημαϊκά κίνητρα και η επίδοση (Salmivalli, 2012). Λόγω των θετικών επιπτώσεων του προγράμματος αυτού, εμφανίζεται σε διάφορα σχολεία στη Φινλανδία και στην υπόλοιπη Ευρώπη (Ολλανδία, Εσθονία, Ιταλία και Ουαλία).

Η μείωση τόσο του εκφοβισμού όσο και του εκφοβισμού έχει ήδη αναφερθεί μετά το πρώτο έτος εφαρμογής. Το παρακάτω διάγραμμα δείχνει την επίδραση του προγράμματος μετά από κάθε έτος εφαρμογής στα ποσοστά εκφοβισμού ή εκφοβισμού.

Το πρόγραμμα παρέχει το υλικό στις ακόλουθες μορφές:

- Εγχειρίδια εκπαιδευτικών
- Διαδικτυακά παιχνίδια, βίντεο κλιπ, γιλέκα, αφίσες
- Οδηγός γονέων και ενημερωτικές επιστολές για γονείς
- Γραφικά παρουσίασης,
- Διαδικτυακές έρευνες για μαθητές και προσωπικό
- Έντυπα που θα χρησιμοποιηθούν σε συζητήσεις με τον εκφοβισμένο μαθητή και το παιδί που έχει εκφοβίσει
- Οδηγίες για τη σωστή εφαρμογή του προγράμματος

Για να μάθετε περισσότερα:

Granero Andújar, A., & Manzano León, A. (2018). Possibilities of the KiVa program to face homophobic and transphobic bullying. *Revista Complutense De Educación*, 29(4), 943-958. <https://doi.org/10.5209/RCED.54346>

Παραπομπές:

1. Salmivalli, C., Kärnä, A., & Poskiparta, E. (2011) Counteracting bullying in Finland: The KiVa program and its effects on different forms of being bullied. *International Journal of Behavioral Development*, 35, 405-411.

2. Salmivalli, C., Garandeau, C., & Veenstra, R. (2012). KiVa Anti-Bullying Program: Implications for School Adjustment. In G. Ladd & A. Ryan (Eds.), *Peer Relationships and Adjustment at School*. Charlotte, NC: Information Age Publishing

